

UPTA NTREGULUI POPOR

Colegiul de redacție

ILIE CEAUȘESCU (președintele
Comisiei Române
de Istorie Militară)
CONSTANTIN ANTIP
ION ARDELEANU
CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU
FLORIN CONSTANTINIU
MIRCEA MUȘAT
ȘTEFAN PASCU
ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU
FLORIAN TUCĂ
GHEORGHE TUDOR
GHEORGHE ZAHARIA

CUPRINS

- Congresul al XIII-lea al Partidului Comunist Român — o nouă treaptă spre viitorul comunist al patriei 1
- Lupta pentru independență și unitate națională a românilor în opera tovarășului Nicolae Ceaușescu — **ION COMAN** 4
- „Drapelul... este istoria întreagă a României” — colonel dr. **AL. VASILE** 10
- Eșecul ultimei ofensive hitleriste de stabilizare a frontului pe Carpați — maior dr. **IOAN TALPEȘ** 13
- Breviar 14
- Armata română în luptele pentru eliberarea Ungariei — căpitan **ALEXANDRU DUȚU** 15
- Străpungind centurile de foc ale Budapestei — colonel dr. **COSTICĂ POPA** 17
- Un memoriu de rezonanță. Nu hotărât politiciii lui Rădescu 18
- La Ulmanka, pînă la ultimul cartuș — colonel dr. **GHEORGHE ROMANESCU** 20
- O strînsă legătură între oastea țării și oamenii muncii — colonel dr. **CONSTANTIN TODERAȘCU** 22
- În zona Zvolen. Momente semnificative ale cooperării de arme româno-sovietice — general-maior (r) **GOSTACHE MÂNDRU** 23
- Români în rezistența antifascistă din alte țări — **MIHAI RETEGAN** 24
- Din însemnările unui fost reporter de război — **ION LARIAN POSTOLACHE** 25
- Performanțele avionului românesc I.A.R.-80 — **CRISTIAN CRĂCIUNOIU** 26
- Prizonierul de la Mirăslău (Cine l-a capturat pe Eszterházy) — **VASILE BĂRZĂ** 27
- Adevăruri fundamentale ale istoriei naționale. Înfrîngeră fascismului — o necesitate istorică obiectivă — general-locotenent dr. **ILIE CEAUȘESCU** 28
- Incredibil, dar adevărat. Oprimați în propria lor țară — **VASILE GR. BOBOCESCU** 32
- Eroi au fost, eroi sînt încă... — colonel dr. **CONSTANTIN UCRAIN** 34
- Veteranii își amintesc: Prima zi de pace — grupaj realizat de **HARALAMB ZINCĂ** 36
- În memoriam. Elogiul vitejiei românești — **RADU THEODORU** 39
- Comandanți români pe frontul antihitlerist 42
- Fișe de dicționar — dr. **FLORIN CONSTANTINIU** 44
- Memoria documentelor. Contribuția României la înfrîngerea fascismului 46
- Dovezi ale recunoștinței. „Bine ați venit, eliberatorii!” — colonel **ANTONE MARINESCU** 47
- Mărturii muzeistice. Ordine și medalii românești acordate militarilor noștri în războiul antihitlerist — **FLORICEL MARINESCU**; Uniforme ale armatei române în războiul antihitlerist — colonel dr. **CRISTIAN M. VLĂDESCU** 48
- Tradiții. Unități militare române cu tradiții de luptă seculare — căpitan **TIBERIU VELTER** 51
- Cartea și revista de istorie 53
- Din activitatea Comisiei Române de Istorie Militară 59
- Dialog cu cititorii 61

CONGRESUL AL XIII-LEA AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN — O NOUĂ TREAPTĂ SPRE VIITORUL COMUNIST AL PATRIEI

Sînt momente în viața poporului nostru care rămîn veșnic vii în conștiința sa națională prin dimensiunile și uriașa lor însemnătate istorică, prin faptul că dau expresia cea mai grăitoare unei nedezmințite continuități de opțiuni și acțiune, ceea ce asigură propășirea liberă și demnă a țării. În suita unor asemenea momente se înscrie, cu firescul marilor sale acte politice, care ne prefigurează și ne garantează viitorul pînă la sfîrșitul acestui mileniu, Congresul al XIII-lea al Partidului Comunist Român.

Cu deplină legitimitate, tovarășul Nicolae Ceaușescu, subliniind importanța covârșitoare a acestui eveniment, arată: „**Putem spune că toate documentele pe care le-am adoptat în deplină unanimitate în Congresul nostru sînt expresia voinței partidului, a poporului nostru, care, într-o deplină unitate, dorește să înfăptuiască neabătut Programul partidului, să asigure victoria societății socialiste multilateral dezvoltate și crearea condițiilor pentru trecerea la făurirea societății comuniste — a visului de aur al omenirii!**”

Congresul al XIII-lea a făcut bilanțul activității desfășurate de partid, de întregul popor, pentru înfăptuirea prevederilor cincinalului 1981—1985 și a stabilit obiectivele principale ale dezvoltării economice și sociale a țării în cel de-al 8-lea cincinal — 1986—1990 — și, în perspectivă, pînă în anul 2000.

Prin grandiosul și însuflețitorul program cuprins în magistralul Raport al tovarășului Nicolae Ceaușescu — inestimabilă contribuție la tezaurul teoriei și practicii revoluționare mondiale —, marile forum al comuniștilor a dăltuit în vertiginoasă ascensiune a țării noastre, în cele peste patru decenii de la glorioasa Revoluție din August 1944, ascensiune care cunoaște culmile cele

mai semețe în secvența de aur a timpului românesc din totdeauna, ultimele două decenii inaugurate de Congresul al IX-lea, de cînd prin gîndirea profund înnoitoare și clocotitoarea activitate a secretarului general al partidului am devenit noi înșine pe toate planurile, o nouă treaptă spre viitorul comunist al patriei.

Pentru a atinge această înaltă treaptă de progres și civilizație, pentru ca țara să ne fie așa cum ne-o dorim de milenii și milenii — vatră de muncă și mai rodnică și viață și mai fericită în libertate și independență, pacea să ne fie pace, istoria să ne-o scriem noi așa cum a fost ea, o neasemuită epopee a eroismului unei neconținute lupte pentru existență națională în unitate și neatințare —, Congresul al XIII-lea a împlinit voința fierbinte a întregului partid și popor reinvestindu-l în suprema funcție de secretar general al partidului pe tovarășul Nicolae Ceaușescu. Opțiune politică de excepțională însemnătate care încorporează organic și armonios forța impresionantă unități de gînd și faptă a partidului și poporului cu căldura sentimentelor de înaltă stimă, nețărnută dragoste, profundă recunoștință, neclintit devotament pe care le nutresc toți oamenii țării, fără deosebire de naționalitate, față de strategul și stegarul, ctitorul și eroul României socialiste — tovarășul Nicolae Ceaușescu. Această opțiune își are temeiul în convingerea de nezdruincinat că avîndu-l mereu în frunte pe cel mai iubit fiu al națiunii noastre, conducătorul încercat al partidului și poporului român, strălucit revoluționar și patriot înflăcărat, eminent militant al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, proeminentă personalitate de înalt prestigiu și autoritate a vieții internaționale, erou al păcii și independenței popoarelor, drumul ne va fi drept și demn, patria

mai înfloritoare și mai puternică, numele ei și numele celui care îi este arhitect și constructor de geniu — ROMÂNIA — CEAUȘESCU — o indisolvabilă și profund respectată identitate în conștiința umanității.

Congresul al XIII-lea a stabilit ca Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu să devină programul de muncă și de luptă al partidului, al întregului popor. Prevederile sale, care fundamentează cu clarviziune, rigurozitate științifică, cutezanță, realism și încredere în posibilitățile și capacitatea națiunii, direcțiile principale ale dezvoltării României în cincinalul 1986—1990 și în deceniul următor, vor sta la baza îndeplinirii obiectivelor celei de-a treia etape a realizării Programului partidului.

Dând o înaltă apreciere orientărilor de largă perspectivă, teoretică și practică, ale Programului ideologic cuprins în Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara largită a C.C. al P.C.R. din iunie 1982 și aprobat de Conferința Națională a Partidului, Congresul a hotărât ca acest program să devină parte integrantă a Programului de faurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și înaintare a României spre comunism. Ceea ce conferă noi dimensiuni calitative întregii activități ideologice și politico-educative, așază și mai ferm la temelia acesteia dezvoltarea patriotismului revoluționar socialist, a dragostei față de patrie, a răspunderii și atașamentului față de popor, față de cuceririle sale revoluționare, a hotărârii de a face totul pentru propășirea țării, pentru apărarea independenței și suveranității ei naționale. Și, totodată, consacră ceea ce constituie o trăsătură de esență a operei tovarășului Nicolae Ceaușescu, a statornicului său demers — stimularea cercetării științifice pentru cunoașterea mai amplă, mai adâncă a glorioșului

nostru trecut, aprofundarea mării cărți de istorie a neamului. Pentru că istoria este cea mai limpede oglindă în care poporul român își vede originile multimilenare, sușul său necurmat spre ziua de azi, ceea ce îl ajută să înțeleagă mai bine care au fost factorii care i-au propulsat acest suș spre împlinirea aspirațiilor sale celor mai fierbinți de progres social, de emancipare națională, să pătrundă mai adânc esența fenomenelor prezentului și viitorului. Pentru aceasta punem istoria la baza întregii opere de cultivare a patriotismului și, în același timp, o învestim — ceea ce partidul nostru, secretarul său general o fac cu principialitate și consecvență — cu menirea ca, de pe această poziție, să contribuie la adâncirea cunoașterii între popoare, la întemeierea raporturilor dintre state pe principiile prieteniei, buneii vecinătăți, colaborării în deplină egalitate și independență.

Obiectivele dezvoltării noastre stabilite de Congresul al XIII-lea prin documentele pe care le-a adoptat — Raportul tovarășului Nicolae Ceaușescu, Directivele privind cincinalul următor și orientările pînă în anul 2000, celelalte programe —, punind accentul pe factorii calitativi, intensivi, pe promovarea celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii moderne, pe o înaltă eficiență și rentabilitate, au finalități dintre cele mai benefice pentru toate domeniile vieții țării și a oamenilor ei. **România** — se arată în Rezoluția Congresului — **se va înfățișa, la sfîrșitul acestui secol, ca o țară socialistă multilateral dezvoltată, atît din punctul de vedere al producției industriale și agricole, al învățămîntului, științei și culturii, cît și în ceea ce privește nivelul general de viață al poporului, asigurîndu-se astfel condițiile materiale pentru trecerea la îndeplinirea și la manifestarea tot mai largă în societatea noastră a principiilor**

comuniste de repartiție, de muncă și de viață în toate domeniile de activitate.

Pentru a atinge acest fel sînt hotărîtoare orientările și tezele de excepțională valoare teoretică și practică formulate de tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul la Congres privind necesitatea obiectivă a creșterii rolului statului în organizarea și conducerea unitară a întregii activități economice și sociale, consolidarea și perfecționarea proprietății socialiste, dezvoltarea democrației socialiste, revoluționare — căreia Congresul al III-lea al F.D.U.S., cea de-a II-a Conferință pe țară a O.D.U.S. și alegerile de la 17 martie i-au conferit noi dimensiuni calitative —, întărirea rolului conducător al partidului, al spiritului de răspundere și combativitate, continuitatea procesului revoluționar de transformare socialistă a societății. Și în indestructibilă unitate cu edificarea noii orînduirii, promovarea unei politici de deplină egalitate, respect între națiuni, încredere, securitate și pace, de colaborare largă în vederea rezolvării problemei fundamentale a epocii noastre — oprirea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmare, îndeosebi la dezarmare nucleară, apărarea dreptului fundamental al oamenilor și al popoarelor la pace și viață.

Înfăptuirea obiectivelor Congresului al XIII-lea, transpunerea în viață a orientărilor și tezelor, a întregii opere a tovarășului Nicolae Ceaușescu au o însemnătate vitală pentru fortificarea puterii armate a țării pe baza principiilor doctrinei militare naționale, strălucită creație a secretarului general al partidului, președinte republicii, comandantul suprem al forțelor noastre armate, înscrisă la loc de frunte în șirul marilor realizări ale epocii care-i poartă numele de glorie — EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU. Doctrină care reprezintă o contribuție profund originală la dezvoltarea gândirii și

practicii politico-militare românești și universale.

Pe temeiul principiului fundamental al doctrinei noastre militare potrivit căreia apărarea patriei este cauză și operă a întregului popor, armata, plener și entuziast angajată în îndeplinirea exemplară a tuturor prevederilor Directivei comandantului suprem, se află permanent la posturile supremei răspunderi patriotice, gata împreună cu toate celelalte componente ale sistemului național de apărare, cu națiunea în ansamblul său, de a fi scut de neînvins al cuceririlor revoluționare, al independenței și suveranității patriei. Ducînd mai departe și dezvoltînd tradițiile de luptă ale moșilor și strămoșilor noștri, ale celor care au dat suprema jertfă pe cîmpurile de bătăie ale războiului antihitlerist pînă la victoria finală, la care România a adus o contribuție remarcabilă.

Program de muncă și luptă și pentru oștirea țării, la fel ca și pentru toți constructorii și apărătorii noii României, Raportul tovarășului Nicolae Ceaușescu, toate documentele Congresului al XIII-lea conferă o substanță și mai bogată, ridică pe o nouă treaptă calitativ superioară efortul pe toate planurile consacrat apărării țării prin lupta întregului popor. Așezarea unei trainice temelii realizării acestui măreț program prin faptă de veghe și muncă tot mai rodnică, străbătută de patosul dăruirii patriotice și al responsabilității revoluționare — pentru că viitorul îl construim începînd cu tot ceea ce realizăm în prezent — constituie expresia adeziunii unanime, fierbinți, la hotărîrile Congresului al XIII-lea, legămîntul solemn al tuturor apărătorilor Patriei Române de a se afla mereu și mereu pe cele mai înaintate alinamente ale ridicării țării pe noi trepte de progres și civilizație socialistă și comunistă.

Lupta pentru independență și unitate națională a românilor în opera tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

ION COMAN

Dacii, strămoșii noștri îndepărtați, pe care istoricul antic Herodot îi considera „cei mai viteji și cei mai cinstiți” dintre traci”, au purtat nenumărate lupte pentru apărarea vetrei străbune, a independenței, culminând cu singeroasele înfruntări din anii 101—102 și 105—106, cu puternica armată a Imperiului Roman

(desen alegoric de Albin Stănescu; detaliu)

În cei peste cincizeci de ani de activitate revoluționară consacrată slujirii credincioase, fără preget, a aspirațiilor fundamentale ale poporului, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a dovedit a fi un strălucit exponent al cauzei naționale, genial strateg al luptei pentru edificarea noii orânduiri sociale, un ctitor demn de poporul din mijlocul căruia s-a ridicat și pe care-l reprezintă în tot ce are mai nobil, mai prețios. Mare inspirator și creator de istorie, președintele Republicii Socialiste România militează neobosit pentru continua dezvoltare a patriei socialiste, inde-

pendente și suverane, pentru extinderea dialogului și a colaborării dintre națiuni libere, pe baza respectului reciproc, pentru înlăturarea practicilor nefaste ale ingerinței și dictatului pe arena internațională.

În concepția revoluționară a Partidului Comunist Român, a secretarului general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, unitatea și independența poporului nostru urcă pînă la obârșiile neamului, reprezintă expresia continuității în aria etnogenezei românești, de la cei mai îndepărtați înaintași geto-daci și pînă la ziditorii contemporani ai socialismului. Ca realități și deopotrivă

Cu MIRCEA CEL BĂTRÎN, domn al Țării Românești (1386—1418), începe îndelungata luptă a poporului român împotriva expansiunii otomane

DRAGOȘ VODĂ (c. 1351—1353),
legendar voievod român din Mara-
mureș (reproducere după o pictură de
C. Lecca)

valori fundamentale, unitatea și identitatea sînt înscrise în comunitatea de teritoriu, de limbă, de organizare social-economică și factură psihică, în lupta comună purtată de generații în succesiunea lor pentru libertate, împotriva tuturor invadatorilor, a oricăror forme de împilare și asuprire străină. „**Trebuie să spunem cu tărie** — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — **că păstrarea acestor legături și comunități nu ar fi fost posibilă dacă între toate aceste teritorii, între populația care a locuit de milenii aici nu ar fi existat o strînsă unitate din toate punctele de vedere**”¹.

Așa se explică de ce lupta seculară pentru neatîrnare s-a însoțit cu aspirația către unitate, această corelație constituind una din permanențele devenirii noastre istorice. Împotriva vicisitudinilor și obstacolelor care nu ne-au ocolit niciodată, idealurile formării unui singur stat, puternic și neatîrnat, pe meleagurile Daciei nu au putut fi ucise niciodată, au rămas adînc împlîntate în spiritualitatea întregului nostru popor. Ideea înfăptuirii unirii a concentrat, ori de cîte ori condițiile interne și internaționale au fost favorabile, toate energiile politice și militare ale țării. Și dacă a trebuit, totuși, să treacă secole de-a rîndul pînă cînd neamul românesc să se găsească în fruntăriile unui singur stat de sine stătător, explicația o găsim atît în sfera împrejurărilor obiective

ale procesului istoric, cît și a unor condiții specifice pentru zona sud-est europeană. Ne sînt cunoscute, de pildă, rivalitățile dintre regatele și imperiile învecinate privind stăpînirea spațiului românesc, ca și rășluirile teritoriale din secolele XVIII—XIX care au constituit obstacole în calea împlinirii, în momentul istoric firesc, a unității și libertății statale românești.

Împrejurările nefavorabile au întîrziat dar nu au putut opri procesul legic la capătul căruia se află statul național unitar și independent român. „**Dominația străină** — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — **nu a reușit să înăbușe setea de libertate a poporului, să stingă puternica dorință de unitate. Greutățile și suferințele nu făceau decît să aprindă și mai puternic flacăra luptei pentru închegarea națiunii, să întărească sentimentul patriotismului, al demnității naționale**”². Au ilustrat-o grăitor legăturile permanente și numeroase care au existat între țările române, luptele eroice purtate de masele populare sub conducerea unor domnitori luminați împotriva invadatorilor străini de-a lungul întregului ev mediu. A demonstrat-o cu o deosebită forță pentru timpul său fapta lui Mihai Viteazul, care la 1600 avea să adune în același trup, printr-o acțiune ce a înmănuncheat

iscusita politică și bravura militară, suflarea românească din cele trei principate — Muntenia, Transilvania și Moldova. Un act memorabil, care luminează de atunci în istoria românilor, cu rădăcini adînci în lupta multiseclară a poporului. Prin bătălii aprige purtate sub conducerea unor voievozi vestiți, așa cum au fost Basarab I, Mircea cel Bătrîn și Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare ori lăncu de Hunedoara și alți bărbați iluștri, poporul a demonstrat hotărîrea neclintită de a purta cu demnitate pilduitoare, prin secole de aspre confruntări, steagul idealurilor de libertate. Semnificațiile marelui eveniment săvîrșit la 1600 sînt magistral înfățișate de ctitorul României socialiste care, în cuvinte pline de admirație și prețuire, ne amintește că „**Deși a durat puțin, unirea Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei într-un singur stat, sub domnia glorioasă a lui Mihai Viteazul a devenit pentru generațiile ce s-au succedat un simbol și un indemn la luptă necurmată pentru unitate și independență națională**”³.

Dacă statele feudale românești Muntenia, Moldova și Transilvania au conferit poporului român o identitate politică distinctă în costelația țărilor europene a evului mediu, pluralismul statal — determinat de împrejurările isto-

În îndelungată sa domnie, **ȘTEFAN CEL MARE** — Luceafărul Moldovei (1457—1504) a fost nevoit să ducă un șir nesfîrșit de războaie pentru păstrarea ființei neamului și a libertății patriei (reproducere după marea frescă de la Ate-neul Român)

MIHAI VITEAZUL... „Domn al Țării Românești, al Transilvaniei și a toată Țara Moldovei” (1593—1601), va rămâne peste veacuri ca un nestins simbol al luptei pentru libertate, unitate și independență a poporului român (reproducere după *mare* frescă de la Ateneul Român)

„Să trăim slobozi, ori să ne piară și urma noastră” — a rostit **ION VODĂ CEL VITEAZ** (1572—1574) în fața adunării obștelor atunci cînd Poarta i-a cerut dublarea haraciului

rice — nu a putut anula unitatea și nici manifestarea specifică neamului românesc exprimată prin diverse forme. Pe temeiul unității etnico-lingvistice, între cele trei țări românești s-au plămădit o dată cu curgerea veacurilor strîne relații economice, politice, culturale și militare. Legăturile mereu amplificate, ca și evenimentele dramatice, încercările grele la care au fost supuse, departe de a sărăci

spiritualitatea poporului, au întărit mereu conștiința unității de neam, au diversificat acțiunile consacrate acestui măreț ideal.

Apreciind la valoarea sa această realitate, ușor de atestat cu numeroase dovezi, realitate care uneori este „uitată”, alături „ignorată” de unii istorici, secretarul general al partidului nostru arată că: „**Românii au trăit secole**

IANCU DE HUNEDOARA (1441—1456), nobil român din Transilvania, iscusit comandant de oști; sub conducerea lui, lupta antio-tomană a cunoscut mari succese, care, împreună cu cele dobîndite de Vlad Tepeș și Ștefan cel Mare, au întîrziat cu peste o jumătate de secol înaintarea otomanilor în Europa (reproducere după o xilografură din 1488)

de-a rîndul în formațiuni statale diferite, dar, în pofida acestei fărîmîțări, în conștiința lor a rămas mereu vie ideea unității, a apartenenței la același unic popor⁴. S-a întîmplat, așa cum era firesc să fie. „Datorită omogenității structurii economice, sociale și culturale a întregului teritoriu locuit de români, limbii unitare, precum și puternicei conștiințe a originii comune a locuitorilor, între cele trei state s-au dezvoltat permanente contacte și legături multilaterale intense. Neconținți au avut loc schimburi de bunuri materiale, o puternică circulație de idei, de opere de cultură și artă și, mai presus de orice, s-a încheiat conștiința necesității luptei unite împotriva cîmpărilor, a dușmanilor comuni⁵.”

De altfel, o dată cu afirmarea națiunii la hotarul secolelor XVIII—XIX, formarea statului național român independent devine necesitate imperioasă, la ordinea zilei; ea a fost permanent amplificată de însuși procesul istoric obiectiv, de prefacerile care aveau loc. Ca urmare, la 24 Ianuarie 1859, prin lupta hotărîtă a maselor, avea să fie înfăptuită unirea Moldovei cu Muntenia, prima etapă a aspirației de vechime multiseclară a tuturor românilor, realitate ireversibilă, aflată sub semnul legității și legitimității istorice.

Efortul îndelungat al poporului și al exponenților să autentici pentru unitate, încununat cu laurii victoriei, prin dubla alegere ca domnitor al lui Alexandru Ioan Cuza, are o amplă rezonanță deoarece a marcat încheierea unui proces necesar și, în același timp, a deschis perspectivă favorabile luptei pentru independență și desăvîrșirea statului național român, pentru progresul economic și social al României, pentru consolidarea acelor baze economice și social-politice care fac posibilă existența de sine stătătoare. De la cauzele Unirii la rezultatele ei istorice, de la forțele care au militat pentru înfăptuirea ei și pînă la ostilitatea imperiilor limitrofe, de la rolul hotărîtor al maselor populare la izbînda acțiunilor unioniste, la însemnătatea aportului bărbatilor de stat, de la lupta pentru recunoașterea unirii de către marile puteri pînă la consolidarea ei

Cind s-a pus în fruntea iobagilor răsculați din Transilvania (1784), HOREA și-a propus nu numai înlăturarea asupririi nobilei, ci a urmărit — cum avea să scrie mai târziu Karl Marx — și „eliberarea neamului său” („Horea, Cloșca și Crișan”, pictură de Valentin Tănase)

întreg perimetrul de probleme enunțat a fost supus unei analize pătrunzătoare în opera președintelui țării, analiză care pune în lumină integral sensurile marelui eveniment petrecut în urmă cu peste 125 de ani. Pentru ilustrare cităm doar una dintre cuprinzătoarele caracterizări existente în opera tovarășului Nicolae Ceaușescu: „Realizarea Unirii Principatelor (...) a constituit un moment crucial în istoria României. Aceasta a pus bazele statului național român, dezvoltării națiunii române și a marcat trecerea țării noastre pe calea progresului economico-social. Realizarea Unirii, în 1859, a stat la baza tuturor evenimentelor ulterioare — mă refer la războiul pentru independență, la realizarea statului național unitar (...), la dezvoltarea forțelor de producție, a științei și culturii, la ridicarea bunăstării poporului”⁶.

Într-adevăr, pe drumul deschis de unire, cucerirea independenței țării în urma războiului din 1877—1878 a fost considerată de toate forțele sociale înaintate ca o verigă importantă în procesul de împlinire a dreptului imprescriptibil al națiunii române de a se organiza într-o unică entitate statală. Dobândirea ei „a

dat un nou și puternic imbold dezvoltării economice și sociale a țării, a exercitat o profundă înruiere asupra întregii evoluții istorice a României pe drumul progresului social, a permis afirmarea tot mai viguroasă a poporului nostru ca națiune de sine stătătoare”⁷. În anii următori războiului, lupta pentru unirea tuturor românilor înregistrează un

Lupta pentru
cucerirea
independenței
și înfăptuirea
unității
naționale —
idealuri
arzătoare ale
revoluționarilor
de la 1848
(„Revoluționari
pașoptiști”,
reproducere
după
un tablou
de Angela
Spiridonescu-
Pașca,

curs în permanență ascendentă. Au loc numeroase acțiuni politice și culturale care urmăresc consolidarea legăturilor dintre statul român și conaționalii din afară, ca și lămurirea opiniei publice internaționale asupra justeței cauzei românești.

În anii 1916—1918, prin sacrificii și aspre privațiuni, prin sînge și lacrimi, românii și-au apărut pămîntul străbun de invadatorii străini și — în condițiile create de prăbușirea imperiilor țarist și austro-ungar, ale intensificării mișcării revoluționare și de emancipare națională — au realizat năzuința multiseculară de a se regăsi în hotarele aceluiași stat, liber și suveran. Referindu-se la semnificația profundă a hotărîrii Adunării Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, la legitimitatea acestui act de justiție a istoriei, la factorii care l-au determinat, tovarășul Nicolae Ceaușescu face precizarea de imperioasă trebuință pentru înlăturarea oricăror interpretări simpliste sau eronate: „Desfășurarea evenimentelor istorice demonstrează în modul cel mai categoric faptul că Unirea nu a fost efectul unor întîmplări, rodul unei simple conjuncturi favorabile sau al înțelegerii intervenite la masa tratativelor, ci rezultatul luptei hotărîtoare a celor mai largi mase ale poporului, un act de

Pagini de adevărată epopee au înscris în cronică luptelor pentru libertate națională și socială și dorbanții la 1877—1878. Luptând cu vitejie și eroism la Grivița și Plevna, la Rahova, Smirdan și Vidin, au conștințit cu singele lor independența de stat a României

profundă dreptate națională, realizarea unei concordanțe legice între realitatea obiectivă și drepturile inalienabile ale poporului, pe de o parte, și cadrul național cerut cu stringență de aceste realități. Tratatul de pace încheiat ulterior n-a făcut decît să consfințească starea de fapt existentă, situația creată ca urmare a luptei maselor populare din România și din Transilvania, a întregului nostru popor⁸.

Într-adevăr, Unirea Transilvaniei cu țara, cu statul căruia îi aparținea de drept a fost posibilă în condițiile adeziunii tuturor locuitorilor acestui pămînt înfrățiți de secole în muncă și deopotrivă în luptă împotriva asupririi. „Trăsătura distinctivă fundamentală a acestei lupte — precizează tovarășul Nicolae Ceaușescu — a fost largul ei caracter de masă, faptul că a antrenat muncitorimea, țărănimea, cercurile înaintate ale burgheziei, principalele clase și pături ale societății (...) Merită subliniat că pentru unire s-au pronunțat și numeroși reprezentanți ai naționalităților conlocuitoare⁹.”

În același timp, secretarul general al partidului a ținut să sublinieze, în mod deosebit, contribuția pe care clasa muncitoare a adus-o la înfăp-

tuirea statului național unitar român. „Un rol deosebit de activ în mișcarea pentru unirea Transilvaniei cu România l-a jucat proletariatul, mișcarea muncitorească și socialistă. Despre aceasta vorbește însăși compoziția Consiliului Național format din șase reprezentanți ai Partidului Național și șase reprezentanți ai mișcării socialiste. Mișcarea muncitorească și socialistă și-a afirmat voința și hotărîrea în mod energic prin puternice acțiuni greviste și demonstrații politice, prin crearea consiliilor muncitorești care au preluat conducerea unor centre transilvane din minile autorităților habsburgice¹⁰. În modul arătat, mișcarea muncitorească din România a demonstrat că „tocmai clasa muncitoare, forțele socialiste, progresiste, revoluționare sînt apărătoarele cele mai fidele ale intereselor întregii națiuni¹¹.”

Conducătorul partidului și statului nostru a evidențiat în același timp și urmările profunde pe care memorabila adunare plebiscitară de la Alba Iulia le-a avut pentru dezvoltarea ulterioară a poporului român. „Înfăptuirea unității statului român — operă a maselor largi din întreaga țară, a întregului nostru popor — a realizat cadrul național și social-economic pentru dezvoltarea mai rapidă a forțelor de producție; înmănuncherea laolaltă a energilor și capacităților creatoare ale poporului nostru a creat condiții favorabile activității forțelor progresiste ale societății, mișcării muncitorești revoluționare¹². Într-adevăr, a

urmat o perioadă de consolidare efectivă a statului național unitar, de creștere a forțelor de producție și totodată de avînt revoluționar pentru o dezvoltare democratică a țării, apărarea intereselor clasei muncitoare, ale maselor populare, a libertăților democratice.

Dar această situație nu s-a menținut mult timp; din nou independența națională și integritatea teritorială, realizate prin mari eforturi și sacrificii, aveau să treacă prin grele încercări în anii ascensiunii fascismului, ai izolării României pe plan internațional de la începutul celui de-al doilea război mondial, cînd, în urma odiosului dictat de la Viena, s-a produs o gravă amputare teritorială a țării. Mai mult decît atît, contrar intereselor fundamentale ale națiunii, România a fost tirită în războiul contra Uniunii Sovietice, creîndu-se astfel o mare primejdie pentru însăși existența statului român.

În momentele de grea cumpănă care au urmat, Partidul Comunist Român, cea mai lucidă și curajoasă forță politică, a descifrat căile și mijloacele salvării țării de la catastrofă, a unit într-un singur torent forțele națiunii împotriva războiului, a fascismului, le-a condus la lupta pentru înfăptuirea insurjecției armate din August 1944, pentru victoria revoluției de eliberare socială și națională, antiimperialistă și antifascistă. A început astfel o eră nouă în lupta pentru eliberare socială și națională. Partidul comunist a acționat energic pentru angajarea României cu toate for-

Păstrarea identității naționale nu ar fi fost cu puțință fără jertfele zecilor de mii de ostași căzuți pe fronturile de luptă (1916—1918)

tele la războiul contra Germaniei hitleriste, alături de Uniunea Sovietică și de celelalte forțe aliate, a mobilizat întregul popor la lupta pentru eliberarea deplină a patriei de sub ocupația trupelor hitleriste și a horthystilor, a asigurat participarea ostașilor români, alături de cei ai armatei sovietice, la eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei, precum și la luptele din Austria, până la zdrobirea definitivă a Germaniei naziste. Toate acestea au demonstrat cu putere „... hotărârea poporului român de a lupta pentru zdrobirea fascismului și lichidarea politicii imperialiste de dominație și asuprire, pentru democrație, pentru cauza independenței și libertății popoarelor, a înfelegerii și colaborării în întreaga lume”¹³.

Restabilind adevărul asupra unor momente cruciale ale istoriei naționale, tovarășul Nicolae Ceaușescu are meritul de a fi relevant rolul jucat de armată atât în războiul antihitlerist, cât și în cadrul proceselor transformatoare din perioade diferite, de a fi reliefat faptul caracteristic că ea s-a găsit de regulă de partea forțelor avansate, a militat alături de masele populare pentru libertatea și unitatea românilor. „Istoria armatei noastre este legată nemijlocit de întreaga istorie și luptă a poporului român împotriva dominației străine, pentru apărarea independenței, formarea statului național unitar și apărarea suveranității naționale”¹⁴.

În galeria marilor personalități ale poporului român din toate timpurile, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, comandantul suprem al forțelor armate, ocupă un loc distinct, inconfundabil; sub sceptrul său, România socialistă, ca stat modern și suveran, își scrie cea mai glorioasă pagină dintr-o istorie bimilenară. Este conducătorul care întruchipează, la dimensiunile omului total, trăsăturile spirituale, morale proprii poporului nostru, acele calități care l-au făcut înțelept și puternic, răbdător și maleabil, aprig în luptă, dar omenos cu cei aflați în nevoie, în esență un factor de progres și civilizație

Înfăptuirea actului revoluționar de la 23 August 1944 și apoi participarea României, cu toate forțele umane și materiale, la lupta pentru eliberarea deplină a teritoriului țării, pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, până la înfrângerea definitivă a Germaniei naziste, a demonstrat încă o dată dorința de libertate a poporului român

(„Ostașii noștri în războiul antihitlerist”, reproducere după o pictură de Bela Kromer și Ion Taralunga)

În această parte a lumii bîntuită de uragane și cutremure. Chemările sale înflăcărare pătrund adînc în conștiința celor ce muncesc, fără deosebire de naționalitate, au un puternic ecou pe toate meridianele globului.

Uniți în cuget și-n simțiri sub Tricolorul Libertății, pășim cu încredere înaintea, depășim vicisitudini, cu certitudinea izbînzii ce ne-o oferă generos exemplul marelui cirmaci al neamului, genial strateg revoluționar, arhitect

și constructor al țării, eminentă personalitate a lumii contemporane, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Opera sa teoretică și practică îmbogățește patrimoniul național și al omenirii, dă răspunsuri la cele mai profunde și complexe probleme ale întăririi societății noastre și ale colectivității internaționale, iar dăruirea sa patosul cu care acționează ne înflăcărează pe toți cei ce simțim fiii aceleiași României socialiste, libere, independente, suverane.

1. Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 11, Editura Politică, București, 1975, p. 692
2. Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol. 1, Editura Politică, București, 1968, p. 396
3. Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 17, Editura Politică, București, 1979, p. 269
4. Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 17, Editura Politică, București, 1979, p. 269
5. Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol. 3, Editura Politică, București, 1969, p. 707
6. Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 17, Editura Politică, București, 1979, p. 424
7. Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura Politică, București, 1975, p. 34

8. Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 17, Editura Politică, București, 1979, p. 275
9. Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol. 3, Editura Politică, București, 1969, p. 715-716
10. Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol. 3, Editura Politică, București, 1969, p. 715
11. Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 22, Editura Politică, București, 1982, p. 12
12. Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste, vol. 1, Editura Politică, București, 1968, p. 350
13. Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Sesiunea Solemnă Comună a C.C. al P.C.R., Marii Adunări Naționale și Consiliului Național al Frontului Democratice și Unității Socialiste, Editura Politică, București, 1984, p. 10
14. Nicolae Ceaușescu, Apărarea națională a Republicii Socialiste România (culegere de texte), Editura Militară, București, 1983, p. 252

„DRAPELUL...

ESTE ISTORIA ÎNTREAGĂ A ROMÂNIEI”

Celebrul steag al dacilor

Element definitoriu al individualității oricărui popor cu viață statală proprie — drapelul a fost și a rămas cel mai statornic simbol al istoriei neamului, al dăinuirii lui prin vremuri de glorie sau de restriște. Dintotdeauna poporul nostru a privit drapelul țării cu adincă emoție, cu pios respect și mândrie patriotică. Oare ce resorturi conferă stindardului național acea forță care îndeamnă la fapte de mare eroism, la totală dăruire de sine, înzecind elanul combativ al ostașilor pe cimpul de luptă până la sfidarea morții? De ce cînd trec coloane militare în frunte cu drapelele desfășurate, bătrîni

se descoperă cu evlavie ascunzînd cîte o lacrimă sub gene, iar inimile flăcăindrilor prind să bată într-o altă cadență?

De-a lungul vremurilor, drapelul a fost și a rămas un autentic și veșnic tînăr ostaș, o prezență vie, activă, în mijlocul luptătorilor, îmbărbătîndu-i în clipele de grea cumpănă, contopindu-se cu întreaga lor ființă pînă la sacrificiul suprem. În încheștarea luptei, în jurul lui se adunau combatanții pentru a-și regrupa forțele și a primi noi misiuni. Pornea la atac o dată cu ei, singera alături de ostași, era mereu în fruntea lor. Întotdeauna dra-

pelul a fost purtat de cei mai viteji dintre militarii unității.

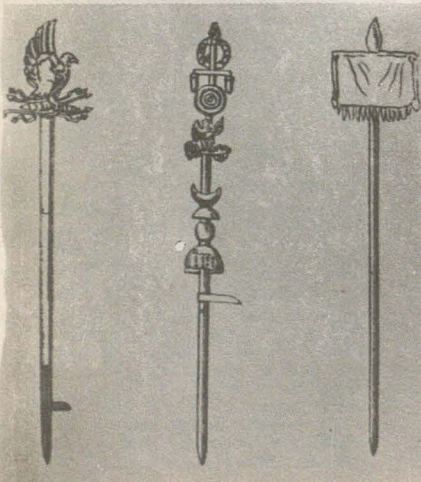
Ca steag ostășesc a apărut cu foarte multă vreme în urmă, din nevoia diferențierii și recunoașterii unităților și formațiunilor luptătoare. Forma, dimensiunile, culorile și chiar denumirile s-au modificat deseori, dar simbolul drapelului și rostul lui suprem au rămas, în esență, aceleași. Strămoșii noștri geto-daci porneau la luptă însoțiți de celebrul „draco”, balaurul cu cap de lup, despre care izvoarele antice ne informează că printr-o mișcare dibace emitea un sunet specific ce putea fi și semnal și chemare de îmbărbătare a ostașilor.

Cele două mari confruntări militare dintre daci și romani nu ne-au lăsat prea multe detalii asupra desfășurării ciocnirilor directe. Aceasta nu ne împiedică să conturăm imaginea zguduitoare a unui cîmp de luptă după terminarea ostilităților, despre care știm cu certitudine că au fost deosebit de înverșunate. Printre sutele sau miile de ostași morți și răniți zăceau amestecați „draconarii” daci (purători de dragonului cu cap de lup), „signiferii” și „vexilliferii” romani (purători ai steagurilor de luptă denumite „signum” și „vexillum”).

În evul mediu românesc, marcat de nenumărate războaie de apărare împotriva agresiunii externe, pentru libertatea și neatinerea statală, prezența steagului de luptă pe cîmpurile de bătălie este atestată fără întrerupere. Însuși termenul de „steag” de

Insemne
(drapele)
romane

Un drapel
al lui
Ștefan cel Mare

semna, în epoca de mijloc a istoriei noastre, nu numai stindardul purtat de oști, dar și o subunitate militară, cu efective variabile și cu o comandă proprie. În țările române, atât pe cîmpurile de luptă cit și pe turnurile cetăților, au fluturat întotdeauna drapelele voievodale, care erau drapelele țării, și nu diverse steaguri cu blazoane nobiliare așa cum puteau fi întîlnite în statele Apusului.

Și prin simbolistica lor, drapelele medievale românești au avut o semnificație aparte. Ca elemente heraldice unele au purtat pecețile domnești — capul de zimbru cu o stea între coarne în Moldova și acvila neagră în Muntenia —, frecvent fiind înfățișate pe ele și portrete din panteonul credinței ortodoxe. De regulă, acestea reprezentau sfinți militari, purtători de arme (suțije sau săbii), iar steagurile respective, datorite de voievozi, după lupte, minăstirilor, deveneau obiecte de cult ce se bucurau de respectul credincioșilor. Diversificate sub aspect pictografic, drapelele de acest gen sînt și ele o mărturie a unității spirituale a poporului român, care în procesul devenirii lui istorice nu a cunoscut, precum în alte părți ale continentului, războaie fratricide religioase. Dimpotrivă, oriunde au fluturat și

Steag
al revoluționarilor
pașoptiști

au înfruntat săgețile, iataganele și ghiulelele vrăjmașe, la Posada, Rovine, Vaslui și Podul Înalt, la Jiliște, Călugăreni și Șelimbăr, drapelele voievozilor români au chemat poporul la luptă pentru o cauză dreaptă.

De-a lungul veacurilor, tot pentru o cauză dreaptă s-au ridicat la luptă masele exploatate de țărani iobagi, de lucrători și meșteșugari oprimați de regimul feudal, de aspirirea socială și națională. Documentele vremii vorbesc despre cetele răsculaților de la Bobilna (1437), care în ciocnirile cu oștile nobiliare au avut propriul lor steag — o pînză albă cu un corb negru la mijloc —, de oastea lui Horea,

Cloșca și Crișan (1784) în rîndurile căreia răsculații purtau steaguri roșii, ca simbol al eliberării lor din iobăgie.

Epoca modernă a istoriei poporului român, epoca ridicării pe culmi tot mai înalte a luptei pentru eliberare socială și națională, pentru unificare statală și independență, a dat o încărcătură și mai bogată simbolului național al drapelului românesc. Dacă pe timpul revoluției de la 1821 steagul lui Tudor Vladimirescu, steagul „libertății și redeșteptării naționale”, cum l-au denumit contemporanii, mai păstră, pe lângă acvila neagră pe fond alb, elemente picturale religioase, în anul revoluționar 1848 se impune definitiv drapelul tricolor — roșu, galben, albastru — întîlnit în Muntenia încă din 1834. La 15 iunie 1848, după cum ne informează gazeta „Pruncul român”, pe Cîmpul Libertății din București (Filaret) s-au înălțat steagurile tricolore care purtau deviza: „Dreptate — Frăție”. Același steag tricolor fluturase la 15 mai pe Cîmpia Libertății de la Blaj, în mijlocul celor 40 000 de români adunați din toate colțurile Transilvaniei, și avea să fie prezent, în ziua de 20 iunie, la Focșani și Rîmnicu Sărat în cadrul unei puternice manifestații de fraternitate a moldovenilor cu muntenii.

Marile momente care au urmat, jalonînd drumul națiunii române spre unitate, independență, cultură și progres, s-au desfășurat sub flamura tricoloră. În fața ei, inimile patrioților vibrau la unison, păleau pasiunile

Steagul
armatei
române
în anul
1863

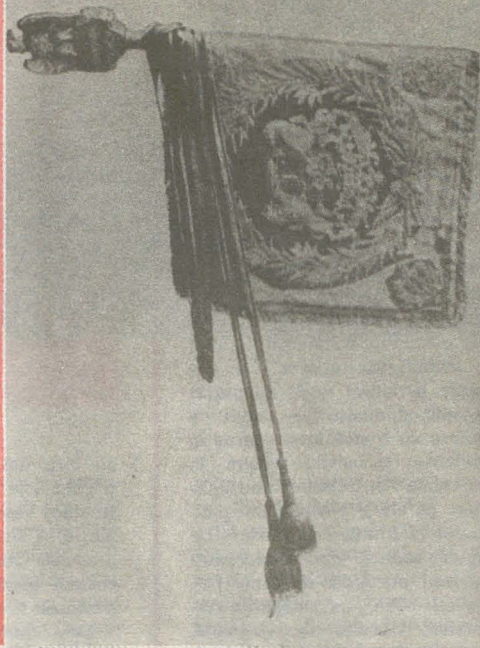

mărunte ale politicienilor, lăsând să treacă pe primul plan interesele superioare ale națiunii. În prezența steagurilor tricolore a fost votată, la 5 și 24 ianuarie 1859, Unirea Principatelor, tinărul stat român unificat sub Alexandru Ioan Cuza avînd drept stemă pe drapelul oficial capul de zimbru moldovean și acvila munteană, iar dedesubt deviza: „Unirea Principatelor — fericirea românilor”.

A rămas consemnat cu litere de aur în istoria oștirii române episodul înmînării drapelelor de luptă tricolore celor 10 unități militare (7 regimente de infanterie, 2 regimente de cavalerie și 1 batalion de vinători) adunate pe Platoul Cotrocenilor la 1 septembrie 1863. Într-o atmosferă de înălțător avînt patriotic, domnitorul Alexandru Ioan Cuza a adresat ofițerilor, subofițerilor și soldaților prezenți o vibrantă alocuțiune: „Ziua de azi — a spus el — se va socoti prin-

**Drapelul
Regimentului
3 călărași**

**Drapele
ale oștirii
Republicii
Socialiste
România**

tre cele mai mari în analele noastre. (...) Primind noile drapele, reamintiți-vă pururea că v-am încredințat onoarea țării. Drapelul este România, acest pămînt binecuvîntat al patriei, udat cu singele strămoșilor noștri și îmbelșugat cu sudoarea muncitorului. Este familia, căminul fiecăruia, casa în care s-au născut părinții voștri și în care se vor naște fiii voștri. (...) Drapelul este în același timp trecutul, prezentul și viitorul: este istoria întregă a României. (...) Jurați de a păstra cu cinste și fără pată drapelele noastre”¹. „Jurăm!” au răspuns într-un singur glas ostașii primei armate a Principatelor române unite.

De atunci, generație după generație, toți cei chemați sub drapel și-au respectat legămîntul suprem rostit în fața tricolorului. Sub culorile lui dorobanții, călărașii, roșiorii și vinătorii au asaltat puternicele redute otomane de la Grivița, Rahova, Opanez și Smîrdan în timpul războiului de independență. Pe flamurile a

■ **Colonel dr. AL. VASILE**
(continuare în pag. 28)

DE STABILIZARE A FRONTULUI PE CARPAȚI

Dezintegrarea aripii de sud-est a dispozitivului defensiv german, consecință a desfășurării victorioase a revoluției române din August 1944, a ridicat în fața Înalțului Comandament al Wehrmachtului o problemă strategică de o complexitate deosebită. În condițiile lichidării prezenței militare germane din spațiul aflat sub control românesc, ale menținerii cu fermitate a capului de pod strategic intra și vest carpatic de către Armata 1 română și ale eșuării ofensivelor declanșate de forțele hitleristo-horthyste în zilele de 5 și 13 septembrie 1944 în Podișul Transilvaniei și respectiv în sudul Crișanei și în Banat, s-a reliefat cu și mai mare acuitate valoarea deosebită ce o conferea stăpânirea Carpaților pentru întregul teatru de operații central european. „Recuperarea” liniei Carpaților și constituirea unui aliniament defensiv, singurul în măsură să ofere Wehrmachtului șansa unei rezistențe îndelungate, care să blocheze previzibila ofensivă a forțelor sovietice și române spre Ungaria, Austria și sudul Germaniei, a devenit una din principalele preocupări ale conducerii superioare de război germane, inclusiv a lui Hitler. În pofida penuriei de forțe, Înalțul Comandament al Wehrmachtului a făcut eforturi deosebite, în a treia decadă a lunii septembrie, pentru a crea o grupare puternică în măsură să materializeze obiectivul stabilit. Astfel, Comandamentul Armatei 6 a fost transferat în zona Oradea pentru a prelua conducerea operațiilor din spațiul de la vest de Munții Apuseni, subordonându-i-se Corpul 3 tancuri și Corpul 72 armată „pentru misiuni speciale”, diviziile 1, 13, 23 și 24 tancuri, Divizia „Feldhornhalle” și Divizia 76 infanterie, comandamente și mari unități scoase de pe alte segmente ale frontului. Misiunea Armatei 6 era ca împreună cu Armata 3 ungară să oprească înaintarea armatelor sovietice și române pe teritoriul Ungariei și să pregătească să execute operația „Zigeunerbaron”. Obiectivul operației era ca în cazul unei ofensive sovieto-române din zona Aradului spre Cîmpia Ungară „să lovească — cum arăta generalul-colonel Hans Friessner, comandantul Grupului de armate „Sud” — aceste forțe inamice în flanc dinspre nord spre sud și să le izoleze la est de Arad de ieșirile din trecătorile munților. Atacul trebuia să fie continuat trecînd de Timișoara, pînă la Porțile de Fier și pînă la pasul Turnu Roșu, pentru cucerirea creștelor Carpaților Meridionali”¹.

Lupte în munți (reproducere după o pictură de Bela Kromer)

„Prologul” operației „Zigeunerbaron” s-a desfășurat între 28 septembrie și 5 octombrie, cînd Corpul 3 tancuri german, cu diviziile 23 tancuri și 76 infanterie, împreună cu diviziile 4, 6 infanterie-rezervă și 12 infanterie ușoară ungare au executat o contralovitură din zona Oradea cu direcția Salonta-Arad, iar diviziile 1 cavalerie SS germană și 1 tancuri ungară, din zona Gyula spre Salonta. În ciuda eforturilor făcute de trupele hitleristo-horthyste, a puternicului sprijin dat de aviație, diviziile române 3 munte, „Tudor Vladimirescu”, 1 infanterie-instrucție și 1 cavalerie-instrucție, împreună cu marile unități sovietice din zonă, au reușit să stăvilească contralovitura inamică și pînă la 5 octombrie să lichideze pătrunderile germano-ungare în spațiul românilor de la vest de Munții Apuseni².

Dacă „prologul” operației „Zigeunerbaron” a eșuat, Înalțul Comandament al Wehrmachtului nu și-a pierdut speranța în reușita operației propriu-zise, pentru desfășurarea căreia continua concentrarea forțelor destinate.

Declanșarea, la 6 octombrie 1944, a ofensivei forțelor sovietice și române cu o grupare spre Tisa mijlocie și o a doua pe direcția generală Arad-Debrețin-Csap părea să ofere Grupului de armate „Sud” șansa materializării obiectivelor stabilite operației „Zigeunerbaron”. Concentrînd forțele de izbire în zona est Szolnok și vest Debrețin, comandamentul hitlerist a executat, de la 10 octombrie³, o puternică contralovitură asupra flancului drept al Grupului hipomecanizat „Pliet”, angajat în acțiunea de învăluire pe la vest a Debreținului, și cu o altă grupare din zona Szolnok, în flancul stîng al acestuia, executînd totodată spre dreapta o izbitură asupra spatelui marilor unități române și sovietice care desfășurau acțiuni de forțare a Tisei și de lărgire a capului de pod de la vest de marele riu între Mindszent și Szolnok. Se demara astfel una dintre cele mai inversunate bătălii din faza finală a celui de-al doilea război mondial prin care Înalțul Comandament al Armatei de uscat german spera ca „întîi să lovească inamicul de la vest de Carpați și apoi să înainteze rapid spre sud-est, să pătrundă în văile Carpaților unde să realizeze o linie defensivă ce putea fi menținută pe timpul iernii, cu forțe puține”⁴.

Ceea ce trebuia, în viziunea comandantului Grupului de armate „Sud”, să pregătească forțelor sovietice și române angajate în luptele pentru eliberarea Ungariei „un Cannae modern” s-a dovedit a fi încă una din himerele strategice ale conducerii de război germane. În pofida eforturilor deosebite făcute și a succeselor inițiale, cînd s-a reușit interceptarea șoselei Szolnok-Debrețin și izolarea grupării de forțe sovietice ce înainta spre Debrețin, contralovitura inamică și-a pierdut treptat din vigoare fiind măcinată prin atacuri concentrice executate asupra flancurilor sale. În confruntările deosebite de dure ce au avut loc și de rezultatul cărora „urma să depindă — cum aprecia generalul Hans Friessner — evoluția întregii situații pe teritoriul ungar”⁵, armata română a acționat din zona Oradea spre Debrețin cu diviziile 3 munte, „Tudor Vladimirescu” și 2 munte, din zona Arad spre Debrețin cu Corpul de cavalerie (diviziile 1 infanterie-instrucție și 1 cavalerie-instrucție) și în zona de la est de Szolnok, prin restructurarea dispozitivului de luptă, pentru blocarea loviturii inamice pe aliniamentul sud

Cibakháza, Öcsöd, nord-est Szarvas, cu marile unități ale corpurilor 4 și 7 armată.

Efortul ofensiv al diviziilor 3 munte și „Tudor Vladimirescu” s-a concretizat prin participarea la străpungerea fișiiilor de apărare inamice — prima organizată pe Bereteu (la 14 octombrie), a doua pe aliniamentul jalonat de localitățile Sáránd, Hosszúpályi, Monástorpály (la 17—19 octombrie) — și eliberarea orașului Debrecin prin lupte aprige purtate în noaptea de 19 spre 20 octombrie și în cursul zilei.

Corpul de cavalerie a întreprins acțiuni susținute asupra forțelor inamice ce au pătruns în zona localităților Nagybjom și Nagyrábe. Prin înclăștări aprige (numai în luptele din zilele de 10—12 octombrie, Divizia 1 infanterie-instrucție a avut pierderi ce depășeau 30 la sută din efective)⁶, marile unități ale corpului au reușit să asigure dreapta Grupului hipomecanizat „Pliev” și continuând înaintarea spre nord au ajuns, la 20 octombrie, la vest de Debrecin, pe calea ferată ce făcea legătura orașului cu Tiszafüred.

La aripa de sud-vest a ofensivei inamice șocul izbitor a fost recepționat de diviziile 2 și 4 infanterie române. Divizia 4, aflată cu majoritatea forțelor la vest de Tisa, lovită de flanc și spate, a fost încercuită și după o rezistență eroică de 48 de ore a suferit pierderi importante. În situația creată, Armata 1 română a repleiat unitățile Diviziei 2 infanterie spre sud, la est de Tisa, a scos diviziile 19 infanterie și 9 cavalerie din capul de pod de la Mindszent și a constituit un alinament de rezistență la sud de Cibakháza, Öcsöd,

nord-est Szarvas⁷. Pe aliniamentul menționat, diviziile 2, 19 infanterie, 9 cavalerie și resturile Diviziei 4 au reușit, cu prețul a mari jertfe, să stăvilească înaintarea forțelor inamice. Numai în acest sector de front, în luptele pentru forțarea Tisei și mai ales în cele purtate pentru stăvilirea ofensivei inamice, Armata 1 română a pierdut 235 ofițeri, 279 subofițeri și 6488 ostași⁸.

O dată cu eliberarea Debrecinului și blocarea grupării de izbire din zona Szolnok, soarta operației „Zigeunerbaron” a fost pecetluită. Creștele Carpaților, alinamentul interzis de insurecția română planurilor strategice ale celui de-al treilea Reich, s-au dovedit și de această dată un „obiectiv prea îndepărtat”. Armatele sovietice și române angajate în luptele pentru eliberarea Ungariei nu mai puteau fi oprite din drumul lor de luptă spre victorie.

■ Maior dr. IOAN TALPEȘ

¹ Hans Friessner, *Verratene Schlachten, Holstein-Hamburg, 1956, p. 129—130.*

² România în războiul antihitlerist. 23 August 1944 — 9 Mai 1945, *Editura Militară, București, 1966, p. 232—236.*

³ Hans Friessner, *op. cit., p. 137.*

⁴ Peter Gosztory, *Endkampf an der Donau 1944/1945, Verlag Fritz Holden, Wien-München-Zürich, 1969, p. 40.*

⁵ Hans Friessner, *op. cit., p. 137.*

⁶ Arh. M.Ap.N, *fond 506, dosar nr. 37, f. 250—253.*

⁷ Arh. M.Ap.N, *fond 507, dosar nr. 73, f. 167; fond 509 dosar nr. 14, f. 107.*

⁸ În numele libertății și prieteniei, *Editura Militară, București, 1970, p. 223.*

BREVIAR

BREVIAR

• Exprimind starea de spirit ce anima oștirea română, comunicatul Marelui Stat Major român din 25 octombrie 1944 menționa: „Ajunse pe frontiera din 1940, diviziile noastre sînt gata de un nou efort și noi lupte alături de marii noștri aliați, pînă la înfrîngerea totală a forțelor germano-maghiare”.

• „Trebuie să luptăm mai departe — menționa, la 27 octombrie 1944, ziarul „Scînteia”, organul central de presă al C.C. al P.C.R. — să nimicim din rădăcini imperialismul german și uneltele sale criminale de felul lui Szalasi. Înainte, spre Budapesta, spre Berlin”.

• Referindu-se la eroismul militarilor români în luptele duse în capul de pod de la vest de Tisa, la Mindszent, jurnalul de operații al Diviziei 243 infanterie sovietică notează următoarele, la 11 octombrie 1944: „În timpul trecerii, care s-a făcut în condițiuni foarte grele, toți ofițerii, subofițerii și trupa au arătat că posedă un curaj supraomnesc. Toți sînt încadrați cu o disciplină și o tactică militară exemplare. Merită atenție deosebită curajul și tactica militară a ofițerilor din această divizie, care disprețuind moartea au demonstrat soldaților lor cum trebuie înfrînt un inamic”.

• „Lipsa totală a comunicațiilor și localităților — menționează într-un ordin de zi generalul Ion Boițeanu, comandantul Corpului 4 armată, referindu-se la condițiile dificile în care au luptat vinătorii de munte români în Munții Bükk —, stînci ale căror pante rezezi cerneau eforturi fizice excesiv de mari și care nu vă permiteau construcția unui adăpost imediat, acoperiri în care surprinderea vă pindea la flecare pas și, în fine, condițiunile atmosferice total nefavorabile opera-

ARMATA ROMÂNĂ în luptele pentru eliberarea Ungariei

După eliberarea deplină a teritoriului național, ostașii noștri au trecut în Ungaria purtând nenumărate lupte pentru eliberarea poporului vecin

● În timpul celor aproape patru luni de aprige bătălii pentru eliberarea Ungariei, armata română a întreprins în lupte 17 divizii de infanterie, munte și cavalerie, un corp aerian, două brigăzi de artilerie antiaeriană, o brigadă de căi ferate și numeroase alte unități și formațiuni militare, însumând peste 210 000 de militari. ● Participând la 7 mari bătălii, în cadrul cărora a desfășurat 81 de lupte mai importante, cele două armate române au pătruns pe teritoriul Ungariei 250—300 km ● au străbătut prin lupte trei masive muntoase (Hegyalja, Bükk și Matra), au forțat patru cursuri mari de apă (Tisa, Bodrogul, Hernádul și Ipoly) ● au eliberat 1 237 de localități, dintre care 14 orașe ● au produs adversarului pierderi ce se cifrează la 30 745 de militari (prizo-

nieri și morți). ● Pierderile armatei române s-au ridicat la 42 700 de militari (morți, răniți și dispăruți). ● La 3 decembrie 1944, armata română lupta în Ungaria pe un front de 120 km.

Eliberarea, la 25 Octombrie 1944, a ultimei brazde de pămint românesc de sub ocupația horthysto-hitleristă a marcat o nouă etapă a luptei antifasciste a poporului român. Devotată cauzei drepte a nimicirii fascismului, armata română a continuat fără întrerupere operațiile militare împotriva trupelor hitleriste și horthyste pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei.

tlunilor, ploi, viscol, ceață, au însemnat pentru voi greutăți care numai datorită hotărârii voastre ferme de a doborî pe inamic și dîrzeniei cu care ați bravat situația au putut fi învinse”.

● La est de Budapesta — se consemnează într-un comunicat al Marelui Stat Major din 6 decembrie 1944 — unitățile de cavalerie și infanterie române au reușit, printr-un puternic atac, să rupă poziția inamică și să ocupe pădurea Körtvélyes. Mai multe contraatacuri inamice, însoțite de blindate, au fost respinse.

În regiunea Munților Bükk, vinătorii noștri de munte, care luptă în legătură cu trupele sovietice, au pus stăpînire pe mai multe înălțimi importante, înfrîngînd dirza rezistență a trupelor germano-maghiare.

Au fost capturați numeroși prizonieri și material de război.

În nord-estul Ungariei, acțiune de luptă locală.

● „Populația civilă care nu la parte la rezistență — menționa, la 2 ianuarie 1945, generalul Nicolae Șova, comandantul Corpului 7 armată român, la scurt timp după declanșarea luptelor în interiorul Budapestei — va fi luată sub protecție, asigurîndu-i-se viața, liniștea și avutul... Distrugerile, devastările, transferul de obiecte dintr-un imobil în altul sînt interzise atît militarilor cît și civililor. Monumentele de artă, instituțiile culturale și așezămintele de interes public vor fi cruțate cu grijă... În concluzie, cer trupelor Corpului 7 armată să se bată cu îndrăzneală pentru a învinge, dar pretînd în același timp să se poarte leal, cu demnitate și omenie, pentru a nu micșora prin nimic marea victorie obținută”.

● La sfîrșitul luptelor duse de Corpul 7 armată în interiorul Budapestei, comandantul Armatei 1 române preciza următoarele într-un ordin de zi: „Prin priceperea și vitejia comandanților de toate treptele și a trupelor și prin spiritul lor larg de sacrificiu, prin singele vărsat din abundență, s-a înscris cea mai frumoasă pagină de glorie română în acest război contra germano-maghiarilor”.

Luptele duse de armata română pe teritoriul Ungariei au început la 24 septembrie 1944 când unități din Divizia 1 cavalerie-instrucție au depășit frontiera româno-ungară, în zona Salonta, și au fost deosebit de aprige, deoarece comandamentul superior german organizase în această țară o zonă de apărare de prim ordin a Reichului dinspre sud-est. Materiile prime și posibilitățile industriale ale Ungariei valorau, de asemenea, mult în calculele potențialului de război al Germaniei.

Desfășurate în cooperare cu forțele sovietice, operațiile armatei române pe teritoriul ungar au acoperit un spațiu vast, evidențiindu-se, totuși, trei „centre de greutate” mai importante: în nord-estul Ungariei, pe Tisa mijlocie și la vest de Tisa, în zona capitalei ungare, Budapesta.

În nord-estul Ungariei armata română a contribuit, inițial, în mod decisiv, la eliberarea Debreținului, pivot important al sistemului defensiv inamic de la est de Tisa și la manevrarea rezistențelor opuse de o puternică grupare germană din zona orașului Nyiregyhaza. Ulterior, Armata 4 română, după ce a ieșit cu forțele principale pe cursul superior al Tisei, a înfrânt rezistențele opuse de inamic în zona Tokaj și a zdrobit apoi sistemul de apărare al inamicului din masivul Hegyalja și de pe Valea Hernádului depășind, la 18 decembrie 1944, frontiera ungaro-cesoslavă.

Concomitent, diviziile 2 și 3 munte, întrunite în Corpul 4 armată, au contribuit inițial la eliberarea localității și a zonei Miskolc, apoi au angajat puternic și au înfrânt inamicul din Munții Bükk, care constituiau un alt bastion puternic al dispozitivului strategic german din nordul Ungariei. Înfrînți în Munții Bükk, forțele inamicului au fost obligate să se retragă spre nord-vest, eliminându-se astfel primejdia unui contraatac în flancul și spatele trupelor române și sovietice care înaintau spre Budapesta.

În același timp cu luptele duse în Munții Bükk, la circa 50 km spre sud-vest, în masivul muntos Mătra au acționat militarii Diviziei „Tudor Vladimirescu-Debrețin”, care, la 31 decembrie 1944, au atins și ei granița ungaro-ceslovacă.

Astfel, la cumpăna anilor 1944—1945, prin efortul conjugat al trupelor române și sovietice, partea de nord-est a Ungariei a fost în întregime eliberată.

Pe Tisa mijlocie, diviziile române, sosite aici începând cu 10 octombrie 1944, au primit inițial misiunea să înlocuiască marile unități sovietice — unele dintre ele aflate într-o situație dificilă în capul de pod de la vest de riu, datorită contraatacurilor executate de inamic. După ce au realizat joncțiunea între Mindszent și Csongrád, la 14 octombrie, diviziile 19 infanterie și 9 cavalerie dețineau, la vest de Tisa, un cap de pod cu o suprafață de 250—300 kmp, care reprezenta un

Coloană de infanteriști români în marș spre front

avanpost necesar în proiectata și apropiată ofensivă spre Budapesta.

Între timp, în dispozitiv de luptă pe Tisa mijlocie au intrat și alte două divizii române (2 și 4 infanterie) în capul de pod de la Szolnok, unde au opus o rezistență dîră puternicei contralovituri executată de inamic la 19 octombrie pentru a izola trupele române și sovietice care acționau spre Debrețin și la sud de Szolnok. Reluînd înaintarea, diviziile române și sovietice au realizat și menținut importante capete de pod pe malul apusean al Tisei.

Luptele îndrîdite duse în acest sector al teatrului de operații au avut o importanță deosebită, deoarece au făcut siguranța de flanc a operațiilor executate de trupele române și sovietice în nord-estul Ungariei și au creat, totodată, condiții propice pentru declanșarea asaltului decisiv spre Budapesta.

De altfel, în planurile comandamentului advers, zona Budapesta a constituit o veritabilă „placă turnantă” a sistemului defensiv în Ungaria. În interiorul marelui oraș și pe căile de acces au fost masate importante forțe inamice (circa 55 de divizii) dispuse în linii succesive de apărare; în interiorul orașului, ansamblurile de locuințe au fost amenajate pentru apărare circulară îndelungată.

Pe direcția principală de ofensivă spre Budapesta a acționat și Corpul 7 armată român, care, la 30 octombrie, și-a început din capul de pod de la nord-vest de Alpár, gloriul drum de luptă ce va lua sfîrșit 80 de zile mai tîrziu, la 2 km de Dunăre, în interiorul capitalei ungare.

Glorioase fapte de arme au săvîrșit pe frontul din Ungaria și aviatorii Corpului 1 aerian român, care au efectuat îndrăznețe recunoașteri strategice sau tactice în folosul trupelor sovietice și române, au lovit concentrările de forțe inamice sau coloanele în deplasare ale acestora sau au luptat victorios împotriva aviației dușmane, precum și trupele de pionieri, transmisiuni, pontonieri, căi ferate, drumuri etc.

Prin amplasarea și rezultatele lor, operațiile militare desfășurate de armata română, în colaborare cu armata sovietică, în Ungaria au avut o importanță deosebită pentru desfășurarea ulterioară a războiului împotriva Reichului hitlerist. Zdrobirea trupelor germane și ungare pe teritoriul acestei țări a deschis direcția strategică a Văii Dunării spre Viena și a creat condiții favorabile pătrunderii dinspre sud-est pe teritoriul Cehoslovaciei. Luptele duse de Armata 4 română în nord-estul Ungariei au avut ca prim rezultat strategic interceptarea comunicațiilor care legau centrul Ungariei cu regiunea de nord-est a țării și ruperea în două a forțelor germano-maghiare de pe acest front, ceea ce a permis, apoi, distrugerea separată a fiecărui grup de forțe. Anagajarea puternică a inamicului de către diviziile române a atras numeroase forțe adverse, inclusiv rezervele destinate apărării orașelor Miskolc și Kosice. La aceasta se adaugă și contribuția de seamă a Corpului 7 armată la eli-

Pod de pontoane construit de ostașii români la Tiszalök

berarea Budapestei. Din punct de vedere economic, pierderea teritoriului ungar a lipsit comandamentul hitlerist de importante surse de materii prime necesare continuării războiului împotriva Națiunilor Unite.

Pe întregul parcurs al luptelor duse pe teritoriul Ungariei ca, de altfel, în întregul război antihitlerist, armata română a fost susținută puternic de întregul nostru popor, care a

Ostași români în luptă pe străzile Budapestei

Trupele sovietice și române au rupt pozițiile inamice de pe frontul ungar

**Marele Stat Major al Armatei
COMUNICAT
Asupra operațiunilor din ziua de 6 Decem-
brie 1944**

La Est de Budapesta, unitățile de cavalerie și infanterie române au reușit, printr-un puternic atac, să rupă pozițiile inamice și să ocupe pădurile Kutyevy și, mai multe contraatacuri la amiază, însoțite de bombardare, au fost respinse.

În regiunea munților Balci, vânătorii noștri de munte, care luptă în legătură cu trupele sovietice, au pus stăpânire pe mai multe înălțimi importante, înfrângând cât se poate de rezistență a trupelor germano-maghiare.

Au fost capturate numeroși răniți și material de război. În Nord-Estul Ungariei, se continuă lupta locală.

transpus în viață, cu însuflețire, chemarea lansată de Partidul Comunist Român „Totul pentru front, totul pentru victorie!” Formind un tot unitar, poporul român și armata sa au vădit, în acele zile de efort național, atașamentul lor de neclintit la cauza independenței și suveranității României, a zdrobirii fascismului internațional.

■ **Căpitan ALEXANDRU DUȚU**

* Pentru detalii vezi p. 17-18.

Străpungînd centurile de foc ale

BUDAPESTEI

Un capitol glorios al participării armatei române la luptele duse, împreună cu trupele sovietice, pentru eliberarea teritoriului Ungariei în toamna și iarna anului 1944 îl constituie acțiunile desfășurate de Corpul 7 armată român pe direcția Budapesta.

Începute pe Tisa la 30 octombrie 1944 și încheiate în centrul capitalei Ungariei la jumătatea lunii ianuarie 1945, aceste lupte subliniază, o dată în plus, aportul armatei române la zdrobirea forțelor fasciste din Cîmpia Panoniei și furnizează o gamă largă de învățăminte de ordin militar.

Amploarea, intensitatea și numărul acțiunilor de luptă au fost deosebite. Din noianul acestora ne oprim doar asupra situațiilor create în zona fortificată și a modalităților de străpungere a celor trei centuri de foc ale Budapestei care aveau o formă semicirculară, fiind sprijinite pe Dunăre la nord și la sud de oraș. Prima fișie, cu adâncime de 6—8 km, cuprinzind și pădurile Valkó și Gödöllő, era organizată în sistem clasic din tranșee și poziții protejate în fața cu rețele

de sîrmă, de cîmpuri de mine anti-tanc și antiinfanterie, legate între ele prin șanțuri de comunicație. Cea de a doua fișie era organizată pe sistemul de localități din apropierea orașului, inclusiv cursurile de apă, canalele, podurile și pădurile din zonă. Cele două fișii erau legate între ele prin poziții în bretelă. Cea de a treia fișie avea limita dinainte la marginea de est a Budapestei și se continua cu o mulțime de obiective pregătite pentru apărare în interiorul orașului.

Fișiele de apărare inamice erau ocupate de Diviziile 10 și 12 infanterie maghiare, care aveau un număr de subunități comparabil ca efective cu cele ale Corpului 7 armată român, ceea ce făcea ca misiunea marii noastre unități să fie deosebit de grea.

Pe baza misiunii primite și a analizei situației, comandantul corpului de armată și-a dat seama că numai prin elaborarea unei concepții ingenioase și îndrăznețe și a unor pregătiri amănunțite se poate declanșa ofensiva pentru ruperea primei fișii fortificate.

În acest scop, generalul Șova a hotărât să treacă la ruperea apărării inamicului cu toate cele trei divizii (19 infanterie, 9 cavalerie și 2 infanterie) în primul eșalon materializînd însă foarte bine direcția de efort, la centru, unde Divizia 9 cavalerie trebuia să atace pe un front de numai trei km din cei 15 încredințați corpului de armată. După ruperea apărării în acest sector, trupele de la centrul dispozitivului urmau să desfășoare acțiuni atît în adîncime, pentru dezvoltarea succesului, cît și spre flancuri în scopul de a ajuta și celelalte două divizii să-și îndeplinească misiunea.

Manevra concepută părea oarecum riscantă deoarece apărarea inamicului era puternică și adînc eșalonată, iar corpul de armată nu avea suficiente rezerve pentru alimentarea efortului pe timpul ducerii ofensivei. Acest neajuns a fost suplinit însă prin asigurarea superiorității pe direcția loviturii principale unde raportul de forțe era de 2/1 în infanterie și 3/1 în artilerie, prin pregătirea minuțioasă făcută în vederea trecerii

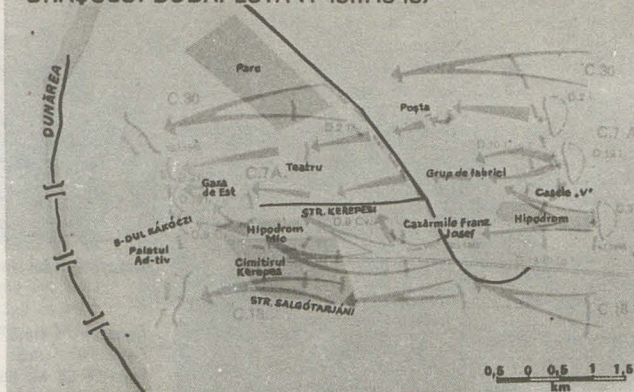
la ofensivă, prin capacitatea comandanților, măiestria de luptă și eroismul de care au dat dovadă ostașii români.

Asaltul asupra liniilor fortificate ale Budapestei a început în ziua de 5 decembrie 1944. După o pregătire de artilerie de 45 de minute, timp în care aproape toată artileria din componența corpului de armată a executat foc asupra inamicului de pe direcția de acțiune a Diviziei 9 cavalerie, ostașii români au declanșat un atac viguros care a avut ca urmare ruperea apărării inamicului din fața acestei divizii, precum și a trupelor din flancul stâng al Diviziei 2 infanterie. Pentru impulsivitatea ofensivei la diviziile de la flancuri, în ziua de 6 decembrie s-a hotărât să se treacă la învăluire dinspre centru către extremitățile dispozitivului, manevră care s-a încheiat cu rezultate remarcabile.

Înspăimântat de situația creată, inamicul a executat numeroase contraatacuri cu rezervele apropiate după care a adus din adâncime Divizia 8 cavalerie SS cu care a executat un puternic contraatac pe două direcții dinspre localitățile Gödöllő și Isaszeg în flancurile Diviziei 9 cavalerie române aflată pe direcția loviturii principale. După un succes neînsemnat, inamicul nu a putut să-și dezvolte acțiunile ofensive deoarece trupele diviziilor 9 cavalerie și 19 infanterie au opus o rezistență eroică în fața presiunii forțelor inamicului superioare numeric. În mod deosebit s-a evidențiat în acest timp compania 5 din Regimentul 95 infanterie care, aflată la joncțiunea celor două divizii române, a rezistat eroic unui inamic dezleșnit, fără a ceda o palmă de pământ. Ulterior ofensiva trupelor române s-a generalizat în întreaga fișie, desfășurându-se cu succes pînă la ruperea întregii fișii de apărare a inamicului.

Între 13 și 26 decembrie 1944, Corpul 7 armată a rămas în apărare într-o fișie largă de 24 km. Ofensiva a fost reluată la data de 27 decembrie cu lovitura principală pe direcția Cinkota, Kobanya pentru a rupe cea de a doua fișie de apărare a inami-

LUPTLE CORPULUI 7 ARMATĂ ROMÂN ÎN INTERIORUL ORAȘULUI BUDAPESTA (1-15.I.1945)

cului organizată în sistem circular pe puncte de sprijin și raioane de rezistență.

Înfringerile suferite de inamic în luptele anterioare, forța loviturilor executate de trupele române și multiplele manevre la care au recurs acestea nu au mai dat nici o posibilitate trupelor fasciste să opună o rezistență organizată, ceea ce a permis trupelor noastre să rupă din mișcare fișa a doua de apărare și să treacă la urmărirea inamicului zdrobind, în cele din urmă, gruparea acestuia din raionul localității Cinkota care constituia unul din bastioanele de apărare pe căile apropiate de acces spre capitala Ungariei.

Succesele obținute prin ruperea pozițiilor inamice, în condiții deosebit de grele, amplificate de sosirea iernii, au confirmat din nou măiestria de luptă și spiritul de sacrificiu al ostașilor români, priceperea și capacitatea corpului de comandă, îmbogățind cu noi fapte de arme tradițiile de luptă înaintate ale poporului român.

La sfârșitul luptelor duse pentru ruperea fortificațiilor Budapestei, ostașii români se găseau la porțile estice ale capitalei Ungariei pe principalele artere de pătrundere în oraș.

Prima jumătate a lunii ianuarie 1945 va marca o nouă etapă de efor-

turi, de fapte glorioase și de eroism pentru ostașii români, cînd Corpul 7 armată a acționat pe direcția centrală de pătrundere în oraș încununînd cu glorie nemuritoare drapelele de luptă ale unităților și marilor unități române în urma succesorilor obținute la numeroase obiective cum au fost: cartierul Rakostfalva, Hipodromul mare (care era transformat în teren de aterizare și decolare a aviației), Poșta Centrală, grupul de case în formă de V, cazarma „Franz Joseph”, cimitirul Kerepes, Fabrica de cauciuc, Gara de Est etc.

După succesele obținute în aceste lupte cînd marile unități române au ajuns la 2 km de Dunăre, în seara zilei de 15 ianuarie 1945, Corpul 7 armată român a primit ordin să se deplaseze în Cehoslovacia pentru îndeplinirea unei noi misiuni.

În cele 80 de zile de aprige înclăștări, Corpul 7 armată român a străbătut 135 km, a eliberat peste 50 de localități, iar în interiorul Budapestei a cucerit peste 1000 de blocuri și case. Toate acestea, cu sacrificii deosebite din partea trupelor române ale căror rînduri s-au rărit cu aproape 11 000 de luptători (morți și răniți) din cei 36 348 de oameni ai corpului de armată.

Dept recunoștință față de aportul ostașilor români care au acționat pe direcția capitalei Ungariei, la Budapesta a fost amenajat un cimitir în care odihnesc osemintele celor căzuți în lupte. Pe placa memorială din centrul cimitirului este scris: „GLORIE EROILOR ROMÂNI CARE ȘI-AU JERTFIT VIAȚA ÎN LUPȚA ÎMPOTRIVA FASCISMULUI PENTRU ELIBERAREA POPORULUI FRATE UNGAR”.

■ Colonel dr.
COSTICĂ POPA

În Capitala Ungariei, ostașii români s-au luptat cu vitejie pentru fiecare stradă, pentru fiecare casă, pentru a zdrobi rezistența inamicului

— NU HOTĂRÎT POLITICII LUI RĂDESCU —

În timp ce pe front, trupele române erau angajate activ în eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, în țară se intensifica lupta forțelor democratice, conduse de Partidul Comunist Român, pentru înlăturarea unor ample și profunde transformări în viața economică, socială și politică a României. În ecuația luptei pentru cucerirea puterii politice de către Frontul Național Democrat, armata reprezenta un factor cu o importanță decisivă, căruia Partidul Comunist Român i-a acordat toată atenția. P.C.R. a militat activ pentru democratizarea și transformarea revoluționară a armatei, a dus o permanentă muncă de lămurire în rândul ofițerilor, subofițerilor și soldaților pentru atragerea lor la împlinirea obiectivelor luptei de eliberare socială. Justețea politicii partidului comunist față de armată a fost validată de desfășurarea evenimentelor ce au premers marea victorie a forțelor democratice de la 6 Martie 1945. În condițiile în care cercurile reacționare și, în special, șeful guvernului, generalul Rădescu, amenințau - prin poziția adoptată și măsurile represive luate - să

transforme țara în teatru de desfășurare a unui sângeros război civil, atitudinea armatei a avut darul de a clarifica situația și de a menține confruntările politice într-un cadru pașnic. Mergând consecvent pe linia deschisă în August 1944, armata română s-a aflat alături de partidul comunist, de forțele democratice, de poporul însuși, în lupta pentru transformarea revoluționară a societății. Un moment fără precedent în analele armatei l-a constituit scrisoarea adresată regelui de un grup de generali și ofițeri superiori cu poziții proeminente în ierarhia militară, prin care aceștia se desolidarizau de acțiunea și declarațiile generalului N. Rădescu, considerându-le potrivnice intereselor țării și armatei. Publicată în presă, scrisoarea grupului de militari patrioți - pe care o redăm în continuare - a avut un ecou deosebit în rândurile soldaților și ofițerilor, care au refuzat, la rândul lor, să execute ordinele lui Rădescu și, mai mult, au luat parte activă la marile acțiuni desfășurate de masele populare, sub conducerea Partidului Comunist Român, pentru cucerirea puterii.

Față de declarațiile d-lui prim-ministru, general Nicolae Rădescu, făcute în seara de 24 februarie 1945 la postul de radio, declarații prin care domnia sa încearcă să angajeze armata țării într-o acțiune politică personală a domniei sale, noi: general de divizie Constantin Vasiliu-Rășcanu, comandantul Corpului 5 teritorial, general de brigadă Ilie Crețulescu, subșef al Marelui Stat Major, general de brigadă Ștefan Bardan, subșef (al) Marelui Stat Major, general de brigadă Septimiu Pretorian, din Marele Stat Major, general de brigadă Popescu Constantin, comandantul Pieței București, general de brigadă adjutant Dumitru Dămăceanu, fost adjutant regal, colonel adjutant Radu Ruscescu, fost adjutant regal, colonel Alexandru Batcu, ajutor comandant al Pieței București, colonel Ion Lupașcu, de la comenduirea Pieței București, maior Popescu Nicolae, din Marele Stat Major, declarăm că ne desolidarizăm de acțiunea și de declarațiile d-lui general Rădescu Nicolae, considerându-le pe amândouă dăunătoare intereselor armatei și ale țării...

General de divizie Constantin Vasiliu-Rășcanu, general de brigadă Ilie Crețulescu, general de brigadă Ștefan Bardan, general de brigadă Septimiu Pretorian, general de brigadă Constantin Popescu, general de brigadă adjutant Dumitru Dămăceanu, colonel adjutant Radu Ruscescu, colonel Alexandru Batcu, colonel Ion Lupașcu, maior Popescu Nicolae.

București, 26 februarie 1945.

(Din „Scînteia”, an II, nr. 153 din 27 februarie 1945)

La Ulmanka,

După eliberarea, la 25 martie 1945, în cooperare cu trupele sovietice, a celui mai mare oraș și centru industrial din Slovacia, Banská-Bystrica, marile unități ale Armatei 4 române, fără nici o clipă de răgaz, au continuat ofensiva pentru cucerirea Munților Fatra Mare și ieșirea în valea riului Turiec. Pe direcția loviturii principale a Corpului 6 armată se aflau și o parte din forțele Diviziei 11 infanterie, între acestea și Regimentul 2 dorobanți, care, cu mari eforturi, reușise, în cursul nopții de 25 spre 26 martie, să zdrobească rezistențele inamicului de pe formele de teren cu cotele 617, 932 și 1104 și să se apropie, până dimineața, de localitatea Spania Dolina, puternic apărată de trupele hitleriste și horthyste.

Burnița și un vânt tăios băteau dinspre crestele masivului muntos, acoperite încă de mantia albă a zăpezii. În timp ce comandantul unității, colonelul Radu Marin, lua măsurile ce se impuneau pentru reluarea atacului și cucerirea punctului de

sprânge de pe Spania Dolina, activitate în care era ajutat de șeful de stat major al diviziei, maiorul Avram Zenovie, aflat în teren la trupe, s-a primit, telefonic, ordinul eșalonului superior, conform căruia Divizia 11 infanterie trebuia să organizeze imediat un detașament de valoarea unui batalion întărit, a cărui misiune era de a pătrunde, în după-amiaza aceleiași zile, în spatele dispozitivului inamic pentru a intercepta comunicația Banská-Bystrica—Dol. Harmanec din defileul Ulmanka și a tăia astfel posibilitățile de aprovizionare și de retragere ale trupelor hitleriste și horthyste care rezistau în fața forțelor principale ale Corpului 6 armată român.

Revenindu-i sarcina să constituie acest detașament, comandantul Regimentului 2 dorobanți a scos din contact nemijlocit cu inamicul subunitățile batalionului 1 și compania 7 pușcași. Ostașii, extenuați după luptele continue, de zi și noapte, care durau de luni de zile, au fost adunați înapoia unei creste la vreo 2 km est de linia frontului. Aici s-a adus muniția — câte două unități de foc pentru armamentul de infanterie și aruncătoarele de 81,4 mm —, hrana rece pentru două zile, s-a verificat și completat echipamentul. Medicul regimentului, care a consultat pe fiecare militar, a raportat că 19 ostași sînt inapți pentru a face parte din detașament, majoritatea fiind gripați sau avînd rosături la picioare, dar că nici unul nu a vrut să se despartă de tovarășii lor de luptă. Efectivul detașamentului însuma 12 ofițeri, 7 subofițeri și 158 gradați și soldați, înarmați cu puști ZB, pistoale-mitrălieră (24), puști-mitrăliere (13), mi-

pînă la ultimul cartuș

traliere (4), aruncătoare (2 de 60 și 2 de 81,4 mm), grenade (cîte 5 de fiecare militar).

La ora 14,45, în frunte cu maiorul Vasile Vivoschi, numit comandant al detașamentului „Ulmanka”, și cu maiorul Avram Zenovie, militarii destinați acestei misiuni au început de-

Mayorul Zenovie Avram, căzut eroic pe pămîntul Cehoslovaciei (1945)

Prin troiene de zăpadă,
biciuții de vînturi aspre, românii luptă împotriva hitleriștilor

plasarea spre obiectiv. Înainte de plecare, șeful biroului operații al Diviziei 11 infanterie, într-o convorbire telefonică cu șeful de stat major, încercase să-l convingă să rămînă la punctul de comandă, dar fără succes. „Simțul onoarei și datoria — i-a spus maiorul Avram Zenovie — nu-mi permit ca fiind aici în teren să ordon: detașament, înainte spre Ulmanka, iar eu să plec înapoi la adăpost. Chiar dacă aș fi sigur că mor, voi însoți detașamentul. Prezența mea va ridica moralul ostașilor, iar pregătirea mea va ușura îndeplinirea acestei dificile și periculoase misiuni. Dacă aș proceda altfel, m-aș simți dezonorat și un fricos și n-aș mai putea fi în continuare șef de stat major al diviziei. Domnul general

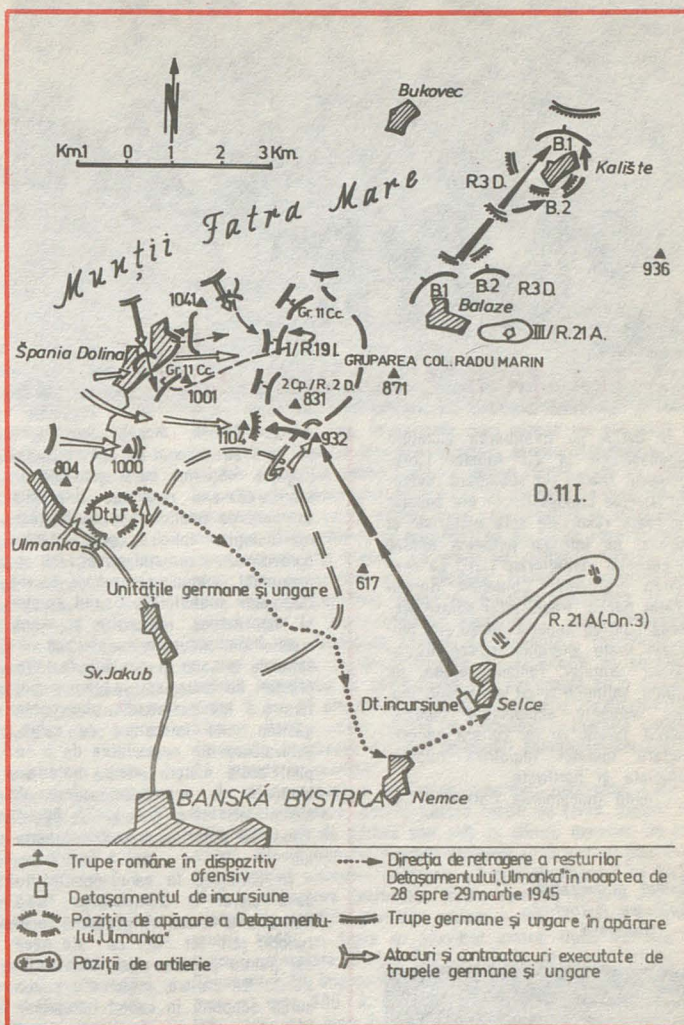
comandant va înțelege și va aproba hotărârea mea neclintită de a pleca cu detașamentul. Nu mi-e teamă de răspundere și o iau toată asupra mea. Rămii cu bine!"

Documentele de arhivă menționează că deplasarea s-a făcut pe o potecă, pe o vreme rece, sub un cer innourat, ostașii pășind tăcuți, îngindurați, dar hotărâți să păstreze cu cinste renumele pe care și-l câștigaseră.

Ajungera detașamentului în locul stabilit prin ordin nu s-a putut realiza însă prin surprindere. În drumul său au trebuit să fie înfrinse, nimicite sau alungate prin foc câteva patrule germane și o subunitate horthystă care ocupa creasta cu cota 1000. În cele din urmă, ostașii români au ajuns în apropierea bifurcației de șosele de la marginea de sud-est Ulmanka. Încercând să atace forțele inamice din sat pe lumină, detașamentul a fost prins într-un puternic foc de baraj de tunuri antiaeriene, antitanc și arme automate. Situația a fost raportată la divizie — prin punctul de comandă al Regimentului 2 dorobanți; analizând posibilitățile trupelor noastre, comandantul marii unități a ordonat ca detașamentul să nu asalteze Ulmanka și nici să nu mai urmărească cucerirea nodului de comunicații din zonă, ci să ocupe botul de deal de la 200—300 m est de biserică din sat, de unde să intercepteze cu foc ambele comunicații.

Cu tot focul puternic executat de inamic și sub amenințarea unor infiltrații ale trupelor hitleriste și horthyste, care-și făceau tot mai simțite prezența și intenția de a încerca detașamentul român, ostașii acestuia au reușit să ocupe obiectivul ordonat și să se consolideze la teren, realizând un dispozitiv în formă de „arici” și un sistem de foc bine încheiat. Într-o convorbire telefonică, maiorul Zenovie a raportat diviziei: „Am ocupat obiectivul. Comunicațiile inamicului sînt sub focul nostru. Sintem sub un bombardament îngrozitor și se pare că ni se pregătește o încercuire cu forțe numeroase. Grăbiți sprijinul cu unitățile din linie. Ne-ar ajuta mult înaintarea Diviziei 18 infanterie. Rezistăm?”. Au fost săpate gropi individuale pentru fiecare ostaș, adăposturi pentru comanda detașamentului și muniție, locașuri de tragere pentru mitraliere și aruncătoare, toți luptătorii fiind hotărâți să nu dea un pas înapoi, să zdrobească prin foc și contraatac orice încercare a dușmanului de a încerca și nimici detașamentul.

În zorii zilei de 27 martie, pe o vreme cețoasă, după o pregătire de artilerie de 10 minute, circa două companii de hitleriști și horthysti au început înaintarea, dinspre Ulmanka,

- ↑ Trupe române în dispozitiv ofensiv
- Detașamentul de incursiune
- Poziția de apărare a Detașamentului „Ulmanka”
- Poziții de artilerie
- Direcția de retragere a resturilor Detașamentului „Ulmanka” în noaptea de 28 spre 29 martie 1945
- Trupe germane și ungare în apărare
- Atacuri și contraatacuri executate de trupele germane și ungare

pe două direcții. Au fost lăsate să se apropie pînă la o distanță convenabilă pentru tragere și, la o comandă scurtă — „Foc!”, asupra dușmanului s-a revărsat o ploaie de gloanțe. O primă tentativă de a încerca detașamentul român și alte două pînă către prînz au fost zdrobite. Situația s-a înrăutățit însă după ce o ploaie torențială a redus mult posibilitățile de observare și de foc. Inamicul a reușit, atacînd de această dată pe trei direcții, să pătrundă în dispozitivul apărătorilor. Focul executat din apropiere, grenadele aruncate cu precizie, contraatacurile, scurte, violente, executate cu toată ura din sufletele ostașilor români au avut ca rezultat oprirea, iar, în unele puncte, izgonirea inamicului și restabilirea sistemului de apărare. Dar pierderile detașamentului începuseră să fie durabile. Pilde de vitejie și neînfricare

le erau ostașilor înșiși comandanții lor. Maiorul Avram Zenovie a fost rănit la cap de un gloanț în timp ce dirija focul unui punct de sprijin pe cercul exterior și trăgea personal cu un pistol-mitralieră. Înainte ca firul telefonic al detașamentului să fie tăiat de inamic, vocea, de această dată scăzută, a șefului de stat major, s-a auzit pentru ultima dată la punctul de comandă al Diviziei 11 infanterie. Inamicul a reușit să se infiltreze pe mai multe direcții în dispozitivul nostru. Peste tot se asaltează. Foarte mulți din ostași sînt morți și răniți. Muniția e pe sfîrșite. Ne aprovizionăm de la morți și de la cei

■ Colonel dr.
GHEORGHE ROMANESCU

(continuare în pag. 62)

O DATĂ cu înlăturarea dictaturii antonesciene la 23 August 1944, „poporul român — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — s-a angajat cu toate resursele sale materiale și umane, cu întregul potențial militar în războiul antihitlerist. (...)”. La chemarea Partidului Comunist Român „Totul pentru front, totul pentru victorie!”, întreg poporul român și-a mobilizat toate energiile în scopul asigurării armatei române aflate pe frontul antihitlerist cu armament, muniții, alimente, echipament, medicamente, furaje, cu tot ce era necesar purtării luptelor împotriva trupelor hitleriste și horthyste.

Urmind îndemnul Partidului Co-

Sediul organizației
Apărarea Patriotică
— București

munist Român, masele muncitoare din țară au acționat cu deosebită abnegație, obținând bune rezultate în fabricarea sau repararea diferitelor categorii de tehnică militară, în găsirea soluțiilor tehnice optime pentru aprovizionarea armatei române cu armamentul și muniția necesare ducerii războiului antihitlerist. Geniul creator al muncitorilor, inginerilor și tehnicienilor din industria metalurgică, arsenalele armatei și din diferite întreprinderi de armament și tehnică militară s-a manifestat din plin pentru găsirea unor înlocuitori cu calități echivalente din necesitatea de a suplini acele materii prime, materiale, categorii de armament, piese de schimb etc. care, până la 23 August 1944, se procurau pe calea importului.

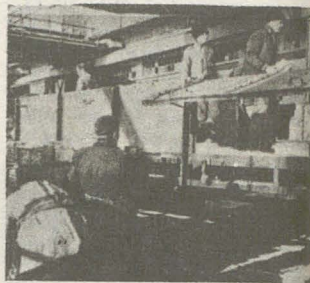
În condițiile în care importul fusese sistat la 23 August 1944, România a trebuit să găsească în interiorul țării tot ceea ce-i era necesar pentru purtarea războiului antihitlerist. Ca urmare, inițiativele și măsurile adoptate în cadrul întreprinderilor producătoare de armament și muniții au contribuit la obținerea de oțeluri indigene, cu care au fost înlocuite oțelurile ce nu mai puteau fi importate; au permis punerea în aplicare a tehnologiilor adecvate fabricării într-un interval de timp mai mic a unor categorii de armament și muniții, perfecționării celor existente în dotare etc. Organul central specializat care coordona întreaga activitate pe acest țărm a fost Ministerul Înzestrării Armatei și Producției de Război.

Sub directa îndrumare a specialiștilor militari, în cooperare cu conducerea uzinelor producătoare, ale arsenalelor, s-a găsit soluția tehnică a folosirii în fabricarea pistolului-mitrălieră „Orița”, precum și a puștii-mitrălieră „Z.B.”, a oțelurilor existente în țară. S-au adoptat măsuri pentru înlocuirea oțelurilor inoxidabile cu oțelul-carbon din producția autohtonă, ceea ce a permis asigurarea cantităților de oțel necesare fabrică-

rii aruncătoarelor de mine și tunurilor antitanc calibrul 75 mm.

Din necesitatea soluționării întregale și la timp a cerințelor frontului, s-au pus în aplicare inițiative originale pentru fabricarea munițiilor trebuitoare diferitelor categorii de armament. Prin munca asiduă a muncitorilor, care lucrau deseori în schimburi prelungite, s-au realizat, în uzinele românești, platbandele de oțel întrebunțate la confecționarea tubului-cartuș; în locul duraluminiului deficitar, necesar fabricării muniției pentru aruncătoare, s-a utilizat alama, iar explozivii de proveniență externă au fost înlocuiți cu tritolul produs în țară.

Prin contribuția inginerilor, tehnici-

Tren cu muniții destinat frontului, încărcat de muncitori

cienilor și a muncitorilor noștri s-au adoptat soluții constructive ingenioase care au determinat sporirea productivității, reducerea timpilor de fabricație și — ca urmare — creșterea cantităților de armament și muniții trimise pe front. De exemplu, pentru muniția de artilerie s-au fabricat focoaie de o concepție originală prin reducerea numărului pieselor componente, simplificarea mecanismelor și sporirea randamentului. De asemenea, pentru trecerea la producția în serie a tunului antitanc de 75 mm s-au realizat sculele necesare ghintuirii țevilor, s-au confecționat afetul, șasiul și țeava după tehnologii originale. Numeroase inițiative au avut muncitorii comunisti din diferite uzine și fabrici pe linia raționalizării proceselor de fabricație, a economisirii materiilor prime și a reducerii duratei proceselor tehnologice în procentaje variind între 30 și 50 la sută. În acest fel, datorită muncii pline de abnegație a muncitorilor din industria românească, datorită ingeniozității dovedite de poporul român, frontul antihitlerist a fost asigurat cu cantitățile necesare de armament și tehnică de luptă. S-a manifestat și pe această cale strînsa legătură ce exista între armata română aflată pe front și oamenii muncii din interior.

■ Colonel dr.
CONSTANTIN TODERAȘCU

ÎN ZONA ZVOLEN. Momente semnificative ale cooperării de arme ROMÂNNO-SOVIETICE

Umăr la umăr, ostași români și sovietici
pe frontul antihitlerist

În timp ce majoritatea diviziilor Armatei 4 române continua, fără întrerupere, înaintarea pe Valea Hronului superior și peste crestele înzăpezite ale Munților Metalici Slovaci pentru a ajunge în zona Banská-Bystrica, Divizia 21 infanterie — în al cărei stat major îndeplineam funcția de șef al biroului operații — a pătruns pe valea râului Slatina apropiindu-se de orașul Zvolen situat pe cursul mijlociu al Hronului. Sfidând primejdia și tăria dușmanului, toți militarii marii unități — de la soldat la general — s-au dăruit unei lupte necruțătoare, dovadă că faima pe care o căpătaseră în luptele începute din mijlocul Bărăganului și pînă în inima Slovaciei era pe deplin meritată. Orientată est-vest, Valea Slatina, care marca linia de despărțire între Munții Javorina și Metalicii Slovaci, cu versante în mare parte acoperite de păduri și dominată de înălțimi urcînd pînă la 500—600 metri, fusese în întregime inclusă în fișa de luptă a diviziei noastre. Constituind o cale de pătrundere spre centrul Cehoslovaciei, această vale fusese din vreme organizată de Divizia 76 infanterie hitleristă, întărită cu două batalioane, dintre care unul de mitraliere, ca o vastă zonă de apărare pe toată adîncimea ei.

Atacul a început la 7 februarie 1945, la ora 11, și a întîmpinat de la început o rezistență îndrăjită din partea inamicului, bine adăpostit și mascat, care trăgea de preferință de flanc și de la mică distanță, provocînd pierderi grele unităților române. Cu toate acestea, la 10 februarie 1945, orașul Kriváň a fost eliberat de vitejii militari ai Regimentului 11 dorobanți. În cleștarea cu inamicul a căzut grav rănit, în timp ce-și îmbărbăta ostașii în luptă, însuși comandantul unității, maiorul Rezhchievics Traian.

În zilele următoare luptele au continuat cu aceeași înverșunare, ziua și noaptea, pentru fiecare metru pătrat de teren, pentru fiecare înălțime. Evidențiind eroismul militarilor români și modul în care a fost condusă divizia română în luptele de la Kriváň, comandantul Armatei 40 sovietice, generalul Jmacenko, cu ale cărei mari unități colaboram strîns în luptă, a adus, la 13 februarie 1945, elogiul generalului Petre Antonescu, comandantul marii noastre unități.

Exploatînd succesul de la Kriváň, unitățile diviziei au continuat atacul spre Zvolen, acoperindu-se din nou de glorie în luptele duse pentru zdrobirea rezistențelor opuse de hitleristi în zona localității și castelului Viglăș ale cărui ziduri groase de 2—3 metri rămăneau insensibile la tragerile tunurilor de care dispuneau. Aici, la Viglăș, din castelul-cetate, inamicul trăgea prin toate ferestrele-crenel, de la fundație pînă la acoperișul plat și dantelat, cu toate categoriile de armament greu și automat.

Strînsă cooperare între aviatorii noștri și aviatorii sovietici în vederea sprijinirii trupelor terestre angajate în lupte pe frontul din Cehoslovacia (1945)

Deși participasem direct la stabilirea planului de atac, și-i cunoșteam, deci, toate amănuntele, execuția atacului propriu-zis m-a impresionat profund. În timpul pregătirii de artilerie din 25 februarie, care a durat 40 de minute, au fost împinse spre linia întii materialele antitanc, antiaerian și piese de artilerie de cîmp. În ultimele cinci minute ale pregătirii de artilerie au început tragerile speciale asupra crenelurilor. Din văzduh au apărut goimii Corpului aerian român care au atacat în picaj, cu armamentul de bord și cu pachete de grenade, terasa-acoperiș a vechii cetăți, după care, zburînd la virful copacilor, au lovit artileria și aglomerările de trupe care se aflau înăpoia castelului Viglăș. La ora 9,30, unitățile noastre zvînesc din adăposturi spre pozițiile inamicului respingîndu-l spre vest. Concomitent, grupa de pionieri comandată de sergentul-major t.r. Paiuc Vladimir a pătruns în incinta castelului capturînd un însemnat număr de prizonieri. Însuflețiți de aceste succese, luptătorii Diviziei 21 infanterie au continuat avîntat înaintarea și, către orele 16, pătrunzînd ca o săgeată peste 5 km în dispozitivul inamic, au eliberat localitatea Zvol Slatina. Pentru acest succes de prestigiu generalul sovietic Jmacenko a adresat din nou mulțumiri comandantului Diviziei 21 infanterie română.

Cu cît ne apropiam de Zvolen, rezistența inamicului, care se bătea cu disperare, pentru fiecare metru de teren, pentru fiecare casă, pîlc de pădure sau colț de stîncă, devenea tot mai aprigă. Atacul trupelor române progresa însă pas cu pas. Pentru cucerirea ultimelor obstacole ce mai rămăseseră de învins pînă la eliberarea Zvolenului, divizia noastră, singură sau împreună cu unitățile sovietice vecine, a dus — între 1 și 12 martie 1945 — lupte cu adevărat eroice. După trei zile de atacuri neîncetate, Divizia 232 infanterie sovietică, întărită cu Regimentul 35 infanterie român, cucerește, la 3 martie, înălțimea cu cota 409. A doua poziție dominantă și ultima care bara înaintarea spre Zvolen a fost cucerită, la 11 martie, de vitejii militari ai regimentelor 11 dorobanți și 35 infanterie române și 764 infanterie sovietic. Jos, în vale, la piciorul pantei, se conturau, din acest moment, în fața noastră, mandlele Hronului mijlociu, iar la întîlnirea acestuia cu Slatina, orașul Zvolen, dominat de castelul-cetate construit cu șapte veacuri în urmă.

La 12 martie, Divizia 21 infanterie a schimbat cu 30 de grade direcția inițială de atac, spre un nou metereș al apărării Zvolenului — înălțimea Sarvaska, marcată de cotele 354 și 421. În seara zilei, divizia cucerea ambele înălțimi, asigurînd prin aceasta pătrunderea luptătorilor sovietici care atacau din stînga direct spre Zvolen.

A doua zi s-a încheiat, pentru divizia noastră, marea epopee a celor 35 de zile și nopți de lupte crîncene și necurmate purtate, umăr la umăr cu trupele Armatei 40 sovietice, pe râul Slatina, de-a lungul a peste 30 km. Succesul obținut de Divizia 21 infanterie a fost plătit scump: 1176 de militari au stropit cu sîngele lor Valea Slatina. „Cît vom trăi noi cei de pe aceste meleaguri — spunea Surovic Iosef, primul secretar al Comitetului raional de partid din Zvolen, cu ocazia sărbătoririi a 20 de ani de la eliberarea orașului —, cît vor trăi copiii noștri și copiii copiilor noștri nu vom uita jertfele armatei române pentru zdrobirea pămîntului nostru natal”.

■ General-maior (r) COSTACHE MÂNDRU

ROMÂNII ÎN REZISTENȚA ANTIFASCISTĂ DIN ALTE ȚĂRI

Defilarea franc-tirorilor și partizanilor — Marsilia, august 1944 — în rîndul căror s-au aflat și luptători români

Constant atașat idealurilor de unitate națională, dreptate socială și libertate, organic opus formulelor de dictatură sau dominație imperialistă, poporul român a acționat, în perioada celui de-al doilea război mondial, pentru salvagardarea ideilor definite ca trăsături fundamentale ale devenirii sale istorice. În lupta împotriva fascismului, declanșată o dată cu primele manifestări revizioniste pe plan internațional, s-au angajat toți fiii poporului român, inclusiv un foarte mare număr de cetățeni pe care zbuciumul războiului i-a găsit dincolo de hotarele României.

Formele de manifestare pe „frontul tăcut” împotriva mașinii de război hitleriste au fost determinate de situația concretă în care ei activau (care, de multe ori, era la limita mijloacelor de exprimare); ele au evoluat de la

simplu la complex, acoperind toate domeniile specifice de manifestare. Analizii mișcării de rezistență evidențiază trei mari categorii de acțiuni prin care inamicul a fost combătut: cele politice, propaganda și lupta armată. Remarcabil este că întîlnim în toate cele trei direcții o masivă participare românească, fapt ce pune într-o lumină nouă contribuția țării noastre la înfrîngerea Germaniei naziste.¹

În plan politic antifasciștii români au creat comitetele naționale, asociații pe diverse profiluri, organizații de sprijin și suport material. Au fost cuprinse personalități de orientări politice diferite, comuniști, frunțași ai cercurilor burgheze ostile Germaniei naziste și regimului de dictatură instaurat de Ion Antonescu, democrați fără apartenență de partid, intelectuali, muncitori, studenți etc.

Primele structuri organizatorice au fost cele înființate în Marea Britanie. La sfîrșitul lunii noiembrie 1940 s-a constituit *Romanian Free Movement* care, cu toate că nu a beneficiat de sprijinul guvernului britanic, a reușit, datorită unui activ Comitet Național condus de Viorel Virgil Tilea, să întemeieze o *Agenție de știri*, să editeze o publicație periodică și un mare număr de broșuri, dintre care cea mai cunoscută a fost *Frontierele României* (1941). Obiectivul Mișcării Românilor Liberi era de a prezenta opiniei publice engleze situația de fapt a României.

Aproape în același timp au început să se organizeze și românii din Statele Unite, Canada și alte țări din continentul american; au fost create comitete de tipul și scopul celui din Anglia, cel mai activ fiind cel din S.U.A., condus de Carol Davila, fostul ministru la Washington, care demisionase din post.

Pe teritoriul U.R.S.S. s-a constituit o puternică emigrație românească ce a depus o largă activitate. Ca efect al intensificării stării de spirit antihitleriste ce caracteriza întregul popor român și al demersurilor efectuate s-au creat în Uniunea Sovietică unități de voluntari români.

O însemnată structură politică a fost încheiată în Franța. Comuniștii români care se retrăseră din Spania au înființat un *Comitet comunist* care, alături de *Asociația studenților români* și *Asociația femeilor române*, își

Detășament de partizani din Cehoslovacia în cadrul căruia au acționat și numeroși români

■ MIHAI RETEGAN

(continuare în pag. 62)

Din însemnările
unui fost reporter
de război

PORTHARTUL

Pagini uitate, de pe front

E un porthart vechi, de culoare verde, lucrat dintr-o pînă groasă, impregnată cu un fel de lac. Pe capac, două cusături făcute cu două bențițe de piele, trase curmeziș. În el, un carnet cu coperti negre – l-am cumpărat dintr-o librărie mică de la Mediaș – și câteva caiete cu hirtie galbenă, obosită. Carnetul, cu spirală, mi l-a dat sublocotenentul Paleu Nicolai, fost coleg de facultate, în noaptea aceea cînd ne-am întîlnit la Cîmpia Turzii. Comanda o formație de tunuri antitanc. Fusese o bătălie groaznică, avea mantaua ciuruită de două gloanțe... Abia sosisem în linia I. Lăsasem porthartul pe buza tranșeei. Un căpitan m-a chemat cițiva pași mai încolo să-mi arate prin binoclu locul unde era amplasată o armă automată. S-a auzit filfind o aripă neagră, a urmat o explozie de brand și la întoarcere, porthartul acesta avea două răni. Le-a „pansat” curelarul diviziei... În el, caiete vechi, pagini scrise cu creionul, sute de nume, de la soldat pînă la general, însemnări fugare de care abia de-mi aduc aminte. Multe s-au scufundat în uitare. Doar sînt atîția ani de atunci! Pe alocuri sînt și versuri, iată – înduioșătoare lucruri! Privesc porthartul vechi ca pe o mătușă bătrînă care știe atîtea povești amare. M-a însoțit tăcut de la Brașov pînă la Praga. Din sat în sat, din cabană în cabană, din tranșee în tranșee. Transcriu de pe însemnările vechi, abia deslușind înțelesuri scoase din slovele șterse. E un scris pe care aproape nu-l mai recunosc, deși e al meu. Literele acestea, cuvinte prescurtate, sînt ale mele, paginile au fost scrise pe acest porthart ținut pe genunchi, așezat pe lăzi de muniții; însemnări făcute în pripă ca să-mi pot aminti mai tîrziu. Multe nume și localități aproape că nu-mi mai pot trezi nici o amintire. S-au scufundat în uitarea timpului...

Iată, aici sînt pagini scrise în frigul lui februarie 1945 într-o cabană a partizanilor slovaci sus, pe piscurile prăpăstioase ale Tatrei. Parcă se scutură din paginile caietului, impalpabil, o atmosferă de ger, de miros de cetină de brad și de zăpadă proaspătă.

E o cabană lungă, cu paturi făcute din trunchiuri de copac, împărțită frățește între cele două divizii întii de cavalerie și a șasea de infanterie. Prima e comandată de generalul Talpeș, iar cealaltă de generalul Marinescu Ștefan, avîndu-l ajutor pe colonelul Hrisafi. Aici, în pieptul muntelui prăpăstios de la Czerny-Balagh, soldații au tăiat cîteva sute de trepte. Pentru coborît răniți și morți. Un ofițer, Stănilă, a improvisat un fel de teleferic.

Începuseră luptele înverșunate pentru cota 1081, în vederea cuceririi orașului Banská-Bystrica.

În sectorul pionierilor inamicul atacase de mai multe ori, dar compania din care făcea parte sublocotenentul Boncu Simion reușise să respingă toate atacurile. „Trotitul”, cum își poreclise el compania, era nădejdea regimentului.

Era un flăcău blînd și vesel sublocotenentul Boncu și-l iubeau ostașii ca pe un frate mai mare, ca pe un frate bun și de ispravă. Era fiul unei mame văduve din celălalt război și văzuse lumina zilei în satul Rușavăț din județul Buzău. Cei șase copii au străbătut cu greu, dar au străbătut în viață.

Patru frați, înaintea lui, au căzut pe front. Mai rămăseseră el și încă un frate, ofițer activ, în aceeași unitate...

Divizia organizase un mare atac asupra cotelor din jurul înălțimii 1081. Pe poziție, în linia I, a venit însuși comandantul diviziei, generalul Ștefan Marinescu. Se începe o formida-

Înainte!
Pînă la
victoria
definitivă
asupra
hitlerismului

bilă pregătire de artilerie, după care se pregătește atacul. Căpitanul Cornel Sandru de la brigadă este trimis de dl. general să observe efectul artileriei noastre asupra inamicului. Căpitanul a plecat însoțit de sublocotenentul Boncu.

Cînd au ajuns în avanposturi, inamicul a dezlănțuit o uriașă tragere de artilerie și de branduri. Pe zăpadă înfloreau crizanteme de funingine, urmele exploziilor. Se sparg tot mai aproape proiectilele și parcă rup văzduhul cu detunăturile. Căpitanul Sandru și sublocotenentul Boncu se culcă în zăpadă cînd bat prea aproape aripile negre ale hulubilor de fier. Dar după o explozie din acestea, s-a sculat de jos numai căpitanul Sandru. Sub Boncu zăpada a înflorit un bujor de purpură, iar el de-abia mai poate șopti încet:

— Domnule căpitan, sînt rănit... greu.

O schiță cît un lat de palmă îi răscolise abdomenul. Zărice s-au întunecat și mina palidă a luat culoarea fîldeșului învechit. Aplecat peste el, căpitanul Sandru încearcă să-i facă primul pansament.

O foaie de cort, două crengi de brad și brațele a doi soldați l-au transportat către ambulanță. Nu se vede, nu murmură. Doar cînd au ajuns în dreptul bordeielor l-a chemat lîngă el pe căpitanul Sandru și l-a șoptit:

— Domnule căpitan, veau să vorbesc cu domnul general. Vă rog să-i raportați acestea.

Generalul Ștefan Marinescu a ieșit din bordei și s-a plecat asupra rănitului. Ochii se luminează, buzele prind putere:

— Domnule general, sînt fiul unei mame văduve din războiul celălalt. Am fost șase frați... Patru au căzut pe front, eu sînt al cincilea. Nu-mi pare rău că mor. Sînt convins că și moartea mea e un sacrificiu folositor țării. Un frate e în regimentul de infanterie, e ultimul frate din toți șase cîți am fost. Vă rog, acum, în pragul morții, aveți grijă de fratele meu... ca s-o poată îngriji pe mama.

Brancarda a plecat legănată pe umerii soldaților care aveau ochii înecați în lacrimi. Avea privirea înlăcrimată și domnul general, care rămăsese în ușa bordeiului și-l urmărea prin pinza ce-i umezise ochii.

Nu mai sublocotenentul Boncu era liniștit, împăcat cu toate, iar drumul către marea tăcere i s-a deschis ca o poartă spre țara de vis.

■ ION LARIAN POSTOLACHE

Performanțele

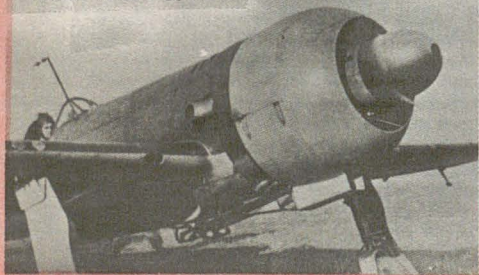
AVIONULUI ROMÂNESC I.A.R.-80

Avionul de vînătoare IAR-80 se înscrie, în epocă, printre realizările de vîrf ale tehnicii mondiale și, cu atît mai mult, ca o mare reușită a constructorilor de avioane români.

Uzinele „Industria Aeronautică Română” din Brașov, înființate în 1925, ca societate pe acțiuni, trec în patrimoniul statului în 1938, an în care este definitivat pe planșetele proiectanților cel mai cunoscut produs al lor, avionul I.A.R.-80.

Rod al concepției unui colectiv mai larg de proiectanți, condus de inginerii Ion Grosu, Ion Coșereanu și Gheorghe Zotta, avionul prototip este încercat în zbor de căpitanul Dumitru „Pufi” Popescu, în luna aprilie a anului 1939, cînd norii negri se adunau deasupra Europei. Noul avion românesc se arăta de la început ca unul dintre cele mai rapide ale timpului, fiind întrecut doar de Hawker Hurricane (Anglia), Curtis P-37 (SUA) și Messerschmidt 109 (Germania). Era un aparat cu excepțională calitate manevriere, ceea ce era esențial pentru un avion de vînătoare, dar și cu o foarte bună stabilitate în zbor.

Avionul I.A.R.—80

Successul prototipului duce la producția de serie, care începe în cursul anului 1940; în primăvară este gata pregătirea de fabricație și primele 20 de aparate părăsesc porțile uzinei. Aveau o suprafață portantă de 15,97 m², o anvergură de 10,5 metri și o lungime a fuselajului de 8,9 metri. Motorul era produs tot la uzinele I.A.R., tipul K14-1000 A. Avionul atinge viteza maximă de 514 km/h la 4000 m și 550 km/h, la 7000 m, raza maximă de acțiune fiind de 940 km, la viteza economică de 330 km/h. Plafonul maxim atins de avion a fost de 10 500 m, iar viteza ascensională era remarcabilă ajungînd la 1000 m într-un minut și 32 secunde, iar la 4500 m, în 5 minute și 40 secunde. Greutatea de zbor ajungea la 2,55 tone.

Timp de 4 ani, i s-au adus îmbunătățiri, pentru a ține pasul cu toate perfecționările și noutățile din domeniu, atît în materie de armament cît și de aparatură și accesorii. Astfel au existat variante cu rezervoare de combustibil suplimentare, cu 6 mitraliere Browning de 13,2 mm, cu 4 mitraliere Browning de 13,2 mm, cu două tunuri de 20 mm Oerlikon (fabricate sub licență) și 4 mitraliere etc. Varianta I.A.R.-81 a fost construită și pentru bombardament în picaj, avionul putînd transporta, sub fuselaj, o bombă de 250 kg și sub aripi, două bombe de cîte 50 kg.

Varianta cu cea mai mare putere de foc realizată a fost cea care a cuprins avioanele cu numerele de serie 301—400. Armamentul de bord al acestei variante I.A.R.-81C se compunea din 2 tunuri Mauser de 20 mm cu rezervă de cîte 175 proiectile și 4 mitraliere Browning de 7,92 mm cu cîte 400 de lovituri fiecare.

Există mărturie despre încercarea dotării avionului cu rachete aer-aer, dar nu cunoaștem rezultatele acestor experiențe. Ultimele avioane de acest tip au fost în dotarea școlilor de pilotaj în prima jumătate a anilor '50.

Este demnă de menționat contribuția avioanelor de acest tip la luptele pentru izgonirea fasciștilor de pe teritoriul românesc, cît și la victoria finală asupra fascismului. Avioanele I.A.R.-80 și -81, alături de celelalte unități ale forțelor noastre aeriene, au luptat cu dîrzenie pentru eliberarea nordului Transilvaniei, a Ungariei și Cehoslovaciei, efectuînd numeroase misiuni de luptă pînă în ultima zi a războiului.

■ CRISTIAN CRĂCIUNOIU

DE LA MIRĂSLĂU

După ofensiva trupelor horthysto-hileriste declanșată în Podișul Transilvaniei, la 5 septembrie 1944, în rindurile unităților române care apărau zona Aiudului se afla și Batalionul 8 vânători de munte. Una din subunitățile batalionului, compania a 2-a, înfrântă cu mitraliere, aruncătoare de mine și un tun anticar, era amplasată în defileul Mirăslăului, pe locurile unde, cu aproape trei veacuri și jumătate în urmă, tot într-un septembrie, oastea lui Mihai Viteazul s-a bătut cu trupele nemeșilor din Transilvania, unite

clul la ochi și văzu în vagoane materiale de război și militari horthysti. Ofițerul îl prinse de braț pe agentul de legătură care se afla alături de el și îi spuse precipitat: „Fugi cîți poți de repede și cheamă ostașii din vie”. Apoi i se adresă lui Török: „Coboară numaidecîți în defileu. Ai o batistă albă?” „Am, dom' căpitan!” „Du-te, fă tot ce poți ca să oprești trenul. Fă-le semn cu batista. Parlamentează cu ei. Avem nevoie de timp. Spune-le deschis că n-are nici un rost să moară pentru războiul hitleristilor”.

Cine l-a capturat pe Eszterházy

cu armata imperială de sub comanda generalului Basta.

Informațiile care-i parveniseră comandantului companiei a 2-a, căpitanul Radu Negru, nu erau deloc liniștitoare. Inamicul trecuse Feleacul, ocupase mai multe sate și orașul Turda. În sectorul Mirăslăului domnea însă acalmie. O acalmie aparentă. Așa a debutat și ziua de 7 septembrie 1944. Cînd ostașii au servit masa de prînz, un sergent l-a rugat pe căpitanul Negru să le permită să dea o fugă pînă la via din apropiere, să mănînce struguri. Comandantul îi învoi. La postul de comandă, alături de căpitanul Negru, mai rămăseseră acum un sublocotenent, un subofițer, un telefonist și un agent de legătură. În acele clipe, își făcu apariția un alt militar al companiei — Török Francisc, un soldat cu termen redus, de loc din Aiud. Tocmai se întorcea dintr-o scurtă permisie.

— Török, ce vești ne-ai aduc din Aiud? — întrebă căpitanul Negru.

— Oamenii părăsesc orașul de teamă să nu fie surprinși de trupe inamice.

— Ai tăi ce fac?

— Sînt bine, domnule căpitan. Tata v-a trimis o sticlă cu vin.

Abia apucară să guste aroma vinului de Aiud, că dinspre Decea apără un tren care se apropia în viteză. Comandantul duse bino-

Soldatul Török porni în josul pantei, fără armă, cu batista albă în mînă, strigînd din răspuțeri: „Opriți trenul! Opriți-vă!” Căpitanul Negru îl urmărea cu atenția încordată. Trenul și-a încetinit viteza. Dintr-un vagon au sărit atunci mai mulți militari. Aceștia au început să alege pe șosea, spre Aiud, trăgînd focuri de armă asupra unui grup de pionieri români care minau șoseaua. Cîțiva pionieri au fost doborîți. Trenul s-a oprit. Stăpînit de teamă, Török s-a înfrîșat comandantului horthyst. Disciplinat, în poziție de drepti, s-a prezentat regulamente-

— Sînt Eszterházy — i-a răspuns ofițerul. Cine te-a trimis?

— Comandantul meu de companie, căpitanul...

— Ce vrea acest căpitan?

— Să vă întorceanți din drum sau să vă predați.

— Eu n-am venit pînă aici ca să mă întorc din drum și nici să mă predau!

— Și totuși, vă zic că ar fi bine să Țineți sema de propunerea comandantului meu, altfel n-aveți nici o șansă să ocupați Aiudul. Veți cădea prizonieri; sînteți încercuți — mai adăugă Török. Ultimele lui cuvinte l-au pus pe gînduri pe comandantul detașamentului horthyst. Pe un ton concesiv, Eszterházy a conchis discu-

ția, spunîndu-i lui Török că după ce se va consulta cu oamenii lui va comunica românilor hotărîrea luată.

Parlamentarul s-a întors la subunitatea sa. Ostașii companiei a 2-a se aflau deja la posturi. Abia a apucat teteristul să raporteze comandantului său cum și-a îndeplinit misiunea, că poziția vînturilor de munte a devenit Ținta unei furtuni de gloanțe. Era tristrul răspuns al horthystilor. Militarul român au ripostat. Armele automate ale vînturilor de munte fulgerau salve lungi, iar răfăni-rile grenadelor sufocau defileul. Trenul a fost izbit în plin de proiectilele tunului anticar. Focul împotriva inamicului — așa cum precizează un document care evocă eroismul căpitanului Radu Negru — a fost deschis „cu armamentul automat... numai cînd trenul maghiar ajunsese... în defileul îngust de numai 15 metri, format de cotul Mureșului cu Dealul Mirăslăului”.

Încercarea inamicului de a porni urcușul spre dispozitivul luptătorilor români a sfîrșit printr-un eșec total. Oamenii lui Eszterházy au aruncat armele și au ridicat batiste albe. Jurnalul de operații al Batalionului 8 vânători de munte consemnează că luptătorii români au capturat în acea zi arme, măști de gaze, trei telefoane, cinci mașini de cale ferată, trei drezine, o mașină de tăiat șine și alte materiale de război. Bilanțul luptei înseamnă: 23 de militari inamici capturați, 14 morți (8 căzuți pe locul luptei, 5 înecați în Mureș și unul mort la postul de prim ajutor). Ofițerul român a raportat batalionului că din efectivul detașamentului dușman n-au scăpat nici cei care au

Căpitanul Romulus Radu Negru, comandantul ostașilor români care l-au capturat pe Eszterházy

încercat să fugă trecînd Mureșul înot. Ulterior, vînătorii de munte au mai descoperit 12 militari inamici ascunși într-un desîș de sălcii, iar apele Mureșului au mai scos la mal două cadavre. Astfel, din acea subunitate au fost scoși din luptă 51 de militari inamici (16 morți și 35 de prizonieri) — după cum menționează un document.

În rîndurile captivilor se aflau și trei cadre: un plutonier, un aspirant la gradul de sublocotenent și un ofițer rănit — locotenentul Eszterházy, odrasla contelui Eszterházy, unul din cei mai bogați oameni din Ungaria și din lume, proprietar de ferme, de fabrici și mori, stăpîn pe sute de mii de hectare de pămînt. Cînd a predat centura și pistoletul, fostul comandant era într-o mare tensiune nervoasă: „Nu se poate — striga el. Cum, am căzut prizonier?!“ Rana lui nu era gravă. A fost pansat. Un ofițer român i-a întins o sticlă cu rom. Prizonierul a băut cu năduf, apoi s-a adresat, în franceză, comandantului subunității românești:

— Care-i numele dumatile, domnule căpitan?

— Romulus Radu Negru, domnule Eszterházy. Cînd m-am născut, autoritățile stăpînirii străine din Transilvania acelor vremuri m-au înregistrat Fekete, adică Negru.

O dată cu alți răniți, locotenentul Eszterházy a fost transportat la un spital din Alba Iulia. La scurt timp o delegație de parlamentari din Budapesta s-a prezentat cu steag alb la un punct de frontieră. Parlamentarii veneau cu propunerea de a se face schimb de prizonieri. Schimbul n-a avut loc. Din cele aflate de Radu Negru, cei în drept n-au avizat formalitățile de schimb între un general și un locotenent. Totuși, se crede că prizonierul de la Mirăslău și-a obținut libertatea tot printr-un schimb... Nu se știe precis cînd a plecat din Alba Iulia. Cert este că și-a redobîndit libertatea și că a plecat, lăsînd în urma lui moarte și simbolul de moarte. „I se oferise șansa de a-și salva oamenii — avea să mărturisească peste ani Radu Negru; Eszterházy a refuzat cu aroganță“. Aceasta este caracterizarea pe care istoria i-o face prin glasul unui luptător pentru cauza

înfrîngerii fascismului, pentru libertatea pămîntului românesc și care, asemenea sutelor de mii de foști combatanți ai războiului antihitlerist, onorează istoria și simbolizează viața.

Pentru faptele sale de viteză, Radu Negru avea să fie decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul“ — cea mai înaltă distincție de război care se acorda ofițerilor români din acea vreme. În propunerea de decorare este evocată și bravura înfăptuită în după-amiaza zilei de 7 septembrie 1944, cînd, împreună cu subordonații săi, a distrus și a capturat prin luptă „o coloană horthystă de geniu care voia să intre prin surprindere în Aiud...“ Era unul dintre multele episoade ale marii epopei a libertății și independenței noastre naționale, care a unit în luptă pe toți fiii patriei, fără deosebire de naționalitate, împotriva cîmpitorilor străini.

■ VASILE BĂRZĂ

Drapelul

(urmăre din pag. 12)

44 de regimente au fost prinse „Crucea Trecerea Dunării“, iar cinci dintre ele au fost decorate cu cea mai înaltă distincție, Ordinul „Steaua României“.

În marile confruntări ale războiului de reîntregire, în trecătoarele Carpaților, pe pămîntul Dobrogei, la Cerna și Jiu, pe Neajlov și Argeș, apoi la Mărăști, Mărășești și Otuz, neînfricaiți apărători ai patriei au împurpurat cu sîngele lor drapelele tricolore, silind forțele adversarului să bată în retragere. Întruchipare a unei milenare vitejii și iubiri fără de margini pentru pămîntul strămoșesc, drapelul tricolor a simbolizat întotdeauna și idealul de unitate națională. El a fluturat biruitor și la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia, vestind lumii întregi triumful luptei poporului român pentru desăvîrșire

rea unității sale statale, prin unirea Transilvaniei cu patria mamă — România.

De la declanșarea Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944, drapelele de luptă ale unităților și marilor unități ale armatei române au însoțit trupele noastre în aprigele înclăstări cu forțele hitleriste-horthyste. Rînd pe rînd, ele au fluturat în zonele în care s-au desfășurat luptele insurecționale, s-au înălțat la Sfîntu Gheorghe, Cluj, Oradea și Cărei, la Debrețin și Budapesta, la Banáská-Bystrica, în Munții Tatra și Javorina, la Hohenruppersdorf și Zisterdorf în apropierea Vienei, stînd mărturie contribuției valoroase aduse de România la victoria asupra Germaniei fasciste.

Înnobilate cu o încărcătură ideatică nouă, superioară pe toate planurile, expresie deplină a orînduirii socialiste pe care poporul nostru o edifică de mai bine de patru decenii, drapelele

tricolore înmîinate unităților și marilor unități ale armatei române sînt astăzi prezențe vii în viața ostașilor și cadrelor oștirii noastre noi. Ele generează fapte de bărbăție și dăruire, demne de eroismul înaintașilor, pe cîmpurile de instrucție sau pe șantierul construcției economice. „Drapelul de luptă al unității — consemnează regulamentele armatei noastre — este simbolul onoarei, vitejiei și gloriei militare. El reamintește fiecărui militar tradițiile glorioase ale poporului român în lupta dusă de-a lungul veacurilor pentru eliberarea sa, pentru libertate națională și dreptate socială, tradițiile de luptă ale unității, precum și datorită sfîntă a fiecăruia de a servi cu credință patria, de a apăra cu bărbăție, precipe și abnegație, chiar cu prețul vieții, hotarele țării, independența și suveranitatea Republicii Socialiste România.“

¹ Colonel P.V. Năsturel, Steagul. Stema română. Insemnele domnești. Trofee. București. 1903. p. 79

ADEVĂRURI FUNDAMENTALE ALE ISTORIEI NAȚIONALE

ÎNFRÎNGEREA FASCISMULUI — O NECESITATE ISTORICĂ OBIECTIVĂ

General-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU

Anul acesta, poporul român, laolaltă cu întreaga omenire, sărbătorește patru decenii de la ziua măreață din mai 1945 când, prin capitularea necondiționată a Germaniei naziste, s-a pus capăt războiului mondial în Europa, iar bastionul principal al fascismului internațional — nazismul hitlerist — a fost distrus.

Pentru generațiile de azi, pentru generațiile viitoare, fascismul și al doilea război mondial reprezintă un trecut, care, prin urmări și consecințe, constituie o problemă a contemporaneității. Așa fiind, este cu atât mai stringentă necesitatea de a înfățișa în lumină adevărată ce a însemnat acest curent politic odios, care au fost pericolele ce au amenințat omenirea în cursul existenței lui istorice, care sînt învățămintele de mare preț pe care a doua conflagrație mondială le-a adăugat tezaurului de experiență mult milenară al întregii umanități. Cercetarea obiectivă, conformă materialismului dialectic, a fenomenului politic fascist și a amplei coaliții a popoarelor care s-au opus agresivității lui innăscute nu este doar o preocupare cu finalități științifice, ci, în același timp, o necesară înfățișare și argumentare a naturii anti-umane, generatoare de război, proprie fascismului,

ceea ce constituie o adevărată armă de luptă și pavăză în fața încercărilor de astăzi ale acestuia de a renaște sub forme și denumiri diverse.

Tot atât de importantă este relevarea contribuției pe care fiecare popor care s-a ridicat la luptă antifascistă a adus-o la cauza înfrîngerii fascismului. Sînt, în acest fel, evidențiate atașamentul propriu acestor popoare la cauza libertății, păcii și progresului civilizației umane, jertfele umane și sacrificiile materiale dedicate generos de acestea victoriei omenirii în fața celei mai crunte amenințări din îndelungata ei istorie.

În acest context, pentru frontul istoriografic românesc o sarcină de cea mai mare importanță o constituie înfățișarea în dimensiunile reale a aportului pe care România, poporul român l-au avut la înfrîngerea definitivă a fascismului, rolului și locului pe care armata noastră, sprijinită de întregul popor, le-a avut în nimicirea Wehrmachtului nazist — una din cele mai infernale mașini de război care a existat vreodată. Așa cum subliniază secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, „**Are o deosebită importanță... să punem cu toată claritatea în evidență realitățile, să înfățișăm întregul efort**

Aspect
de la manifestația
antifascistă
de la 31 mai 1936
din București

Marea
demonstrație
antifascistă
de la 1 Mai
1939

pe care l-au depus popoarele, marile jertfe pe care le-au dat forțele înaintate ale omenirii pentru înfringerea fascismului și apărarea libertății. În acest context este necesar să înfățișăm cu toată obiectivitatea științifică și contribuția pe care forțele progresiste, democratice, poporul român au adus-o la marea victorie asupra fascismului¹.

Cercetarea științifică asupra naturii politice a fascismului și a fazelor ascensiunii sale la putere în diverse state ale lumii, precum și a minuțioasei pregătiri a declanșării celui de-al doilea război mondial pe care a premeditat-o în scopul de a dobândi dominația în lume a fost făcută din mai multe unghiuri de abordare. Atât în privința concepției politice, cât și din punctul de vedere al metodologiei și mijloacelor de analiză utilizate.

Ceea ce se poate afirma ca un punct de vedere comun aproape tuturor articolelor, studiilor, monografiilor, sintezelor etc. publicate pe această temă este adevărul istoric că fascismul a reprezentat una din cele mai mari primejdii pentru evoluția democratică, progresistă a omenirii. Programul politic al fascismului — pe care a încercat să-l impună omenirii întregi prin război agresiv, prin dezlănțuirea unei conflagrații fără egal în istorie — a constituit un atentat direct la civilizația umană și valorile ei, la existența liberă și independentă a popoarelor, a statelor. Ideologia nazistă a proclamat deschis împărțirea popoarelor în „superioare” și „inferioare”, declanșând acțiunea de exterminare a acestora din urmă. Pentru aceasta s-au folosit cele mai barbare metode care în ansamblul lor reprezintă una din cele mai mari tragedii omenesti: lagăre de concentrare și exterminare, camere de gazare, execuții în masă, euthanasie etc. În același timp, fascismul, nazismul au declarat deschis intenția — pe care prin război au încercat s-o traducă în realitate — de a lichida democrația, drepturile și libertățile cetățenești, independența și suveranitatea unor state și popoare. Fie că istoricii au subliniat filiația directă între fascism și capitalismul monopolist aflat în faza crizei sale generale, fie că l-au înfățișat ca fiind generat de contradicțiile inerente societății capitaliste ori ca o rezultantă a tendințelor de dominație mondială a unor mari puteri, în speță Germania nazistă, fie că l-au socotit o expresie a incertitudinii și dezorientării unor categorii sociale în diverse țări după primul război mondial pe fondul unor contradicții virulente pe plan social-economic sau ca un „scut” în fața așa-zisei

„primejdii comuniste”, fascismul a fost corect diagnosticat ca un curent politic malefic, opus omului și valorilor sale fundamentale, dușman al civilizației, promotor al războiului agresiv.

O întrebare fundamentală care se pune este cum a reușit fascismul să cucerească puterea într-un șir de state, ce forțe i-au netezit drumul spre pîrghiile supreme ale exercitării puterii, astfel încît să fie capabil să-și pună în practică planurile sale diabolice, să dezlănțuie cel de-al doilea război mondial?

De la bun început, trebuie subliniat că existența și ascensiunea fascismului au fost rezultatul politicii premeditate a celor mai reacționare și nocive forțe ale imperialismului mondial interesate în salvarea capitalismului ca sistem social-politic. Analiza evenimentelor care au avut loc în Italia, la începutul deceniului al treilea al secolului nostru în Germania anterior venirii lui Hitler la putere în 1933, precum și în alte state scoate în evidență faptul că ascensiunea fascismului a fost facilitată de inexistența unei unități a forțelor politice democratice, progresiste, nefasciste. Istoria a demonstrat elocvent că lipsa de unitate de acțiune a clasei muncitoare în aceste țări, scindarea frontului ei politic au avut un impact negativ deosebit de puternic în lupta pentru bararea drumului fascismului spre puterea de stat. În același timp, absența unor înțelegeri comune antifasciste între diverse componente ale spectrului politic din fiecare țară — de la stînga la centrul acestuia — animozitățile artificiale între ele au permis fascismului să manevreze cu abilitate, să facă greoaie, dacă nu imposibilă coalizarea acelor forțe care în mod obiectiv, prin influența și priza avute în opinia publică, l-ar fi pus în netă inferioritate și i-ar fi determinat falimentul.

După cum se știe, în Germania nazismul — cea mai feroce variantă a fascismului internațional — a profitat la maximum de lipsa de unitate a forțelor politice democratice, lucru care i-a îngăduit să parcurgă neîngrădit drumul spre puterea supremă în stat. Astfel, în alegerile pentru Reichstag de la 31 iulie 1932, partidele muncitorești — comunist și social-democrat — au obținut împreună 242 de mandate de deputați, în timp ce națizii — utilizînd cea mai deșănțată demagogie social-politică — au cîștigat 230 de mandate. Este evident că dacă n-ar fi existat o sciziune între cele două partide ale clasei muncitoare germane, chiar și în ultimul moment Hitler putea fi oprit. Mai mult, ultimele alegeri pentru Reichstag înaintea acapărării puterii de către Hitler (decembrie 1932) au dat rezultate și mai încurajatoare pentru realizarea unui

front politic unit al clasei muncitoare, al altor forțe nefasciste, în fața ascensiunii nazismului: față de cele 196 mandate obținute de partizanii lui Hitler, comunistii și social-democrații cîștigaseră 221 de mandate, în timp ce Centrul păstra cele 70 de locuri în parlament pe care le deținea anterior. Virtualul front de baraj al fascismului în drumul spre putere nu s-a realizat în practică și Hitler a fost instalat cancelar la sfîrșitul lunii ianuarie 1933, instituind dictatura celor mai reacționare forțe ale claselor exploatare, avînd să lichideze rînd pe rînd opoziții politice.

Exprimînd un adevăr istoric incontestabil, documentele partidului nostru evidențiază că „**Analiza evenimentelor din perioada anilor 1920—1940 demonstrează că în Europa fascismul a putut triumfa într-un mare număr de state atît datorită unor cauze economico-sociale, cît și lipsei de unitate a clasei muncitoare, a comunistilor și socialiştilor, a celorlalte forțe democratice antifasciste**”².

Așa cum pe planul intern, absența unității de acțiune a forțelor politice antifasciste a făcut posibilă ascensiunea fascismului, tot astfel s-au petrecut lucrurile pe arena internațională. Proclamînd descurirea politica revizuirii tratatelor, a statu-quo-ului teritorial stabilit după primul război mondial, puterile fasciste s-au îmbarcat într-o politică de agresiuni succesive asupra altor state, introducînd în viața internațională o tendință tot mai puternică de instabilitate și insecuritate, care avea să ducă înexorabil la dezlănțuirea celui de-al doilea război mondial. Documentele descoperite după încheierea conflictului care a înșingărat întreaga planetă au demonstrat cu claritate că nazismul a planificat etapă cu etapă drumul către dominația mondială, calea spre declanșarea celei de a doua conflagrații. Din acest punct de vedere este mai mult decît ilustrativ așa-numitul „memorandum Hossbach”, care cuprinde ideile formulate de Hitler în noiembrie 1937 la o întîlnire cu șefii militari germani. Potrivit acestui document, dictatorul nazist a expus concluzia că Germania trebuie să obțină cît mai mult spațiu agricol în estul Europei și că „niciodată în trecut sau astăzi un asemenea spațiu nu poate fi găsit fără un stăpîn” — deci necesitatea de a recurge la războiul de agresiune. Această problemă a cuceririi spațiului vital — Lebensraum — necesar, chipurile, unei populații în continuă creștere, trebuia rezolvată — a apreciat Hitler — pînă cel mai tîrziu în 1945, dată după care „nu ne putem aștepta decît la o schimbare în rău (pentru naziști — n.n.)”. Acest document reliefează convingător că al doilea război mondial a izbucnit din aspirația Germaniei hitleriste la dominația mondială.

În fața acestei amenințări deschise pe care nazismul o reprezenta pentru existența altor state și națiuni, pentru libertatea și independența altor popoare, pentru chiar existența biologică a unora dintre acestea nu a fost posibilă închegarea pînă în faza inițială a celui de-al doilea război mondial a unui front unit al statelor și popoarelor primejdite, în măsură să salveze pacea, să zăgazuiască tendințele de dominație mondială ale Germaniei hitleriste. Este un adevăr istoric că dacă puterile occidentale ar fi acționat unitar încă de la primele agresiuni ale fascismului, dacă s-ar fi realizat un front al tuturor statelor interesate să oprească drumul Germaniei naziste, al lui Hitler, a doua conflagrație mondială n-ar fi avut loc, omenirea ar fi fost scutită de imense distrugerii materiale și pierderi de vieți omenești.

Practicînd pe plan internațional o politică de învrăjpire a popoarelor, urmărind cu tenacitate realizarea scopurilor proprii fascismul a recurs la expansiune imperialistă, la încălcarea tratatelor și acordurilor, la nesocotirea normelor de drept internațional, la cîmpirea unor țări — Austria, Cehoslovacia, Polonia — precum și la atacul decisiv din vestul Europei, asupra Franței și Angliei. În același timp, în scopul de a-și realiza cu succes planurile de dominație mondială, puterile fasciste au recurs la asmuțirea unor state împotriva altora, au încurajat tendințele conciliatoriste existente în sinul cîrcurilor conducătoare din diverse țări, au încheiat tratate al căror unic scop era să liniștească opinia publică internațională, să-și asigure în acest fel, temporar, neutralitatea sau cooperarea limitată a unui stat sau grup de state. Încheierea unor asemenea acorduri pe care istoria le-a condamnat cu asprime — prototipul acestora fiind cel semnat la München la 29 septembrie 1938 prin care Anglia și Franța au consimțit la dezmembrarea Cehoslovaciei în schimbul unor iluzorii tratate de prietenie cu Germania nazistă — n-a putut stăvilii agresivitatea dezlănțuită a fascismului. „**Viața a demonstrat — subliniază secretarul general al partidului — că acordurile de la München, toate tratatele și acordurile încheiate cu Germania hitleristă nu numai că nu au frînat politica de agresiune a nazismului, ci, dimpotrivă, au constituit o încurajare în realizarea țelurilor acestuia de cîmpire și dominație a altor popoare**”³.

Lipsa de unitate pe plan internațional a statelor democratice, atitudinea pasivă a acestora în fața acțiunilor agresive ale fascismului, neîncrederea în puterea unor organisme internaționale de genul Ligii Națiunilor și recurgerea la „concilierea” agresorului prin înțelegeri privind împărțirea sferelor de influență și dominație au netezit calea spre dezlănțuirea celui de-al doilea război mondial, au provocat omenirii sacrificii și suferințe inimaginabile.

Ascensiunea fascismului pe plan internațional s-a reverberat adînc asupra situației politice interne din diverse țări. Un caz ilustrativ în această privință îl reprezintă România, unde fascismul — implantat din exterior, finanțat de nazism — nu a putut să prindă rădăcini în mase, nu a reușit să acapareze puterea în stat prin propriile sale forțe. Pînă în momentul în care Germania nazistă a devenit marea putere discreționară în această parte a continentului — vara anului 1940 —, în România largă și viguroasă mișcare antifascistă a maselor populare, conduse de partidul comunist, a barat hotărî ascensiunea fascismului, l-a izolat pe plan politic, l-a stigmatizat ca o agendură străină, vîndută intereselor marilor puteri fasciste. Doar în toamna anului 1940, în condițiile presiunilor politice și militare copleșitoare ale Germaniei naziste, Garda de fier — coloana a V-a a fascismului în România — a fost propulsată spre putere și scurta ei prezență la guvernarea statului — pînă în ianuarie 1941 — s-a sprijinit exclusiv pe baionetele Wehrmachtului. În consecință, fascismul în România n-a putut să cuprindă straturi largi ale populației, a rămas un fenomen politic străin, odios, respins cu hotărîre.

În condițiile declanșării în septembrie 1939 a

(continuare în pag. 63)

Incredibil,
dar adevărat

OPRIMAȚI ÎN PROPRIA LOR ȚARĂ (1)

La 30 august 1940, miniștrii de externe ai Germaniei hitleriste și Italiei fasciste, von Ribbentrop și contele Ciano, refuzând să ia în considerare argumentele delegației române prezentă în capitala Austriei — care susținea, pe baza unor date istorice și etnografice de necontestat, apartenența dintotdeauna a Transilvaniei la România — au pronunțat o gravă sentință arbitrară, dictând rășluirea a peste 43 000 km² din teritoriul național al României. Prin aceasta Ungaria horthystă își ali-

Pe o poziție avansată, profund națională, s-a situat clasa muncitoare care, sub conducerea Partidului Comunist Român, s-a ridicat împotriva actului samavolnic impus de cercurile imperialiste și expansioniste internaționale. Dictatul fascist din 30 august a fost înfierat și de numeroase personalități de cultură și de oameni politici aparținând naționalității maghiare din

rul, care au crezut că Europa
culturei milenare a căzut atât
jos încât destinele ei pot fi scri-
de doi aventurieri, erijați în co-
ducători..." Referindu-se la ca-
racterul neviabil și efemer
dictatului, publicistul american
preciza că „dictatele impuse
dictatori au avut dintotdeauna
soarta făuritorilor lor. Nimic n-

- opresiunile horthyste asupra românilor
din nord-vestul Transilvaniei (1940-1944)

pea, în mod samavolnic, ca răș-
plată pentru fidelitatea sa față
de blocul puterilor revizioniste,
întinse zone în nord-vestul Tran-
silvaniei, bogate în resurse mate-
riale, cu o populație de peste 2,6
milioane locuitori, în imensa lor
majoritate români.

Sentința nedreaptă impusă
României prin odiosul dictat de
la Viena de către statele fas-
cist-revizioniste a provocat în în-
treaga țară un puternic val de
proteste, trezind indignarea ge-
nerală a poporului. În acest con-
text, reprezentanți ai tuturor
claselor și categoriilor sociale,
oameni politici de cele mai di-
verse opinii au cerut autorităților
să se adopte măsuri ferme de
respingere a agresiunii fasciste,
de apărare a fruntariilor patriei.

România, de intelectuali și pu-
bliciști democrați din Ungaria
sau din emigrația maghiară din
Europa și S.U.A. Între cei mai
activi adversari ai odiosului dic-
tat s-a înscris și publicistul secui
Gheorghe I de Ferenczy, autor
al cunoscutei lucrări „Ardealul
pământ românesc!” Acesta apre-
cia că decizia fascistă adoptată
la Viena reprezenta o „nedrep-
tate strigătoare la ceruri, care a
pretins ca de dragul a 968 064
unguri și secui, să ajungă sub ju-
gul unguresc 1 307 903 români,
respectiv 1 643 943 de nema-
ghiari, soluție care nu se poate
împăca în nici un caz cu princi-
piile etnice”.

Publicistul nord-american
Milton G. Lehrer sublinia, la
rîndul său, că „...așa-numitul ar-
bitraj de la Viena” a fost un
„act arbitrar, inechitabil și apo-
litic, impus cu violență de cei
doi compari: Ducele și Führe-

se poate clădi într-adevăr
violenta. După cum nimic nu
poate clădi pe nisip: nici dicta-
turi și nici dictate”. Sfârșim
unității acestei provincii româ-
nești, care dintotdeauna a co-
stituit o entitate românească, ice-
disolubilă, reprezenta „ușă
non-sens istoric, geografic, eco-
nomic, etnic, o absurditate, a
amenințare pentru pacea Euro-
pei”.

Făcîndu-se exponentul unui
punct de vedere realist, istoric
american de origine maghiară
Nicolas M. Nagy-Talavera cor-
semna, în 1970, la trei decenii
la dictatul de la Viena: „Este
nedescris efectul pe care l-a avut
în România și în special la Bu-
curești dezmembrarea Transil-
vaniei. Amărăciunea a umplut în
mîile poporului; în două luni
România pierduse mari teritorii
unde majoritatea locuitorilor
erau români. În București, la 1
august, nu era neobișnuit să
tilnești oameni plîngînd în pu-
blic. Starea de spirit era revolu-
ționară. Sistemul care abandona

ase o treime din teritoriul nău-
lunii, fără a se trage un singur
oc, și care predase milioane de
omâni jugului străin (căci jugul
rebuia să fie încă unul dintre
cele mai împovărătoare)... tre-
buie înlocuit. În jurul statuii lui
Mihai Viteazul se adunaseră
nari mulțimi care strigau: „Să
uptăm!”

După dictatul de la Viena,
Ungaria horthystă a instaurat în
partea de nord-vest a României
un regim de ocupație imperia-
listă și colonialistă de tip fascist,
menit să elimine pe toate căile
pe români, să asigure populației
maghiare, cu precădere pătru-
rilor privilegiate din vechea Un-
garie, o poziție exclusivistă și
dominantă în arcul carpatic.

Imediat după pătrunderea în
teritoriul românesc anexat prin
dictatul fascist de la Viena, la
începutul lunii septembrie 1940,
forțele de ocupație horthyste
(armata, jandarmeria și poliția),
secondate de membrii organiza-
țiilor teroriste de tip fascist, de
formațiunile paramilitare și de
elementele naționalist-șovine din
rîndul populației maghiare, s-au
dedat la crime și atrocități de
neînchipuit împotriva românilor,
pentru a-i determina să pără-
sească teritoriul pe care îl lo-
cuiau din vremuri multimile-
nare. Regimul horthyst a avut
de la început o atitudine de o
cruntă violență față de populația
românească, a cărei viață a fost
transformată într-un adevărat
infern. Insulte, injurii, bătăi și
acte de degradare a demnității
aromenești, înfometări și persecu-
ții de tot felul, molestări, schin-
guituri și violuri, omoruri și mă-
celuri înspăimîntătoare au lovit
fără cruțare, din primele zile ale
ocupației horthyste, oameni fără
apărare, bătrîni, femei și copii.
S-a tras în plin cu arme auto-
mate în grupuri de români, iar
asupra unor așezări românești
s-au folosit piese de artilerie și
au fost incendiate gospodăriile
românilor. Trupurile omenești
ce se zbăteau în chinuri groaz-
nice, între viață și moarte, au
fost aruncate în gropi comune,
alături de cadavrele românilor
ce își dăduseră sufletul în acest
cumplit măcel, turnîndu-se apoi
peste ei var nestins și benzină
pentru a dispăre orice urmă de
crimă. Nu au fost cruțate nici
femeile însărcinate, călăii
horthysti împlîntînd baioneta în
pîntecele lor, ca și în copiii abia
născuți sau între 1—3 ani. În
astfel de chinuri groaznice și-au

găsit sfîrșitul familii întregi, con-
stituite din 9 și chiar 11 membri.
Cu o furie sălbatică, călăii
horthysti s-au îndreptat asupra
militarilor români care se aflau
în drum spre căminele lor, i-au
asasinat, iar trupurile lor au fost
lăsate pe marginea șanțurilor
drumurilor.

Numai în decurs de două luni
de zile, pînă la 30 octombrie
1940, ocupații horthysti au
ucis, în teritoriul transilvănean
anexat, peste 919 români, au
torturat 771 de persoane și au
maltratut, cu o brutalitate speci-
fică celor mai groaznice regimuri
inchizitoriale și de teroare, alte
3 373 de persoane. Printre cri-
mele și masacrele în masă, săvîr-
șite de ocupații horthysti împo-
triva românilor, se numără cele
din localitățile Treznea, Ip, Ca-
măr, Ciurmana, Cerișa, Șimleul
Silvaniei, Coșnicul de Jos (jud.
Sălaj), Mureșenii de Cîmpie
(jud. Cluj) etc., care vor rămîne
pentru totdeauna ca acte de
gravă acuzare la adresa fascis-
mului horthyst. Dezmățul criminal
împotriva românilor a atins
o înfrîtoare cruzime în noap-
tea de 13/14 septembrie 1940 în
comunele Ip și Treznea, unde au
pierit 165 și respectiv 263 de ro-
mâni.

Potrivit datelor întocmite de
Comisariatul general al refugiați-
lor din România de nord-vest,
în perioada septembrie 1940 —
1 decembrie 1943 au fost înregis-
trați 218 927 de refugiați din te-
ritoriul românesc ocupat de fasci-
stii horthysti, care și-au părăsit
căminele din cauza cumplitei te-
rori dezlănțuite de ocupații împo-
triva lor. Dintre aceștia
127 122 erau bărbați iar 91 805
femei. Cei mai mulți se refugia-
seră în teritoriul liber din
România în lunile octombrie
(30 678) și noiembrie 1940
(30 924), precum și în iulie 1942
(24 355). Alte zeci de mii de re-
fugiați români au trecut dincoace
de linia vîrmelnică de de-
marcație fără a mai fi luați în
evidență de autoritățile de stat.
La scurt timp după sosirea lor
pe pămîntul liber românesc ei
au pus bazele „Asociației refu-
giaților și expulzaților români
din Transilvania de nord-est”.

Ocupanții horthysti s-au nă-
pustit cu o furie sălbatică și asu-
pra acelor maghiari, secui, ger-
mani și de alt neam, care se si-
tuaseră pe poziții antirevizio-
niste și condamnaseră regimul
de teroare instaurat în Transil-
vania ocupată împotriva româ-
nilor, fapt pentru care au fost

expulzați sau nevoiți să se refu-
gieze în România. Între aceștia
s-a numărat și publicistul ma-
ghiari Gheorghe I de Ferenczy.
Zguduit de comportarea inu-
mană a autorităților de ocupație
horthystă în teritoriul răpit al
Transilvaniei, el va aduce
printr-o scrisoare deschisă la cu-
noștința opiniei publice româ-
nești faptele și crimele acestora
în care menționa: „Obrăzul im-
crap de rușine, condeil imi-
tremură în mină, cînd scriu
aceste rînduri. Atrocitățile co-
mise în nordul Ardealului mă
determină însă ca eu, publicistul
de origine secui, să protestez pe
tonul cel mai revoltat contra
brutalităților ce se întîmplă din-
colo, fiindcă asemenea fapte nu
s-au mai pomenit în istoria po-
porelor culte.”

Întotdeauna cu credința cin-
stită m-am declarat secui, am
luptat pentru colaborarea paș-
nică a popoarelor din România,
dar totodată am vestejit toate
acțiunile de subminare îndrep-
tate contra integrității patriei
noastre și am luat atitudine con-
tra manifestărilor și propagandei
revizioniste și iredentiste”.

Militînd pentru aceste nobile
idealuri el arăta: „Am ținut con-
ferințe, am scris cărți, am redac-
tat ziare și alt prin scris cit și
prin viu grai am propovăduit
mereu că Ardealul e pămînt ro-
mânesc, pe care înainte de răz-
boi, maghiarii au fost în minori-
tate”.

Din cauza poziției sale antire-
vizioniste și de condamnare a
dictatului fascist de la Viena a
fost nevoit să ia „toiagul pribegi-
iei” și să se refugieze dincoace
de Carpați, militînd mai departe
pentru înfrățirea poporului ro-
mân cu naționalitățile conlocui-
toare.

Demnă de remarcă este pozi-
ția umanitară a savantului pa-
triot Nicolae Iorga, care, în fața
cererilor unor persoane politice
române de a se trece la măsuri
de retorsiune față de cetățenii de
origine maghiară din România,
pentru a determina guvernul
horthyst să slăbească teroarea
împotriva românilor transilvâ-
neni, a recomandat autorităților
de stat românești, în toamna
anului 1940, să nu se atingă nici
măcar de firul de păr al unui
maghiar cetățean român, aceasta
reprezentînd cea mai cumplită
pedeapsă ce putem da teroriști-
lor și asasinilor horthysti și pen-
tru a dovedi lumii că sîntem un
popor civilizat.

■ VASILE GR. BOBOCESCU

Eroi
au fost.

eroi
sînt încă...

CONSTANTIN MARINESCU locotenent

În interiorul Budapestei, la Rákossiget, cu mulți ani în urmă a fost înălțat un impunător monument în memoria ostașilor români, pe frontispiciul căruia au fost dăltuite cu mîgălă următoarele cuvinte în limbile română și maghiară: „*Glorie eroilor români care și-au jertfit viața în luptele împotriva fascismului pentru eliberarea poporului frate maghiar*”. Dedicția omagială se adresează celor cîtorva mii de ostași români care au luptat și căzut vitejește pentru nimicirea grupărilor fasciste de pe teritoriul Ungariei, printre aceștia numărîndu-se și tînărul locotenent Constantin Marinescu.

Primele zile ale lunii ianuarie 1945 au găsit compania a 3-a din Regimentul 26 infanterie, comandată de locotenentul Constantin Marinescu, ducînd lupte grele de stradă în interiorul orașului Budapesta. Zi și noapte, timp de peste zece zile, ostașii acestei companii au luat cu asalt zeci de clădiri și blocuri, transformate de inamic în adevărate focare de rezistență. Pentru nici una din clădirile cucerite, înclăștrările nu au fost atît de aprige precum cele de la Poșta Centrală. De la grupul de case, unde se găseau ostașii companiei a 3-a în frunte cu comandantul ei — locotenentul Constantin Marinescu —, pînă la Poștă, se afla o piață tînută de inamic sub foc de armă automată și aruncătoare de mine. Încercările făcute de ostașii companiei de

a se apropia de clădire s-au soldat cu pierderi în vieți omenești. La aproximativ 30 metri de pavilionul central se afla o stivă mare de lemne. Într-un moment de relativă acalmie, bravul ofițer, cu automatul în mînă, a făcut cîteva salturi punîndu-se la adăpostul acesteia. De aici, locotenentul Constantin Marinescu a sprijinit, cu focul automatului său, apropierea cîtorva grupe de luptători de stivă de lemne. După un schimb intens de focuri cu militarii fasciști din Poșta Centrală, locotenentul C. Marinescu a apreciat că a sosit momentul să treacă la asaltul clădirii cu întreaga companie. Dorind să fie exemplu de curaj și bărbăție, a pornit primul la atac, urmat de credincioșii lui ostași. În clipa cînd îl mai despărțeau doar cîteva pași de una din ușile clădirii, bravul ofițer a căzut eroic, fiind secerat de snopul unei arme automate inamice.

Locotenentul
Constantin Marinescu

NICOLAE BOERIU sergent-major

Învățător din Vășenii Făgărașului, sergentul Nicolae Boeriu, asemenea altor fii ai poporului român, și-a înscris numele în cartea eroilor patriei noastre. Încadrat în Grupul de cercetare al Diviziei 18 infanterie, a făcut dovada unor înalte virtuți ostășești pe timpul luptelor duse pentru eliberarea părții de nord a Transilvaniei și nord-estul Ungariei. La Feurden, comună situată în apropierea orașului Cluj, în ziua de 12 octombrie 1944, pe timpul luptelor pentru nimicirea rezistențelor horthyste organizate pe cestele dealurilor din apropierea comunei, sergentul Nicolae Boeriu a fost tot timpul în prime rînduri ale Grupului de cercetare, contribuind cu grupa pe care o comanda la nimicirea acestor rezistențe, la eliberarea cu un ceas mai devreme a locuitorilor din comuna Feurdeni, precum și la capturarea după cum menționează documentele de arhivă, a unui număr de 96 prizonieri, 146 căruțe cu materiale, 19 tunuri de diferite calibre, 18 arme automate și 140 puști. În zilele următoare, cînd unitățile române au trecut la urmărirea trupelor horthyste și hileriste care se retrăgeau spre Carpați, sergentul N. Boeriu, cu grupa sa de cercetași, a constituit element înaintat al subunității din avangarda Diviziei 18 infanterie. Datorită energiei și priceperii cu care a acționat

a reușit să surprindă o subunitate de pionieri hitleristă care pregătea aruncarea în aer a unor poduri din apropierea comunei Ungurașul. Executarea unei acțiuni prin surprindere de către grupa sa a determinat alungarea hitleriștilor și salvarea podurilor. După eliberarea ultimei brazde de pământ a teritoriului nostru național, sergentul N. Boeriu a primit, în ziua de 26 octombrie 1944, misiunea să execute o acțiune de cercetare pentru a determina poziția inamicului din fața localității maghiare Njirvasvary. În timpul acestei misiuni a fost prins în snopul unei arme automate inamice și rănit grav. Cu corpul sîngerînd, a mai găsit resursele fizice necesare pentru a se înnoia la unitate și a raporta comandantului său informațiile culese. Cîteva ore mai tîrziu a închis ochii pentru totdeauna cu conștiința datoriei împlinite.

schijă, rezultată din explozia unei mine de aruncător, l-a răpus în timp ce transmitea comenzile de tragere. Pentru faptele sale de arme a fost decorat și avansat post-mortem la gradul de maior. O lună și ceva mai tîrziu, la 25 februarie 1945, fratele său mai mic, locotenentul C. Racoteanu, comandantul bateriei de aruncătoare de mine calibru 120 mm,

Sergentul-major
post-mortem
Nicolae Boeriu

Maiorul
Ion Racoteanu

Locotenentul
Constantin Racoteanu

ION RACOTEANU maior

CONSTANTIN RACOTEANU locotenent

Frății Ion și Constantin Racoteanu erau doi dintre cei trei băieți pe care i-a avut familia Racoteanu. Amîndoi au îmbrățișat cariera militară, amîndoi au fost artileriști, au luptat și și-au jertfit viața pentru înfrîngerea celui de-al III-lea Reich, unul căzînd eroic în luptele din Ungaria, celălalt pe teritoriul Cehoslovaciei.

Căpitanul Ion Racoteanu s-a acoperit de glorie în timpul crîncenelor înceștări de la Doboli și Ilienii, în luptele duse pentru eliberarea orașului Sf. Gheorghe, în luptele de pe Valea Nirajului, de la Salonta și Oradea. În calitate de șef al artileriei Regimentului 3 infanterie, bravul ofițer a dovedit înaltă capacitate organizatorică, pricepere și inițiativă în conducerea focului artileriei regimentului din care făcea parte, pe timpul marii bătălii din împrejurimile Debreținului, precum și în zilele geroase cînd au fost escaladate înălțimile Munților Matră din nord-estul Ungariei. La 14 ianuarie, în acțiunile de noapte desfășurate pentru cucerirea localității Dol. Strhary, ofițerul se afla în primele linii ale infanteriei pentru a dirija focul tunurilor sale cît mai precis și oportun. În această zi o

din Grupul 3 artilerie munte (Divizia 3 munte), a căzut și el eroic pe timpul luptelor din masivul muntos Javorina, răpus tot de o schijă de artilerie, în timp ce, ca și fratele său, se afla în primele rînduri ale luptătorilor din subordinea sa, de unde transmitea comenzile de tragere bateriei sale.

ELENA RIȘCĂ

În muzeul regional de la Banská-Bystrica, există expusă „Cartea fundamentală a celor închiși în închisoarea orașului”. La fila 54 a acestei cărți, cronicarul vremii a notat „Iapidar următoarea însemnare: „Elena Rișcă, născută la 25. XII. 1924 la București, domiciliul — București, limba maternă — română, ocupația — studentă. A fost primită la închisoare la 5 ianuarie 1945 de siguranța hitleristă din Banská-Bystrica. În ziua de 6 ianuarie 1945, a fost luată și executată”.

La vîrsta de 20 de ani tinăra studentă s-a înrolat, asemenea multor patrioți români, în grupul de partizani „Exnar” din Cehoslovacia, pentru a lupta împotriva fascismului german. „Noi îi ziceam Helenka — își amintea cu cîțiva ani în urmă Jusko Josev, fostul comandant al grupului „Exnar”, pădurar dintr-o comună situată lîngă Ban-Stiavnica. A venit în detașament în septembrie 1944. Întîi n-am trimis-o la luptă, dar după ce s-a instruit i-am dat un pistol de 9 mm și a început să participe la acțiuni în echipa lui Jan Pesek”. În una din grelele înceștări cu trupele cîmpitoare fasciste, pe muntele Sitno, partizanii grupului au fost aproape încercuiți. Cînd comandantul grupului a hotărît să rupă lupta și să se retragă, Elena Rișcă s-a oferit să rămînă împreună cu un pușcaș-mitralior slovac, pentru a acoperi retragerea grupului. La adăpostul perdelei de foc realizată cu armele automate de cei doi, partizanii grupului „Exnar” s-au sustras încercuirii preconizată de inamic. În timpul luptei Elena Rișcă a fost grav rănită la ambele picioare. Imobilizată în locașul ei de tragere și cu rănile sîngerînde, tinăra studentă a continuat să susțină cu foc acțiunea de reperi a partizanilor, pînă la ultimul cartuș.

Fiind capturată de fasciști, a fost închisă în temnița închisorii din Banská-Bystrica, iar în ziua de 6 ianuarie 1945 a fost executată la marginea localității cehoslovace Nemicka.

■ Colonel dr.
CONSTANTIN UCRAIN

ÎȘI

PRIMA ZI

DE PACE*

Col. (r)
VASILE PĂTRĂȘCOIUDangățul
clopotelor

Ziua de 9 mai 1945, Ziua Victoriei asupra Germaniei hitleriste, m-a găsit în Valea Moravei (cursul ei mijlociu), în plin război. Fiind învecinată cu Austria, reprezenta un culoar de evacuare a trupelor inamice și a bunurilor jefuite din Cehoslovacia. Așa cred că se explică rezistența nemților în acest sector, rezistență de care s-au lovit trupele române, dând jertfe de sine pînă în ultima noapte de război.

Batalionul 2 din Regimentul 2 dorobanți, comandat de mine, se afla călare pe șoseaua ce venea dinspre Brno și ducea spre Prostějov, avînd misiunea de a coopera la eliberarea acestei localități, care, printre altele, avea și o mare fabrică de zahăr.

În noaptea de 8 spre 9 mai 1945, cam în jurul orelor 23, o delegație de parlamentari români s-a îndreptat către localitatea Prostějov, pentru a-i cere

inamicului să capituleze. În liniștea nopții, am auzit apelul parlamentarilor adresat în limba germană prin megafon: „Atențiune! Atențiune!... Aici delegația de parlamentari români. Războiul s-a sfîrșit. Vă cerem capitularea...” Hitleriștii au răspuns deschizînd foc de artilerie asupra pozițiilor noastre. Ba mai mult, în zorii zilei de 9 mai au contraatacat cu tancuri și alte mijloace, la vest de riul Morava, o unitate română ce venea dinspre Kroměříž. Contraatacul a fost respins și peste puțin timp s-au putut vedea flăcări și fum înălțîndu-se deasupra Prostějov-ului. Nemții dăduseră foc fabricii de zahăr. Am primit ordin să reiau urgent înaintarea spre Prostějov, să-l cuceresc și să încerc, pe cît posibil, să sting incendiul. Am executat ordinul prin lunca Văii Moravei, brădată toată de canale pline de apă, cu stăvilare din loc în loc. Pentru a le escalada, am folosit scări sau scînduri procurate din timp dintr-o localitate lăsată în urmă. Nu s-au mai dat lupte, inamicul abandonînd Prostějov și retrăgîndu-se în localitatea Bojkovice. Incendiul a fost localizat de populația locală, iar militarilor noștri li s-a dăruit zahăr cubic, o adevărată raritate.

În continuare, mi s-a cerut să-mi regroupez batalionul în localitatea Bystricka, apoi să-l imbarc în căruțe rechiziționate de la localnici și să pornesc pe șoseaua ce duce spre Humpolec în urmărirea inamicului. Așa am ajuns în localitatea Zubřy și pe înălțimile sale unde, în jurul orei unu noaptea, o companie de poliție a diviziei m-a oprit, comunicîndu-mi că, în sfîrșit, războiul s-a terminat.

În localitatea Zubřy, PACEA

Extras din ancheta autorului pe tema
"Ultima noapte de război prima zi de
pace"

a fost salutată de dangățul clopotelor. Populația ieșise pe străzi ca la un carnaval. Nuș mai găsea astîmpărul. Locuitorii se îmbrățișau cu militarii români, chiuiau și încingeau hore. Victoria asupra Germaniei hitleriste însemna pentru Cehoslovacia eliberarea de sub ocupația fascistă, iar pentru militarii români triumful recucerii independenței.

BULIGA
ALEXANDRUHarta
păcii

Nu am putut să mă bucur de Ziua Victoriei în linia întâi, fiind internat încă de la 27 martie 1945 în Spitalul militar din Călcăuș.

De aici, din spital, urmăream evoluția evenimentelor de pe fronturi. În unele saloane erau instalate difuzoare. Eu, încă din Ungaria, duceam cu mine o hartă a Europei. O fixasem pe

perete și după ce ascultam la radio comunicatele, mă întorceam la hartă. Marcam cu săgeți înaintarea dinspre est și vest a trupelor aliate spre Elba. Prelungeam săgețile pe hartă în fiecare dimineață. Îmi amintesc că atunci când a încetat din viață președintele Americii, Roosevelt, săgețile arătau direcția Elba.

În dimineața zilei de 9 mai 1945, la orele 6,30, am auzit la radio că Germania hitleristă a capitulat fără condiții. Au sărit în sus de bucurie răniții care erau în stare s-o facă. Tot în aceea zi, pe Valea Oltului, un tren ce mergea spre front, în Cehoslovacia, a oprit. Soldații au coborât din vagoane și de fericire că războiul se terminase au pus în bătaie armele și au tras salve de onoare în cinstea Păcii. Războiul se încheiase și erau siguri că nu vor mai merge la moarte.

Fusesem rănit la 17 ianuarie 1945, în munții din Cehoslovacia, în luptele pentru localitatea Brezno.

MIRCEA CROITORU

Primăvara aeriană

În legătură cu „ultima noapte de război și prima zi de pace”, vă rog să-mi permiteți să-mi depun amintirile începând cu data de 8 mai 1945. Se știe că în seara acestei zile a fost transmis Ordinul care consemna capitularea Germaniei lui Hitler și încetarea ostilităților. Ziua de 8 mai a fost deosebit de grea pentru escadrila 65. Nu pentru că am înregistrat cine știe ce lupte aeriene spectaculoase, ci pentru caracterul misiunii.

Escadrila 65 vinătoare a primit ordin să trimită două avioane într-o zonă din preajma localităților Prostějov-Klenovec, pentru a distruge un cuib de mitraliere inamic ce ținea în loc

înaintarea unor trupe sovietice.

Celula de avioane care a primit misiunea de lichidare a cuibului de mitraliere inamic, formată din experimentatul pilot V. Mirilă, adjutant șef, și cu mine, a decolat rapid îndreptându-se spre obiectiv. Ajunși în zonă, am tot cercetat terenul ce se deschidea sub avioanele noastre, dar în afara unui șanț lung ca albia unui riu nu am văzut nimic altceva. Am zburat la joasă înălțime pentru a fi mai ușor identificați de aliații noștri, sovieticii, pe care i-am descoperit ușor în partea stângă a șanțului.

Deodată, o rachetă luminoasă trasă de ostașii sovietici a pornit spre partea centrală a șanțului, indicând locul unde se găsea cuibul inamic. Ne-am îndreptat spre direcția unde căzuse racheta și cu mare dificultate am identificat câteva mitraliere plase de-a lungul șanțului, fără nici un servent. Bănuind că servanții inamici s-au ascuns la apariția avioanelor, Mirilă, comandantul celei, mi-a ordonat prin radio să supraveghez șanțul, în timp ce el va trece la „razmot” (zbor razant cu pământul) pentru a-l momi pe inamic. Acțiunea lui, deși prezenta riscuri mari pentru el — putea fi ușor doborât —, a dat rezultate excelente.

Ca din pământ au apărut doi nemți care au început să tragă în avionul ce „razmota” șanțul. Erau îmbrăcați într-un echipament de culoarea pământului și cu greu puteau fi identificați din avion, chiar de la joasă înălțime. Numai mișcările lor și mai ales scinteierile gurilor de mitralieră îi trădau. L-am informat pe Mirilă de dificultățile menținerii sub observație a inamicului și i-am cerut aprobarea să atac, aprobare ce mi-a dat-o imediat. Am îndreptat avionul spre inamic, l-am prins în colimator și am apăsă pe butoanele celor două mitraliere de bord, declanșând un tir cu o cadență de peste 1100 proiectile pe minut de fiecare mitralieră. Din prima rafală am reușit să-i dobor pe cei doi. Era pentru prima dată în cursul războiului când VEDEAM de sus nemți căzând secerați de mitralierele de bord.

Ziua următoare — 9 mai 1945

— a fost și ea o zi de luptă. Am fost trimiși să executăm misiuni de recunoaștere — sondă. Dar în aceeași zi am putut să ne bucurăm și noi de faptul că războiul se sfârșise.

Poate au mai spus-o și alții, dar vestea capitulării Germaniei hitleriste a produs un efect delirant în rindurile tuturor ostașilor români și ale populației orașului Pieștany. Ostașii români se îmbrăășau cu cetățenii orașului pe stradă, iar seara a avut loc o impresionantă retragere cu torțe. Cred că puțini oameni au dormit în Pieștany în noaptea de 9 spre 10 mai. Este aproape de nedescris atmosfera ce a domnit acolo în noaptea aceea.

În cuvântările ținute de notabilitățile orașului cu ocazia retragerii cu torțe s-au exprimat sentimentele de recunoștință ale slovacilor și s-a hotărât ridicarea unui monument în cinstea aviatorilor români care au luptat pentru eliberarea Cehoslovaciei de sub jugul fascișt. Hotărârea s-a materializat într-un impresionant monument, inaugurat până la plecarea noastră din Pieștany, dar din păcate nu mi-am notat data.

NICOLAE GLĂMAN

Totul vibra de voie bună

În ziua de 8 mai 1945, pe frontul din Cehoslovacia, ne-am apropiat de un castel așezat pe malul unui lac ce avea o lungime de peste 1,5 kilometri și o lățime de circa 500 metri. Silueta-i medievală se oglindea în apele lacului. Între castel și lac se interpunea o foarte frumoasă pajistă. În după-amiaza zilei, cam în jurul orei 14, am primit

ordin să ajung la castel, să înlocuiesc unitatea ce era acolo și să instalez legăturile telefonice. Peisajul era ca de basm: lacul, pădurea ce înconjură castelul, asfințitul soarelui. Lacul l-am trecut cu o barcă trasă la mal, iar cablul telefonic l-am întins peste oglinda apei, vislind. Era un cablu izolat, de culoare verde, capturat de la nemți, parcă-l văd și acum. În jurul lacului și al pădurii avuseseră loc lupte. Se vedeau peste tot cadavre ale inamicului, numai ce se răciseră.

Cei din castel, înainte de a-l părăsi, ne-au atras atenția să fim cu ochii în patru, că n-ar fi exclus ca peste noapte să ne pomenim cu surprize. Nu se cunoștea distanța dintre noi și nemți. Se știa doar că s-au retras pe poziții dinainte întărite. „Repliere strategică”, cum o numeau ei. Iar pădurea nu fusese cercetată; ar fi fost și greu, fiind mare și deasă. Totuși, după ce am stabilit legătura cu regimentul, am avut grijă să atrag atenția asupra unor zone minate. Într-un tirziu, ni s-a făcut foame, am căutat în castel ceva de-ale gurii. N-am găsit nimic. În retragere, nemții căraseră totul, așa că ne-am mulțumit cu hrana rece ce-o aveam cu noi. Să fii într-un castel și să măninci salam cu piune neagră și veche! După „cină”, am luat toate măsurile de siguranță, deoarece rămăsesem singuri cu o grupă de telefoniști. În cursul nopții a apărut și unitatea noastră, a ocupat poziții provizorii, urmând ca în zori să pornească în urmărirea inamicului.

Transmisiunile regimentului ce-l comandam erau cu fir și fără fir (radio). Băieții din echipele de radio, în perioadele de acalmie, mai ales noaptea, ascultau emisiunile transmise din Londra, Moscova, Paris... Așa se face că eram la curent cu mersul războiului pe celelalte fronturi. De vreo 2—3 zile se tot vorbea de iminenta capitulare a Reichului. În dimineața zilei de 9 mai 1945 s-a răspindit printre noi vestea că frontul hitlerist s-a prăbușit pe toată întinderea lui, că PACEA s-a instaurat în Europa. De la soldat la comandant, toată lumea era cuprinsă de o bucurie frenetică, fără margini. Pînă și caii păreau părtași

la bucuria oamenilor. Păsările cîntătoare ale pădurii parcă înviaseră. Ne bucuram, dar nici nu ne venea să credem că cel mai distrugător război luase sfîrșit. Totul în jur vibra de voie bună și fericire. Numai noi, care am trăit nemijlocit pe front marea veste, știm ce era în sufletele noastre. Primul gînd s-a îndreptat spre cei de-acasă care ne-au condus la război în hohote de plîns.

Întă însă că un ordin sosit de la divizie pune capăt stării noastre euforice, cerînd fiecărui escadron să se pregătească de marș și să reia urmărirea inamicului care refuza să se predea. Plutonul de cercetare, care făcea parte tot din escadronul de comandă al cărui încheietor eram eu, a primit misiunea de a fi capul avangărzii. S-au desfășurat băieții ca la carte și au început înaintarea pe direcția ordonată — Humpolec către Praga. În fața lor, urmărind cu toată atenția terenul, mergeau pionierii, cu misiunea de a feri unitatea de surprizele cîmpurilor minate — fiindcă nemții erau pricepuți în minarea terenurilor, a drumurilor etc. Chiar de la plecare, un ostaș călare a nimerit într-o mină. Cal și călăreț au fost sfișiați, iar explozia a împroșcat fișile de carne și stofă printre ramurile copacilor. Și era 9 mai 1945, omul auzise că războiul s-a sfîrșit!

NICOLAE
C. CHIVU

Vestea că războiul s-a terminat m-a găsit în compania 2 (Regimentul 2 dorobanți, Vilcea) al cărui comandant eram, pe o culme situată la circa 50 kilometri de Praga. Era noapte, luptele din cursul zilei se domoli-

seră și se lăsase o liniște adîncă care cel mult te putea nelinești.

Mai întîi, știrea că German nazistă a capitulat am aflat-o o la o echipă de radiofoniști ai regimentului, care, cu voie sau fără, mai prindeau, în afara legăturilor militare, și alte posturi de radio... Așa am aflat că războiul luase sfîrșit... Nu știu oare, presupuneam că nemții trebuiau să fi aflat știrea cu mult înaintea noastră. Militarii din spatele frontului au izbucnit spontan în urale nesfîrșite, spărgînd liniștea nopții. Așa se face că ostașii din linia întîi, neștiind ce se petrece, s-au nelineștit închipuindu-și că nemții ne-au cîștigat în spate printr-un atac fulgător. Nici eu, în clipele acele, nu știam cum să interpretez „uralele” care cutremurau noaptea aia de primăvară. Dar au izbucnit rachetele, apoi trasoarele și întinericul a devenit feerie.

Bucuria și sărbătoarea păcii izbucnite spontan acolo, la 5 kilometri de Praga, au tinut pînă în zorii zilei, cînd am primit ordin să pornim în urmărirea inamicului care refuzase să depună armele. Se aflau, de fapt, nu departe de țara și de casele lor în flăcări și socoteau că viitorul le-ar fi altul dacă ar ajunge să s ascundă printre ai lor... Fugeau urmăriți de noi, se opreau, organizau puncte de rezistență și iar fugeau... Pe cîmp rămîneau blîndate, căruțe, tunuri, mitraliere. Toate tipurile de arme cu care încercaseră să cucerească lumea. La un moment dat, în acțiune asta de urmărire, am pierdut contactul cu inamicul și ne-am văzut în situația de a ne îmbarca în camioane și, astfel, să continuăm urmărirea.

Așa am „sărbătorit” noi, dorobanții din Vilcea, primele zile de pace... În timpul acestor lupte de urmărire a căzut, în bărbătindu-și ostașii, locotenerul Ion Bercea. Luptase la Oarba de Mureș și făcuse parte din întreaga campanie antihitleristă.

(va urma)

■ Grupaj realizat de
HARALAMB ZINC

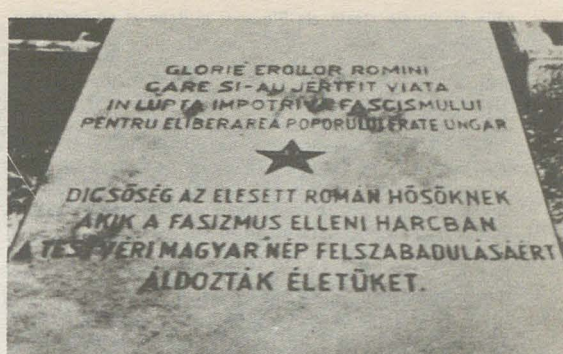

In memoriam

ELOGIUL VITEJIEI ROMÂNEȘTI

Jertfa ostășească, sublimă în tragica ei simplitate, nu hărăzește facultatea proteică a supraviețuirii în memoria timpului absolut. Dincolo de tirgul mărunț al intereselor de conjunctură, dincolo de aranjamentele și adnotările aduse adevărului de către pseudoistorici, se ridică adevărul cutremurător al sacrificiului suprem făcut de ostașul român în numele sacru al eliberării popoarelor, sacrificiu care însumează zeci de mii de vieți jertfite conștient, cu sublimă dăruire, începând din prima zi a războiului antihitlerist pînă la ultimul glonte care s-a tras în cel de al doilea război mondial în Europa. Sensurile adînci, de răscolitoare umanitate ale acestei jertfe trebuie căutate în memoria colectivităților umane, în memoria popoarelor, în conturul pe care timpul l-a dat actului eliberator. Ele nu se pot rezuma numai la gestul sentimental al depunerii de flori și coroane de flori la sărbătorile naționale, nici la evocările lirice ale unor martori oculari ai luptelor, nici la alte gesturi asemănătoare. Aceste sensuri se revendică de la istorie și se conțin în istorie ca un datum obiectiv, care i-a schimbat cursul, hărăzindu-le popoarelor eliberate posibilitatea de a dispune libere de ele însele. Atunci cînd se vorbește de marea coaliție antihitleristă, de contribuția popoarelor la eliberarea Europei de

Monumentul
eroilor
români
înălțat
în
localitatea
Debrețin
(Ungaria)

Placă memorială din cimitirul ostașilor români căzuți în luptele pentru eliberarea orașului Budapesta

fascism, atunci cînd se vorbește de dezvoltarea socialistă a unor țări din centrul Europei, ca Ungaria și Cehoslovacia, nu se poate trece peste România. Acest adevăr aparținînd istoriei se confirmă și reconfirmă peste timp prin acele mărturii solemne, cu o uluitoare forță de evocare, constituite din gestul de recunoștință al celor eliberați nemurii în pietrele tombele,

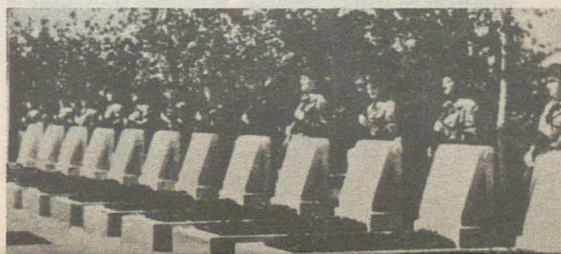

Monument înălțat în memoria ostașilor români în localitatea Tapiósúly (Ungaria)

obeliscurile, monumentele, troițele ridicate și dedicate memoriei ostașilor români căzuți în luptele de eliberare ale acelor locuri îndepărtate de vatra străbună.

Iată că au trecut patru decenii de cînd luptătorii români căzuți s-au scurs în rădăcinile ierburilor din pusta ungară, de cînd sîngele lor a intrat în compoziția de ciment și gresie a Budapestei renăscute, de cînd trupurile lor martirizate de plumb și aspru tăiș de oțel au fertilizat cu dor și neuitare

De gardă la cimitirul ostașilor români care și-au dat viața pentru alungarea hitleriştilor din Budapesta

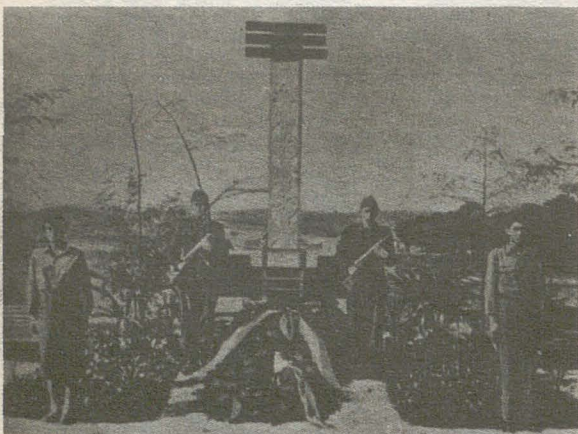

văile și asprele creste ale Slovaciei și Boemiei ori încântătoarele pajiști ale Austriei estice și că, mereu, la plecarea și la sosirea cocorilor, sub acele ceruri stau de veghe în neuitare pietrele tombale, obeliscurile, monumentele, troițele și ansamblurile monumentale care le evocă fapta de arme și sensul ei, jertfa de sine și convertirea ei în istorie.

De la Méhkerék la Orosháza, unde obeliscul evocă pe cei 156 de militari români căzuți în împrejurimile orașului pentru eliberarea Ungariei de sub jugul fascist; și de la Tiszakécske până în nord-vestul Ungariei, la Gyor, iar de acolo, trecând în Cehoslovacia la Michalova și urmînd drumul de luptă al Armatei române pe Hron și Váh, pe crestele Carpaților Albi și dincolo de Morava pînă în inima Boemiei, nu vom osteni nicînd, generație după generație, să ne plecăm fruntea în fața semnelor de recunoștință pe care oamenii acelor locuri le-au ridicat, modest sau chemînd în ajutor arta sculptorilor, memo-

Monumentul ostașilor români înălțat în localitatea Lučenec din Cehoslovacia

riei aceloră dintre noi care, acolo, au înfîlnit veșnicia.

Cine dintre noi oamenii, oamenii veniți de pe oricare continent și de pe oricare meridian al conștiinței umane, poate trece sublimul apel la fraternitate și neuitare, săpat pe monumentul de la Tiszakécske, acolo unde, dacă ești foarte atent, în amurg, cînd apele Tisei se umplu de culori sîngerii, poți auzi cu urechea aceea a adevărului de tine însuși vaierele exploziilor, răpăitul sacadat al armamentului automat și în liniștea serenă a pustiului, pe fundalul acela maiestuos al cerului învîlvorat, îi poți vedea pe ei, adică pe noi cei de-atunci, numindu-ne ca în toate istoriile țării sublocotenent Aurelian Gama, ori sergent Ioan Băjenaru, ori sublocotenent Partenie Singeorzan, ori Divizia 19 infanterie, ori sublimul Regiment 31 dorobanți, ori brava Divizie 9 cavalerie, pentru că așa ne numim noi, românii, în războaiele noastre de facere de țară, mai totdeauna lon și dorobanți și tunari și călăreți, aviatori și marinari; iar ei, cei eliberați, au înțeles și-au săpat în marmură pentru veșnicie:

„Nu vor dispărea din inimile noastre recunoștința și lacrimile Din singele vostru a înflorit libertatea poporului nostru!”

Cine dintre noi, oameni? Și mereu și mereu, același sens răscolitor dat jertfei. La Hajdúböszörmény: „Eroilor români căzuți pentru eliberarea noastră”. Și mereu așa pînă în inima Budapestei, în cimitirul Fákossiget, și de acolo la Michalova în sudul Slovaciei, pentru că mereu sufletul și conștiința celor mulți reflectă mai temeinic și mai profund semnificațiile istoriei: „Viața noastră este libertatea noastră. Eroilor armatei române prietene, cetățenii recunoscători ai localităților Michalova și Palhory”. Sau, la capăt de itinerar eroic, pe crestele Carpaților Albi, la Stará Turá „În amintirea veșnică a ostașilor

Contribuția importantă adusă de armata română la eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, comportarea ireproșabilă a militarilor noștri față de populația locală au atras peste tot admirație și recunoștință. Pentru a cinste jertfele de sînge ale vitejilor noștri ostași, popoarele ungare și cehoslovace au înălțat numeroase monumente, obeliscuri și plăci comemorative – adevărate borne ale eroismului românesc – pe care au fost încrustate inscripții ce evocă, pentru generațiile prezente și viitoare, jertfa nobilă a vitejilor militari români care n-au precupețit nimic, nici singele și nici viața, în lupta împotriva fascismului, pentru dobîndirea istoricei victorii de la 9 Mai 1945.

Prezentăm mai jos cîteva din aceste emoționante texte:

ÎN UNGARIA:

„Slavă vouă, Constantin Arcoi, Bejart Marin și celor patru tovarăși ai voștri care v-ați jertfit viața pentru libertatea și independența noastră, la 26 septembrie 1944”

(Méhkerék)

„În memoria celor 156 de militari români căzuți în împrejurimile orașului pentru eliberarea Ungariei de sub jugul fascist” (localitatea Orosháza)

„Memoria voastră va sta mereu săpată în marmură/ Eroii care v-ați dat viața pentru noi... Acest monument a fost ridicat în cel de-al 13-lea an de la eliberarea țării, de către locuitorii din Tiszakécske, în cinstea eroilor români căzuți în anul 1944”

„Pentru tine au murit, sfîntă libertate. Ridicat cu pioasă recunoștință de către Comitetul Executiv al Sfatului Popular, la 19 octombrie 1958, în memoria ostașilor români căzuți pentru eliberarea Debrecei”

„Ați fost fiii unui alt popor și ați murit pentru noi. Voi ne-ați ajutat să obținem libertatea. Amintirea voastră va trăi în veci” (Tiszaalök)

„În amintirea eroilor români care au luptat pentru eliberarea țării noastre” (Megyaszo)

„1944—1945. Neuitată va rămîne amintirea celor 240 de eroi ostași români, care și-au vărsat singele pentru eliberarea locurilor noastre” (Tápiószűly)

„Glorie eroilor români care și-au jertfit viața în luptele împotriva fascismului pentru eliberarea poporului frate ungare” (Budapesta)

„Pentru libertate. Ridicat de recunoștința maghiarii eroilor români... (Győr)

ÎN CEHOSLOVACIA:

„Eroilor din Corpul 4 armată român, ai Diviziilor 2 și 3 vânători de munte, căzuți în regiunea Lučenec, pentru eliberarea Cehoslovaciei. Ianuarie 1945”

„Recunoștință veșnică eroilor căzuți pentru eliberarea poporului” (**Bohunice**)

„1945. În memoria eroilor români morți pentru patrie” (**Krupina**)

„În acest mormint odihnesc pe veci soldatul Boc Sandrache, soldatul Dodan Teodor, împreună cu alți 20 de eroi români căzuți în luptele de eliberare a patriei noastre. Cinste memoriei lor!” (**Plešovice**)

„Glorie veșnică eroilor români căzuți în luptele pentru eliberarea Republicii Cehoslovace de sub jugul fascist 1944—1945” (**Zvolen**)

„...În luptele de eliberare împotriva cîmpitorilor hitleriști și a armatelor fasciste și-au jertfit viața 26 soldați sovietici, 41 de soldați români și 80 de cetățeni din localitatea Kremnica”

„Eroilor români căzuți în luptele de eliberare din zilele de 7 și 8 aprilie 1945” (**Vel. Cepcin**)

„1944—1945... Eroilor români căzuți... Marilor unități române care au luptat pentru eliberarea poporului prieten cehoslovac” (**Piešťany**)

„În amintirea veșnică a ostașilor români căzuți în luptele pentru eliberarea comunei Stará Turá”

„În amintirea soldaților români căzuți în luptele de la Javornic în aprilie 1945”

„Amintire veșnică eroilor români” (**Bábov**)

„1945. Eroilor soldați români căzuți pentru eliberarea noastră” (**Vracov**)

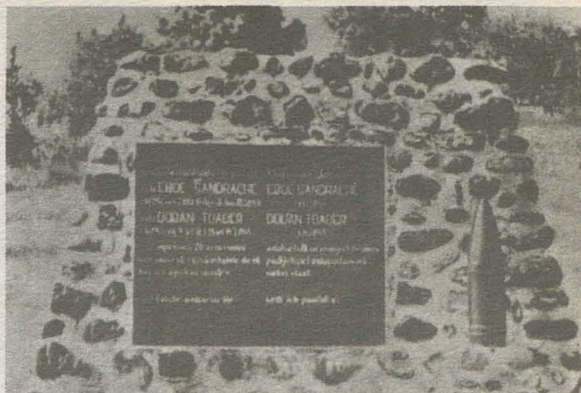
„5—6 mai 1945. Slavă veșnică celor care și-au jertfit viața pentru eliberarea patriei noastre” (**Kroměříž**)

„În semn pentru veșnicie, în amintirea ostașilor români din Regimentul 26 dorobanți „Rovine” Craiova, căzuți în lupta pentru eliberarea Cehoslovaciei” (**Havlíčkův Brod**)

„Cinste și onoare eroilor Regimentului 9 călărași căzuți pentru patrie” (**Humpolec**)

„Cinste și onoare eroilor armatei române căzuți pentru eliberarea patriei noastre în cel de-al doilea război mondial” (**Brno**)

■ Grupaj realizat de:
F. ARGEȘEANU

Placă comemorativă dedicată eroilor români (localitatea Plešovice)

Departe de țară, în pămînt străin, pentru a cărei eliberare și-au dat bunul cel mai de preț — viața, dăinuie și azi semnele jertfei ostașilor români.

Nu mai pe teritoriul UNGARIEI au fost înhumate trupurile a **12 807 eroi**, în **478 de cimitire** din tot atîtea localități. În **19 localități** s-au ridicat **monumente** care aduc cinstire eroismului ostașilor români căzuți pentru eliberarea Ungariei.

În CEHOSLOVACIA, în **633 de cimitire** din diferite localități, se află trupurile a **33 928 de militari români** căzuți pentru eliberarea acestei țări. În memoria lor au fost înălțate, în **76 de localități**, **93 de monumente**, obeliscuri, trolee, plăci și pietre comemorative.

români căzuți în luptele pentru eliberarea comunei Stará Turá.” La Měkkerek și Zvolen, la Piešťany și Kroměříž, la Brno și Humpolec în inima Boemiei, ansambluri monumentale, trolee, pietre tombale sau monumente veghează zodiile, amintind timpului, oamenilor și istoriei că jertfa ostășească a românilor, sublimă în tragedia ei simplitate, s-a sădit în rădăcinile libertății acestei părți de Europă.

Iată, ne întorcem la Tiszakécske!
Ne plecăm cu respect!

Veți face aida și voi toți cei care credeți în atotputernicia adevărului. Și împreună vom tălmăci gîndul vostru săpat în carnea nemuritoare a marmurei.

„Nu vor dispărea din inimile noastre recunoștința și lacrimile Din singele vostru a înflorit libertatea poporului nostru”.

■ RADU THEODORU

Comandanți români pe frontul antihitlerist

IONESCU Emanoil (n. 17 martie 1893, Timpeni). General. Ofițer de rezervă în 1915, a devenit pilot în aviația militară română în 1916. Luptând în războiul de reîntregire, s-a distins în acțiuni de cercetare și de observare. În 1918 a fost înaintat la gradul de locotenent; șapte ani mai târziu a absolvit cursurile Școlii de aplicație a aviației din Versailles, obținând gradul de locotenent-comandor în 1928. După ce a îndeplinit diferite stagii în mai multe escadrile și grupuri de aviație, a fost cooptat, în 1932, în Comandamentul Forțelor Aeriene. În războiul împotriva Axei a condus marile unități din componența Corpului 1 aerian (23 august 1944—8 martie 1945). Între 24 și 28 august 1944 a desfășurat acțiuni în sprijinul forțelor insurecționale din Capitală și zonele adiacente, concurând la interceptarea și anihilarea coloanelor germane de represiune comandată de către generalul Gerstenberg. În campania (septembrie-octombrie 1944) pentru eliberarea Transilvaniei de sub ocupația horthysto-hitleristă, escadrilele și grupurile din subordinea sa au cooperat cu forțele terestre în zonele: Cluj, Oradea, Dej, Sf. Gheorghe, Malnaș, Deta, Bocșa, Oravița, Arad, Păuliș, Timișoara, Sighișoara etc. În octombrie—noiembrie 1944 a participat la urmărirea inamicului de către marile unități române și sovietice pe teritoriul răsăritean al Unga-

riei. De asemenea, a efectuat bombardamente — în susținerea forțelor aliate angajate în bătălia Budapestei (noiembrie 1944—ianuarie 1945) — în special asupra căilor rutiere și a podurilor prin care se asigura afluirea rezervelor Wehrmachtului către cele mai importante sectoare ale frontului. Din decembrie 1944, Corpul aerian român s-a angajat în lupte pe frontul din Cehoslovacia; prin misiuni realmente temerare — vânătorii, bombardierii și echipajele de cercetare din subordinea generalului E. Ionescu au facilitat înaintarea armatelor 27 și 40 sovietice și 4 română în zonele: Rimava, Sobota, Lovinobaňa, Lučenec, Rožňava, Polomka, Brezno, Slatina etc. Aviația militară română a avut în generalul E. Ionescu un bun organizator, un comandant în care se armonizau chibzuința și spiritul comba-

MOCIULSCHI L. Gheorghe (n. 27 martie 1889, Siminicea — m. 15 aprilie 1979, Brașov). General. Fost elev al Școlii militare de infanterie, a devenit sublocotenent în anul 1912. A participat la luptele din primul război mondial. S-a distins în campania 1916, mai ales în luptele de la Oituz (17—18 noiembrie) și Soveja (25—29 noiembrie). Avansat la gradul de căpitan în 1917,

a primit comanda unui batalion de vânători de munte în anul 1924. Colonel în 1937; s-a încredințat comanda Brigăzii 4 munte în anul 1941.

La 23 august avea gradul de general de divizie. La comanda unei grupări alcătuită din Divizia 3 munte (1944) și Divizia 1 infanterie și din multe batalioane fixe regionale, a luptat împotriva unităților hitleriste și horthyste în cursul Insurecției din august 1944 și a acțiunilor desfășurate ulterior pe frontul din Transilvania. Cu marile unități de sub comanda sa a înfrânt forțele inamice să înaintare dispozitivului de apărare din defileul Crișul Negru și a cooperat cu Corpul 33 armată sovietic în ofensiva din direcția Oradea (octombrie 1944). În continuare a participat la încercuirea marilor unități hitleriste și horthyste în zona Debrețin, încheiată la sfârșitul lui octombrie 1944, și a înaintat până la Tisa. Din decembrie, Divizia 1 munte a acționat în Munții Bükk. Apoi unitățile sale au trecut pe teritoriul Cehoslovaciei. Ele s-au distins în acțiunile de la sud-vest de Lučenec, din masivul Javorina și de pe direcția Veliká—Tupelrie—Pole—Zaježová (24 decembrie 1944—28 februarie 1945). Lupte grele s-au înregistrat și între Javorina și

Hron (1—20 martie 1945), la Hron (21—28 martie), precum și între Hron și Nitra (29 martie—4 aprilie). Generalul Gh. Mociulschi a ilustrat pe deplin calitățile deosebite probate de vânătorii de munte români în timpul ultimei conflagrații mondiale.

ȘOVA I. Nicolae (n. 9 noiembrie 1885, Poduri, Bacău — m. 14 martie 1966, București). General. A urmat Școala de ofițeri de infanterie și cavalerie din București (1909) și Școala specială de infanterie din București (1912), fiind apoi repartizat în Regimentul 27 infanterie.

La intrarea României în primul război mondial a comandat o companie de mitraliori, devenind în 1916, în bătălia Bucureștiului (16/29 noiembrie—20 noiembrie/3 decembrie 1916) purtând împotriva forțelor Puterilor Centrale. În campania anului 1917, a fost numit șef al Biroului operațiilor din Divizia 7 infanterie. Pe durata luptelor din vara aceluiași an s-a remarcat în atacurile din sectorul Cireșoiaia. Maior în 1917, a absolvit Școala superioară de război în 1921. În perioada interbelică, a deținut funcțiile de: șef al statului major al Corpului 6 armată (1929—1931), atașat militar în Austria (1935—1938), comandant al Brigăzii 20 infanterie (1938—1939) — cu gradul de general de brigadă (din 1938), secretar general al Ministerului Apărării Naționale (1940), comandant al Diviziei 1 gardă (1941—1943) și subsecretar de stat al Marinei (1943—1944). În războiul împotriva Axei a comandat — cu gradul de general de corp — Luda armată (1944) — Corpul 7 armată. A acționat contra trupelor celui de al treilea Reich și ale Ungariei horthyste în Banat și la Tisa. Din noiembrie 1944, a adus o contribuție de seamă la obținerea vic-

Generalul aviator
Emanoil Ionescu

Generalul
George Leonard Mociulschi
decorând ostași români
care s-au distins
în luptele
de pe teritoriul
Ungariei

Generalul
Nicolae Șova

toriei în bătălia pentru Budapesta — una dintre marile operații desfășurate în estul Europei în timpul ultimei conflagrații mondiale. După ce a concurat la anihilarea „Grupării Hatvan”, a înaintat pînă la nord de șoseaua Nagykováta-Tápiobicske (13 noiembrie 1944); în continuare, a străpuns (pînă la 1 ianuarie 1945), în cooperare cu forțele aliate sovietice, pozițiile adverse de rezistență (alcătuite din trei centuri de fortificații), pătrunzînd prin luptă în capitala Ungariei. Marile unități române au înaintat în lungul arterei principale Kerepes—Rákóczi reducînd, succesiv, la tăcere detașamentele inamice din nucleele de rezistență de la Hipodrom, Poșta Centrală, cazarma Franz Joseph, Gara de Est etc. În aproape două săptămîni de atacuri susținute, Corpul 7 armată a înaintat 11 km în interiorul Budapestei, a respins 30 de contraatacuri și a luat 6 500 prizonieri. Detașat ulterior pe frontul din Cehoslovacia, generalul N. Șova a fost prezent în luptele pentru Javorina (ianuarie—februarie 1945). Comandant decis, el s-a impus prin capacitate organizatorică și de conducere, energie și clarviziune în luarea deciziilor; a organizat foarte eficace detașamente de asalt, constituite din subunități de infanterie, artilerie, aruncătoare de flăcări. A fost apreciat drept cel mai reputat specialist român în conducerea acțiunilor desfășurate de marile unități terestre în localități puternic fortificate, în anii 1944—1945.

COPERTA I: Ostași români pe frontul antihitlerist (pictură de Paul Atanasiu)

COPERTA IV: Strămoșii noștri (pictură de Liana și Gh. Șaru)
Militari români în aplicație
(jos)

Începînd cu acest număr, prezentăm, sub forma unor articole de dicţionar, cele mai importante bătălii, mari comandanţi, operaţii ale serviciilor secrete, tipuri de armament etc., adică cele mai de seamă aspecte şi momente ale marelui conflict militar, încheiat acum 40 de ani cu zdrobirea fascismului şi a militarismului. La înfrîngerea Germaniei hitleriste, poporul român şi armata sa au adus o valoroasă contribuţie, scurtînd războiul cu cel puţin şase luni.

Primele fişe publicate în acest număr, con-

AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL (1939—1945)

crate ultimelor ofensive întreprinse de Wehrmacht (Ardeni şi Balaton), pun încă o dată în lumină capacitatea ofensivă a Reichului nazist

şi a instrumentului său militar, după intrarea României în coaliţia antihitleristă, în urma actului revoluţionar de la 23 August 1944. La această dată, soarta războiului nu era încă decisă şi Ger-

mania lui Hitler mai dispunea încă de importante resurse şi forţe, în măsură să-i asigure succese. Ofensiva din Ardeni ilustrează aceste posibilităţi în timp ce contraofensiva din zona lacului Balaton arată că perimetrul austro-ungaro-ceh în care s-a desfăşurat efortul militar românesc — departe de a constitui un front de însemnătate secundară — a fost considerat de Hitler ca avînd o importanţă decisivă pentru desfăşurarea războiului.

ARDENI, OFENSIVA DIN. Ofensivă a Wehrmachtului, desfăşurată între 16 şi 26 decembrie 1944, avînd drept obiectiv străpungerea frontului aliat în Ardeni, înaintarea în direcţia Bruxelles-Anvers, a cărei recucerire avea să priveze forţele anglo-americane de unul din principalele porturi prin care se realiza aprovizionarea lor (deşi stînjinită prin bombardamente cu V-1 şi V-2), încercuirea şi nimicirea trupelor aliate aflate la nord de linia de străpungere; ofensiva germană urmărea să slăbească considerabil forţa de atac a aliaţilor, să stabilizeze situaţia pe frontul de vest şi să permită înaltului Comandament al Wehrmachtului (O.K.W.) să deplaseze trupe pe frontul de est, principalul teatru de operaţii al războiului.

În momentul declanşării atacului german, forţele anglo-americane se aflau — în ciuda succeselor de după debarcarea din Normandia — într-o situaţie dificilă: aprovizionarea întîmpina serioase dificultăţi (numeroase porturi erau fie ocupate de garnizoane germane care continuau să reziste, fie inutilizabile din pricina distrugerii instalaţiilor); comandamentul aliat nu dispunea de rezerve strategice; ofensiva aliată din noiembrie 1944 nu izbutise să rupă apărarea germană, iar Rinul — obiectivul ei principal — nu fusese atins decît de flancul drept al forţelor aliate; în sfîrşit, opinia publică, întreţinută cu speranţa unei victorii apropiate, începea să dea semne de nerăbdare, vizibile mai ales în criticile violente din presă privind conducerea operaţiilor militare (mai ales după eşecul sîngeros de la Arnhem).

Preocupaţi de atingerea Rinului, comandanţii aliaţi neglijaseră sectorul Ardenilor, considerat drept o zonă lipsită de obiective importante şi neprielnică pentru desfăşurarea unor acţiuni ofensive în timpul iernii, din pricina reliefului accidentat şi a pădurilor masive, şi destinat, în consecinţă, unităţilor care fuseseră greu încercate în luptă. (De menţionat că aprecieri similare îngăduiseră Wehrmachtului, în mai 1940, să

străpungă frontul francez, slab apărât în sectorul Ardenilor.)

În toamna anului 1944, Hitler era decis să nu se resemneze la defensivă în Occident. Ameninţarea care plana asupra Ruhrului impunea găsirea unei soluţii care să asigure securitatea acestei importante zone industriale; în acelaşi timp, în crezător că destrămarea coaliţiei antihitleriste era inevitabilă, Hitler era convins că o ofensivă victorioasă în Vest avea să înăsprească relaţiile între partenerii acestei coaliţii şi să provoace o „slăbire psihologică de durată a puterilor occidentale”.

Hitler nu s-a înşelat în alegerea Ardenilor ca teatru al ofensivei sale. Convingerea comandanţilor aliaţi că o ofensivă în mică era imposibilă aici în timpul iernii, precum şi posibilităţile de camuflare oferite de terenul accidentat şi de păduri permitau realizarea surprinderii şi, respectiv, mascarea pregătirilor. Vremea rea — anunţată de serviciile meteorologice — avea să ţintuiască la sol aviaţia aliată, iar concentrarea mascată a trupelor germane în această zonă urma să asigure superioritatea Wehrmachtului în oameni şi material.

La 16 decembrie, după o scurtă pregătire de artilerie, s-a declanşat ofensiva germană. Armatele 6 S.S. blindată, 5 blindată şi 7 au atacat pe un front de circa 100 km între localităţile Monschau şi Echternach. Surprinderea trupelor americane (corpurile 5 şi 8) a fost completă şi, în primele ore, au fost incapabile de perceperea corectă a situaţiei. Dezorientarea la toate nivelurile de comandă a avut drept urmare o retragere precipitată a trupelor americane, cu pierderi grele. Şocul provocat de atacul german a fost amplificat de zvonuri care circulau între militari şi civili despre paraşutişti germani, îmbrăcaţi în uniforme americane, care ar fi avut misiunea de a executa acte de sabotaj şi de a-l asasină chiar pe generalul Eisenhower. Comandamentul german prevăzuse într-adevăr, două acţiuni ale trupelor aeropurtate: Stöss

(erete) și Greif (condor). Cea dintîi, o obișnuită acțiune aer-purtată, a eșuat complet; cealaltă, desfășurată sub conducerea lui Otto Skorzeny, eliberatorul lui Mussolini, a urmărit executarea de acte de sabotaj și crearea de panică în spatele liniilor americane, prin acțiunea unei brigăzi de germani îmbrăcați în uniforme americane. Serviciul american de informații culese însă date despre organizarea acestei acțiuni, inclusiv semnele de recunoaștere ale germanilor (al doilea nasture de la bluză rămînea neîncheiat etc.). Pentru a distinge pe falșii americani de cei adevărați au fost imaginat procedee neașteptate: indicarea capitalelor diverselor state americane, numele unor sportivi americani de prestigiu și... rostirea cuvîntului *wreath*, a cărui pronunție dezvăluia originea interlocutorului.

Ritmul înaintării germane a rămas însă lent și un șir de obiective au fost atinse cu mari întârzieri, iar orașul Bastogne — principalul nod rutier al regiunii — nu a putut fi ocupat. În punctele cele mai avansate, trupele germane au înaintat 100-110 km. La 19 decembrie, generalul Eisenhower a ținut un consiliu de război la Verdun, unde s-a decis să se bazeze înaintarea germană pe flancul de nord și să se contraatace pe flancul de sud. După reîntoarcerea sa la Versailles, Eisenhower

pierdută (...), vă voi fi recunoscător să-mi comunicați dacă putem conta pe o mare ofensivă rusă pe frontul de pe Vistula sau în oricare altă parte în cursul lunii ianuarie și în orice alte momente, pe care poate că veți dori să le indicați". La 7 ianuarie, I.V. Stalin a comunicat lui W. Churchill că în a doua jumătate a lunii ianuarie vor începe „vaste operații ofensive” în zona centrală a frontului (ofensiva a început la 12 ianuarie). La 16 ianuarie, contraofensiva aliată a eliminat complet întrîndul realizat de ofensiva germană. Wehrmachtul a pierdut 24 000 morți, 63 000 răniți și 16 000 prizonieri, pierderile aliate (majoritatea americani) s-au ridicat la 7 000 morți, 33 400 răniți și 21 000 prizonieri.

BALATON, CONTRAOFENSIVA GERMANĂ DIN REGIUNEA LA-CULUI ~ Ultima acțiune ofensivă a Wehrmachtului din cursul celui de-al doilea război mondial, desfășurată între 6-15 martie 1945 în zona Frontului 3 Ucrainean (comandant, mareșalul Uniunii Sovietice, F.I. Tolbuhin). În ciuda gravelor înfrîngerii suferite de Wehrmacht pe toate fronturile de luptă și îndeosebi pe frontul de est, Germania nazistă continua să dispună încă de forțe militare capabile de un efort ofensiv. Producția de război, deși într-un permanent declin din a doua jumătate a anului 1944, era, în martie 1945, de aproape 1,5 ori mai mare decît în ianuarie-februarie 1942, iar în tehnica de luptă a Wehrmachtului fuseseră introduse un șir de tipuri noi sau perfecționate de armament.

Încă în cursul întrevederii din 4 decembrie cu Szálasi Ferenc, conducătorul regimului fascist din Ungaria, Hitler i-a comunicat acestuia intenția de a opri înaintarea Armatei Roșii în Ungaria și de a lansa apoi o ofensivă cu 6—8 divizii blindate și 8—12 divizii de infanterie, care urma să se conjuge cu acțiuni subversive ale elementelor fasciste în țările Europei de sud-est. Hitler era convins că o victorie în această zonă va aduce o cotitură în desfășurarea războiului. În același timp, el voia să păstreze controlul asupra zăcămintelor de petrol de la Nagykanizsa (Ungaria) și Zisterdorf (Austria), fără de care continuarea războiului devenea imposibilă.

În divergență cu statul major al armatei de uscat, care considera că este esențială oprirea înaintării sovietice în direcția Berlinului, Hitler a hotărît să declanșeze o contraofensivă în regiunea lacurilor Balaton-Velence care să readucă, în prima ei fază, trupele germane pe linia Dunării apoi, prin dezvoltarea succesului inițial, să permită recucerirea unor teritorii mai

În Ardeni, trupele americane au oprit ofensiva germană

a luat hotărîrea de a trece armatele IX și I americane, aflate la nord de întrîndul german, sub comanda feldmareșalului englez B. Montgomery. La 21/22 decembrie îmbunătățirea vremii a permis aviației aliate să intre în acțiune (de la 23 decembrie Bastogne a fost aprovizionat pe calea aerului). La 24/25 a intervenit cotitura în desfășurarea operațiilor. După ce la 22 decembrie generalul McAuliffe respinsese, cu celebrul răspuns „Nuts”, ultimatumul german, la 26 decembrie, Bastogne a fost despresurat. În ciuda eșecului evident al ofensivei, Hitler a ordonat, la 26 decembrie, continuarea atacului, dar el era acum lipsit de sens. La 1 ianuarie 1945, într-un ultim efort, aviația germană a atacat prin surprindere aeroporturile aliate din Olanda, Belgia și Franța de Nord, distrugînd, cu prețul unor grele pierderi, 800 aparate aliate. La 3 ianuarie a început contraofensiva aliată, care, lovind în flancurile zonei de înaintare germane, crea amenințarea unei încercuiri. Fără a abandona complet operația din Ardeni, Hitler a lansat atacuri în Alsacia. La 6 ianuarie, W. Churchill i-a adresat lui I. V. Stalin un mesaj în care spunea: „În Vest se dau lupte foarte grele și s-ar putea ca în orice moment Comandamentul Suprem să fie nevoit să ia hotărîri mari. Dvs. înșivă știți, din proprie experiență, cît de alarmantă este situația atunci cînd trebuie apărut un front foarte larg după ce inițiativa a fost vremelnic

La Balaton, blindatele lui Hitler au fost transformate într-un morman de fiare

întinse. Militarilor germani care urmau să participe la ofensiva li s-a cerut chiar să aducă în dar lui Hitler, de ziua lui (20 aprilie), petrolul de la Ploiești.

Pentru realizarea unor obiective atât de ambițioase, care nu mai aveau nici o bază reală, au fost concentrate efective importante de 430 000 militari, 877 tancuri, circa 6 000 tunuri și aruncătoare de mine, 850 avioane. Potrivit planului, lovitură principală urma să fie dată în spațiul dintre lacurile Balaton și Velence, cu o masă de 8 divizii de tancuri, 3 divizii de infanterie și 2 divizii de cavalerie, în direcția Dunaföldvár; în același timp, un al doilea atac urma să fie întreprins de Armata 2 blindată la sud de lacul Balaton, în direcția Kaposvár, iar un al treilea de trupele grupului de armate „E” de pe râul Drava, în direcția Pécs.

Declanșată în dimineața zilei de 6 martie, după o pregătire de artilerie de 30 de minute, contraofensiva germană a debutat printr-un atac al Armatei 6 S.S. blindată, transferată de pe frontul de vest, și a Armatei 6 asupra punctului de joncțiune

dintre Armata 4 gardă (general-locotenent D.N. Zahvataiev) și Armata 26 (general-locotenent N.A. Gagen), precum și a centurului și flancului drept al acestora din urmă.

În următoarele zile s-au desfășurat lupte înverșunate în cursul cărora Wehrmachtul a utilizat, pentru prima dată, un număr mare de tancuri de tip „Tigrul regal”. Cîștigurile de teren ale atacanților au fost cu totul reduse, datorită rezistenței înverșunate opuse de trupele sovietice, alături de care a luptat, de asemenea, și Armata 1 bulgară (general-locotenent V. Stoicev); pătrunderile în dispozitivul Frontului 3 Ucrainean au fost de 12—30 km adîncime. Pierderile Wehrmachtului s-au ridicat la circa 45 000 de militari, peste 500 de tancuri și tunuri de asalt și 300 de tunuri. Cu forțele sleite, trupele atacatoare au fost constrînse să treacă la 15 martie la defensivă. În cursul contraofensivei germane, trupele sovietice au continuat pregătirile de ofensivă care a fost declanșată de Fronturile 2 și 3 Ucrainene la 16—18 martie în cadrul unei mari operații avînd obiectiv Viena.

■ Dr. FLORIN CONSTANTINIU

MEMORIA DOCUMENTELOR

CONTRIBUȚIA ROMÂNIEI

la înfrîngerea fascismului

Din momentul în care a declanșat, la 23 August 1944, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, România a participat cu întregul său potențial uman și economic la războiul antihitlerist. Efortul militar și economic făcut de poporul român pentru înfrîngerea fascismului în Europa s-a bucurat de un binemeritat ecou pe toate meridianele lumii.

Prezentăm mai jos cîteva aprecieri făcute de oficialități politice și statale, organe de presă și posturi de radio străine, care au evidențiat consecințele strategice ale actului istoric românesc de la 23 August 1944, contribuția României la înfrîngerea fascismului, comportarea ireproșabilă a militarilor români pe teritoriile Ungariei și Cehoslovaciei.

I. Aprecieri ale unor oficialități politice și statale străine.

A.I. Vișinski, prim locțiitor al Comisarului Poporului pentru afacerile străine ale U.R.S.S.
14 noiembrie 1944

Ziua de 23 august este o dată istorică fiindcă în acea zi sau, mai exact, în zorii zilei de 24 august — ceea ce este simbolic — România începea o viață nouă, o viață demnă de un stat democratic...

W. Churchill, prim ministru al Marii Britanii
Trecerea României de partea cauzei aliaților a dat rușilor un mare avantaj și s-ar putea ca ei să intre în Belgrad și Budapesta, și posibil, în Viena, înainte ca aliații occidentali să reușească să străpungă linia Siegfried.

Eduard Beneš, președintele Republicii Cehoslovace

29 mai 1945

Înapoiindu-mă la Praga eliberată am întîlnit pe drum multe unități din armata română care, cot la cot cu trupele sovietice și cele cehoslovace, au

luat parte în mod activ în luptele pentru eliberarea teritoriului Republicii Cehoslovace. Aceste lupte nu pot decît să întărească vechile relații de prietenie care au existat între statele noastre. Fie ca, după perioada de grele încercări și suferințe, în pace și libertate, să răsară epoca de fericire, înflorire și bunăstare.

II. Aprecieri făcute de unele organe de presă și posturi de radio străine.

Radio Londra, 24 august 1944

România a trecut acum în rîndul Națiunilor Unite care luptă azi pentru civilizație și împotriva stăpînirii Europei de către germani. Fapta României constituie un act de mare curaj și acest act va grăbi sfîrșitul războiului. Situația Germaniei în Balcani se apropie de o catastrofă îngrozitoare care-i va depăși proporțiile aceleia provocate germanilor în puna de la Falaise...

(continuare în pag. 64)

„BINE AȚI VENIT, ELIBERATORI!”

Pe lângă înaltele virtuți ostășești probate în luptele pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și a unei părți din teritoriul Austriei, militarii români au manifestat și alese sentimente de solidaritate umană față de popoarele eliberate, dornice să-și recapete cât mai curând libertatea. Comportarea demnă, civilizată, a ostașilor noștri, ajutorul multilateral acordat populației locale în hrană, îmbrăcăminte, combustibil, medicamente și asistență medicală, precum și sprijinul dat în reluarea activității instituțiilor de cultură etc. le-au atras stima și considerația locuitorilor de pe întregul traseu de luptă străbătut de armata română.

Comportarea militarilor români „demnă de fiii unui popor de cultură” — așa cum apreciau, la 17 decembrie 1944, reprezentanții autorităților din localitatea Abony — a fost re-marcată peste tot de populația locală. Aceleași autorități subliniau că „ofițerii și trupa armatei române au manifestat față de populație cea mai mare bunăvoință. Populația a ajuns să iubească ostașii români și să-i cunoască ca prieteni, nu ca dușmani” și afirmau în încheiere că „armata română civilizată cunoscută de noi a binemeritat dragostea, stima și considerația noastră”.

Aprecieri asemănătoare au făcut și reprezentanții consiliilor

Un strop de apă
pentru ostașii români eliberatori

Cu generozitatea caracteristică poporului român, ostașii armatei noastre împart hrană populației infometate dintr-un cartier al Budapestei

comunale din Nagycata, care au solicitat Armatei 1 române să le acorde ajutor săptămânal în benzină, petrol, chibrituri, sare etc., din Turkeve, care și-au exprimat „mulțumirea cea mai adâncă” pentru sprijinul primit în reluarea activității școlare de către gimnaziul din localitate, din Vatta, Szilvásvárad, Diosgyőr etc. pentru acordarea gratuită de alimente și medicamente, care și-au manifestat „recunoștința și mulțumirile”. La rândul său, reprezentantul comunei Mende declara, la 12 decembrie 1944, că militarii români „au avut și au o comportare foarte corectă față de populația civilă”. Și în comuna Cserep-falu „trupele române s-au comportat absolut corect din toate punctele de vedere față de populația civilă fără a-i aduce pa-

Un gest simbolic.... Pentru ca și acest copil să crească în libertate, mii de ostașii români și-au vărsat sângele pe cimpurile de luptă

gube, iar ofițerii lor totdeauna și în toate ocaziile au arătat o înțelegere demnă și foarte corectă că le poate fi de cinste”. Se menționează într-un document de epocă. Evidențiind aceste relații, istoricul maghiar Csáthi Daniel sublinia „între soldații armatei române care au luptat în Ungaria și populație s-au stabilit relații bune, prietenești. Trupele române au ajutat la reînceperea activității școlilor și instituțiilor culturale”.

Cronicile multor comune din Cehoslovacia, ca de altfel și declarațiile reprezentanților autorităților locale, redau, de asemenea, recunoștința și primirea entuziastă pe care populația a făcut-o militarilor români victorioși. „Am așteptat de multă vreme ziua de astăzi — arăta, la 1 februarie 1945, o învățătoare din Polomka — ca să vă primim aici, în țara noastră slovacă, unde frații din Munții Tatra vă așteaptă cu nerăbdare. V-am așteptat fiindcă știam că ne aduceți eliberarea de sub jugul ocupanților germani. Sfântă și frumoasă este misiunea dv. de a reda poporului nostru libertatea și posibilitatea de

a-și croi un destin propriu". Autoritățile din comuna Ostrov pe Oslava au primit și ele armata română ca „eliberatoarea noastră, care ne-a adus independența și libertatea pe care noi le așteptam atât de mult”, iar cele din Nitra afirmă că „brava armată română și-a îndeplinit cu prisosință misiunea ce i-a fost încredințată de guvern prin cinstea, ordinea și disciplina ei”. Pe aceleași coordonate, în cronica comunei Strelna găsim consemnate următoarele cuvinte emoționante: „Nu vom uita niciodată acele clipe în care locuitorii au întâmpinat pe ostașii eliberatori, plângând de bucurie. Nimeni nu se rușina de lacrimi, fie că era bătrîn sau tînăr. Unităților române victorioase li s-au oferit hrană, băuturi răcoritoare, oamenii le-au pregătit țigări, care în anii războiului erau o raritate. Pe un loc mai ridicat din comună a fost înălțat un arc de triumf împodobit cu cununii de verdeață și drapel. Pe inscripțiile scrise în limbile cehă, rusă și română scria: „Bine ați venit, eliberatori!”

Exprimîndu-și recunoștința pentru contribuția armatei ro-

mâne la eliberarea poporului cehoslovac, Jan Masaryk, ministrul de externe al Cehoslovaciei, a declarat, în august 1946, la Conferința de pace de la Paris: „România a acordat ajutorul poporului cehoslovac în clipele cele mai grele ale luptei sale împotriva coteropitorilor fasciști (...) Poporul cehoslovac nu va uita că trupele române au luptat voluntar împotriva nemților pe teritoriul Cehoslovaciei, ajutînd la eliberarea ei”.

De aceeași primire entuziasată s-au bucurat pe teritoriul Austriei și unitățile Brigăzii române de căi ferate și ale Regimentului 2 care de luptă.

Mărturiile citate, monumentele ridicate pe teritoriile țărilor eliberate evocă peste generații jertfa nobilă a vitejilor ostași și ofițeri români care și-au dat singele și viața în luptele pentru zdrobirea fascismului.

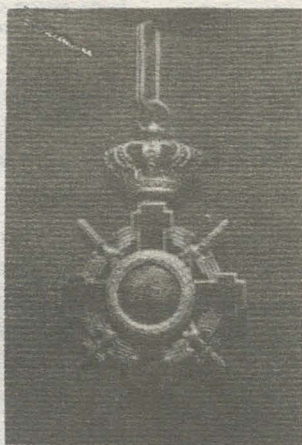
■ Colonel ANTONIE MARINESCU

Mărturii

muzeistice

ORDINE ȘI MEDALII ROMÂNEȘTI acordate militarilor noștri în războiul antihitlerist

Din cei peste o jumătate de milion de ostași români care au participat la operațiunile militare îndreptate împotriva forțelor hitleriste și horthyste între 23 August 1944 și 12 mai 1945, mai bine de 300 000 au fost distinși cu ordine și medalii românești, sovietice, cehoslovace și ungare. Însăși această cifră arată în mod elocvent înaltele virtuți morale ale poporului nostru — și implicit ale armatei sale — atunci cînd luptă

Ordinul Steaua României
cu spade, în grad
de comandor
(1938; revers)

Ordinul Coroana României
cu spade, în grad
de comandor
(1938; avers)

pentru o cauză dreaptă: deosebită putere combativă, vitejie, spirit de sacrificiu, umanism.

Sistemul național de decorații, creat în timpul războiului nostru pentru independență, amplificat și modificat pe parcursul anilor, avea o structură proprie bine definită în perioada războiului antihitlerist. Astfel, pe timp de război ofițerii puteau fi distinși cu ordinele naționale „Steaua României” și „Coroana României” cu spade. „Steaua României” avea șase grade (mare cruce, clasa I, mare ofițer, comandor, ofițer și cavalier), iar „Coroana României” — cinci (aceleași ca la prima, minus clasa I). Pentru ofițerii din unitățile direct combatante, cele două ordine se acordau împreună cu panglica medaliei „Virtutea Militară”. Pentru fapte cu totul deosebite de vitejie, menționate prin Ordin de zi pe armată, însemnele celor trei clase inferioare aveau pe panglică o frunză de stejar. Reglementări stricte mai prevedeau că distincțiile nu puteau fi acordate decît în ordinea crescîndă a ierarhiei (cavalier al „Coroanei”, cavalier al „Stelei”, ofițer al „Coroanei” ș.a.m.d.), indiferent dacă pe timp de pace gradele respective fuseseră deja date.

Pentru aviatori se acorda și ordinul „Virtutea Aeronautică” cu spade, în patru grade (comandor, ofițer, cavalier și cruce de aur); gradele de ca-

**Medalia Virtutea Militară
de război
clasa I (avers)**

valer și cruce de aur puteau fi decernate fiecare de câte trei ori și în acest caz, pe panglica distincției se punea numărul respectiv de barete.

Cea mai înaltă distincție de război românească a fost ordinul „Mihai Viteazul”, prevăzut cu trei clase (I, II, III). Instituit în noiembrie 1916, acest ordin era menit să răsplătească ofițerii care au înfăptuit fapte deosebite de eroism pe câmpul de luptă sau cele acțiuni de comandament în urma cărora mari unități (de la divizie în sus) au obținut victorii într-o bătălie de anvergură. În toamna anului 1944 a fost creat un nou model al acestei decorații, model ce a fost decernat numai pentru acțiunile întreprinse pe frontul antihitlerist. Pentru a sublinia mai bine importanța deosebită și raritatea acestui ordin, amintim că dacă peste 85 la sută din totalitatea cadrelor armatei române care au participat la luptele din timpul insurecției și din războiul antihitlerist au primit cel puțin un ordin de război românesc, cei decorați cu ordinul „Mihai Viteazul”, md. 1944, au reprezentat doar 4 la sută.

Pentru trupă, cea mai înaltă distincție — echivalentă cu „Mihai Viteazul” pentru cadre — a fost medalia „Virtutea Militară”², organizată pe două clase (I, II) și nu se acorda decât pentru fapte de eroism deosebit, de aceea multe dintre aceste medalii nu au fost date decât „post-mortem”.

În ordine descrescând a importanței urmau crucea „Serviciul credincios”, medalia „Serviciul credincios” și medalia „Bărbăție și credință”, toate cu spade și având câte trei clase (I, II, III).

Personalul aeronauticii de la sol putea fi decorat și cu medalia „Aeronauticii” cu spade, iar pentru marină exista „Medalia maritimă”, cu două tipuri deosebite de distincție, una pentru personalul navigant și cealaltă pentru cel nenavigant; și aceste medalii aveau tot câte trei clase. Menționăm că existența unor decorații specifice pentru marină și aviație n-a însemnat că personalul acestor două corpuri nu a primit și din celelalte distincții, în funcție de faptele săvârșite.³

Dacă la cele enumerate mai sus adăugăm și distincțiile sanitare,

**Ordinul
Virtutea Aeronautică
cu spade, în grad de
cavaler (revers)**

**Ordinul Mihai Viteazul
cl. a III-a
(Md. 1944; revers)**

**Medalia
Bărbăție și Credință
clasa a II-a (revers)**

avem tabloul complet al decorațiilor de război românești ce au fost acordate în timpul celor 260 de zile de aprige încleștări ale războiului antihitlerist, simbol al vitejiei și eroismului dovedite de ostașii noștri pe toate câmpurile de luptă, de la Marea Neagră pînă în Podișul Boemiei sau pe teritoriul Austriei.

■ FLORICEL MARINESCU

¹ Ordinul „Steaua României” a fost instituit la 9 Mai 1877; pentru faptele de arme săvârșite pe câmpurile de luptă ale războiului din 1877-1878, decorația „cu spade” nu a fost acordată decât în gradele de cavaler și ofițer. Începînd din timpul primului război mondial, alături de „Steaua României” cîștigă și „Coroana României” (instituită în 1881) au fost acordate „cu spade” în toate gradele.

² Medalia a fost creată inițial de domnitorul Alexandru Ioan Cuza în 1864, dar nu a putut fi acordată datorită opoziției Porții Otomane. Legat, ea a fost instituită în 1872, fiind astfel cea mai veche decorație românească ce a rămas în uz pînă la proclamarea republicii. Spre a se putea distinge decorația căpătată pe timp de pace de cea acordată pe timp de război pentru fapte de arme, în 1880 se instituie o formă deosebită a medaliei „Virtutea Militară de Război”, formă sub care a fost conferită și în războiul antihitlerist.

³ Sistemul decorațiilor românești de război se deosebea esențial de cel folosit de alte state în timpul celui de-al doilea război mondial, state care au creat distincții separate pentru fiecare bătălie importantă sau pentru aceeași distincție aveau panglici deosebite pentru acțiunile desfășurate pe diferite teatre de operații. Aceste distincții s-au acordat întregului personal încadrat în marile unități participante la acțiunile respective, indiferent dacă ostașul a luptat efectiv sau nu, dacă a avut merite deosebite sau nu.

UNIFORME ALE ARMATEI ROMÂNE

în războiul antihitlerist

În războiul antihitlerist, pe fondul de culoare kaki, uniforma era aceeași pentru toată armata de uscat, deosebirea între arme, cu excepția marinei și aviației, făcându-se prin culoarea petlițelor și a însemnelor pe emblema de la caschetă.

Trupa avea în dotare veston închis la gît cu două buzunare aplicate pe piept și pantaloni prevăzuți cu moletiere și bocanci, în afara trupelor călări (cavaleria și artileria) care purtau cizme și centuri cu bretele. Însemnele de grad se aplicau, ca și azi, pe epoleți de culoarea fondului, cusuți la încheietura mincii cu umărul. Capela era cea tradițională românească, introdusă în 1881, și derivată din „capelul” folosit în perioada Unirii Principatelor. Pe timpul luptei se atăsa casca de tip olandez, cu o calotă alungită, avînd vizieră scurtă și apărătoare de ceafă arcuită spre spate. Ofițerii aveau în plus bonetă simplă, fără cozoroc, la care se montau în față galoanele și tresele indicatoare de grade, din fir auriu, cusute în unghi ascuțit, ca la capelă, iar la veston pe epoleți din aceeași culoare, montați tot ca la trupă în încheietura mincii și dispuse inelar.

Culorile distinctivă ale armelor erau: albastru închis pentru infanterie, culoarea doroban-

șilor în războiul de independență, vișiniu la cavalerie, cenușiu pentru unitățile motomecanizate și care de luptă, catifea neagră la artilerie și negru paspolat cu roșu la geniu, violet la intendanță, roșu deschis, mărginit de vîpșcă albă la administrație, galben paspolat cu roșu pentru corpul tehnic și catifea de culoare roșu închis pentru medici, albastru la veterinari și verde la farmaciști.

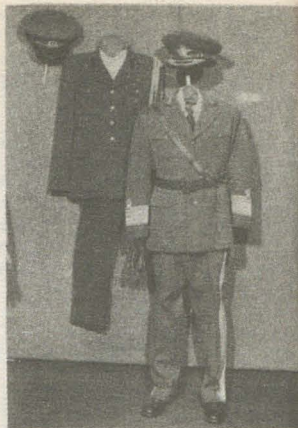
Ofițerii de stat major aveau brodate fulgere din fir auriu pe petlițe și eghileți simpli, iar ge-

Uniformă de locotenent de marină

neralii — petlițe roșii cu broderii din frunze de stejar cu ghindă, lampas dublu la pantaloni și revere din postav roșu la manta pentru armata de uscat și azurii la aviație.

Marina purta uniforma bleu-marin, tradițională, cu bonetă avînd pe panglică inscripții după unități și numele navelor și bluză închisă în față cu șnur alb. Gradele erau indicate la trupă cu galoane din lînă roșie așezate pe mîneca stîngă, dispuse în unghi cu virful în jos și deasupra semnul de specialitate (tunar, torpilor, armurier, timonier, mecanic, electrician, radiotelegrafist, sanitar etc.). Ofițerii aveau veston la două rînduri de nasturi și galoane numai la mîneșetă sau pe epoleți la manta, pe fond de culoarea specialității (negru, marină; albastru închis, ingine-

Uniformă de general de aviație

rii; violet, mecanicii; roșu, medicii).

Uniforma aviației era de culoare gri-bleu, după modelul armatei de uscat, dar cu pantaloni largi purtați în bocanci și jambiere scurte, iar ofițerii cu veston după același model cu galoane de grad la mîneșete pe fond de culoarea specialității ca și la petlițe (verde, vînațoare roșu, bombardament; azurii, observația; albastru închis, ingineri; violet, mecanici; roșu închis, medici).

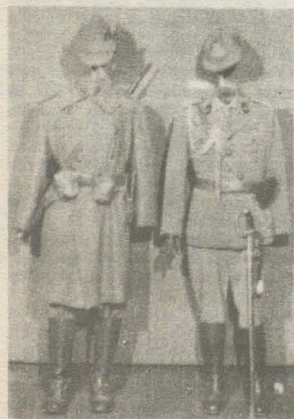
Artileria antiaeriană și geniu aeronautic aveau uniforma ca aviației cu galoane pe mîneșete și culorile distinctivă ale armelor respective. Tot de culoare gri-bleu erau și uniformele infanteriei-marine, cu ancoră de în postav albastru pe mîneșete stîngă, artileriei-marine cu ancoră din postav negru și geniuului marin cu o cască și scut din postav roșu.

Pentru a reaminti printr-un simbol permanent marile fapte de arme ale regimentelor, unităților și a adăuga furajera2 Acest însemn alcătuit dintr-un șnur triplu împletit, de culoare spăngă, decorată („Mihai Viteazul”, „Steaua României” sau „Virtutea Aeronautică”) și terminat într-un creion metalic era purtat pe umărul stîng, sub epolet, de la soldat la comandant. Din orice regiment al cărui drapel a fost decorat ca și de cei care au participat la acțiuni de luptă pe front cu unitatea dispartă și decorată.

■ Colonel dde

CRISTIAN M. VLĂDESCU

Uniforme de soldat și colonel de artilerie de stat major, jînută de campanie

Realitatea istorică românească dă existenței ostirii române un înțeles aparte. Prezentă în toate momentele istorice deosebite, armata a pus mai presus de orice apărarea și salvagardarea intereselor fundamentale ale românilor.

Deschidem cartea glorioaselor tradiții de luptă ale regimentelor ostirii române, făurite în încleștările cu inamicul, pe cîmpurile de luptă

și apărarea ființei naționale și desăvîrșirea unității statale. Sub faldurile drapelului tricolor, ostașii români au înscris, de asemenea, fapte de arme nepieritoare în zilele fierbinți ale revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă

UNITĂȚI MILITARE ROMÂNE CU TRADIȚII DE LUPTĂ SECULARE

nilor. Nicicînd, de-a lungul milenarelor sale istorii, poporul român și armata sa nu și-au propus țeluri agresive. Întotdeauna, întreaga lor existență s-a identificat pe deplin cu lupta pentru apărarea independenței și suveranității țării, pentru înfăptuirea unității naționale.

de la Plevna, Rahova și Vidin, în războiul pentru obținerea independenței naționale din 1877-1878, de la Mărăști, Mărășești și Oituz, în timpul primului război mondial, pentru

și antiimperialistă din August 1944, în luptele purtate, alături de trupele sovietice, pentru eliberarea întregului teritoriu național de sub dominația hitleristo-horthystă și în cele duse, mai departe, pe pămîntul Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, pînă la victoria finală asupra Germaniei fasciste.

Regimentul 17 infanterie. A fost înființat în anul 1891 prin contopirea Regimentului 1 linie (constituit din 1830, la Craiova, din batalioanele mehedintene de panduri) cu Regimentul 17 dorobanți (creat în 1880, la Turnu Severin, prin reorganizarea Regimentului 1 dorobanți, înființat la rîndul său în 1873). A moștenit drapelul de luptă al Regimentului 1 linie, primit de către acesta în anul 1874.

Ostașii Regimentului 1 linie s-au remarcat în timpul războiului pentru independență prin bravura cu care au acționat în luptele pentru cucerirea redutei Grivița 2 și, ulterior, în luptele de la Vidin, unde printr-o manevră rapidă, executată cu vigoare, în flancul și în spatele trupelor otomane, au eliberat Tatargikul, împreună cu alte unități din Divizia 4 infanterie. Pentru succesul raportat, drapelul de luptă al Regimentului 1 linie a fost decorat cu crucea „Trecerea Dunării”. De eroism legendar au dat dovadă și ostașii Regimentului 1 dorobanți, comandat de maiorul Ștefan Burileanu. Ofițerii, subofițerii și soldații regimentului s-au remarcat în mod deosebit în luptele din zilele de 67 — 9 noiembrie 1877 pentru cucerirea Rahovei și apărarea podului de pe râul Skit, unde vitejii dorobanți din Mehedinți au luptat cu îndrăzneală împotriva trupelor otomane din Rahova. Impresionat de faptele de arme ale dorobanților, generalul Maiendorf, comandantul trupelor ruse din zonă, arăta într-un ordin de zi: „...căpitanul Merișescu, întorcînd rîndul prin o Cucerirea adevărat eroică, devenind din atacat ata-

cant, își aruncă oamenii săi la baionetă asupra coloanei inamice gata a-l împresura și a-l respinge în dezordine. În urma acestei frumoase conduite a căpitanului Merișescu, îmi fac o datorie de onoare a-l da prin ordin de zi pe dînsul și batalionul întreg”. Pentru aceste pilde de vitejie, 8 militari ai batalionului comandat de viteazul ofițer român au fost decorați cu ordinul rusec „Sfîntu Gheorghe”, 24 cu medalia românească „Virtutea Militară”, iar căpitanul Merișescu a fost avansat la gradul de maior și decorat cu medalia „Virtutea Militară” clasa I și cu ordinul „Steaua României” în grad de cavaler.

În cursul primului război mondial, în toamna anului 1916, Regimentul 17 infanterie s-a distins în luptele purtate împotriva trupelor germane în sectorul Cerna, pe muntele Alion și la Orșova, precum și în acțiunile desfășurate în zona orașului Turnu Severin din ziua de 11 noiembrie 1916. În vara anului 1917, Regimentul 17 infanterie, reorganizat, a participat la luptele de la Mărăști, evidențiindu-se din nou.

La 23 August 1944, asemenea întregii ostii române, Regimentul 17 infanterie a întors imediat armele împotriva trupelor fasciste. Încadrat în Divizia 103 munte, regimentul a participat la acțiunile desfășurate pentru curățirea masivului Berzunți de trupele hitleristo-horthyste, apoi la luptele din zona Nădașa și la Petrilaca de Mureș, ultima barieră naturală pînă în Valea Mureșului, unde a ajuns la 28 septembrie 1944. În același timp, partea sedentară a unității (două bata-

lioane de recruți) a fost pusă la dispoziția Diviziei 9 cavalerie pentru apărarea părții de vest a Timișoarei. Pentru modul în care a acționat, atît în Moldova și în Transilvania cît și în Banat, unde, împreună cu alte unități române, recruții regimentului au reușit „printr-o apărare dîră să păstreze orașul Timișoara, respingînd toate atacurile inamice repetate și violente”, Regimentul 17 infanterie a fost citat de două ori prin ordin de zi pe armată, iar drapelul său a fost decorat cu ordinul „Steaua României” clasa a III-a.

Prin dubla sa origine, Regimentul 17 infanterie a fost una din cele mai vechi unități ale armatei române moderne și, totodată, una din cele mai glorioase, deoarece a adus o contribuție de seamă la obținerea mărețelor victorii românești atît în timpul războiului pentru independența națională din 1877—1878 și în primul război mondial, cît și în cursul războiului antihitlerist.

Regimentul 13 dorobanți. A moștenit tradiția Regimentului 7 dorobanți înființat în anul 1872, în garnizoana Iași. La 1 februarie 1877 acesta a luat denumirea de Regimentul 13 dorobanți, iar în anul 1891 i s-a atribuit numele domnitorului Ștefan cel Mare. Primul comandant al unității a fost colonelul Gheorghe Slăniceanu. Regimentul a primit drapelul de luptă la 14 octombrie 1874.

În războiul pentru independență, ostașii regimentului s-au distins în mod deosebit în acțiunea pentru cucerirea redanului otoman din fața complexului de fortificații de la Grivița. La 27 august 1877, ora 16, cele două batalioane ale unității comandate de maiorii Dimitrie Lecca și Dimitrie Macri, desfășurate în lanțuri de trăgători, au început înaintarea cu multă vigoare și bărbăție. Atacul a continuat cu toată rezistența opusă de inamic; sub ploaia de obuze și șrapnele, dorobanții regimentului au înaintat mereu și, după ce avanposturile redanului au fost respinse din mișcare, a urmat asaltul. Ostașii români au pătruns în redan și au angajat lupta la baionetă. Inamicul a fost nevoit să cedeze și să se retragă. Dînd o înaltă apreciere eroismului ostașilor români, care prin cucerirea redanului au înscris una din cele mai frumoase pagini din cronică războiului pentru independență, comunicatele oficiale au acordat un spațiu larg faptei de arme a Regimentului 13 dorobanți care „s-a purtat în mod admirabil la lăruarea retransamentului inamic”. Pentru succesul repurtat, drapelul de luptă al Regimentului 13 dorobanți a fost distins, la 31 decembrie 1877, cu ordinul „Steaua

Regimentul 17 infanterie

României” și, ulterior, la 8 octombrie 1878, cu crucea „Trecearea Dunării”.

Aceleași sentimente de înalt patriotism au animat pe urmașii dorobanților de la 1877 în timpul primului război mondial. Cele mai grele lupte au fost duse de regiment în toamna anului 1916, pe văile Oituzului și Cașinului, și în vara anului 1917, la Mărășești. Cu prilejul decorării drapelului de luptă al unității cu ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a, generalul Eremie Grigorescu, comandantul Diviziei 15 infanterie, adresat dorobanților următoarele cuvinte: „Prin bravura voastră ați pus la început stavilă înaintării dușmanului pe cele două văi, Slănic și Oituz, și în urma ați respins vrăjmașul care pătrunsese aproape 10 km pe teritoriul nostru și l-ați alungat. Străduințele voastre au fost încoronate de izbîndă, iar drapelul regimentului care a filșit glorios sub ploaia de gloanțe, fost decorat cu cea mai mare decorație de război — Spiritul de sacrificiu al ofițerilor, subofițerilor și soldaților s-a situat la cele mai înalte cote și în vara de foc a anului 1917, la Mărășești. Batalionul I, deși fost „bombardat și atacat puternic de inamic” și a acționat fără nici o legătură cu trupele de rezervă, nu făcut nici un pas înapoi, luptînd în incercuire pînă la sacrificiu. Registrul istoric consemnează, totodată, celelalte subunități ale regimentului au rezistat „cu îndrăjire atacurilor furioase ale inamicului care de fapt care dată este respins cu mari pierderi”.

Tradiția de luptă a unității a fost îmbogățită în zilele fierbinți ale lui August 1944, cînd Regimentul 13 dorobanți a executat, împreună cu alte unități, operația strategică de acoperire a frontierei pe Dunăre, în zona Rast. La 5 septembrie 1944, ostașii regimentului au început deplasarea spre frontiera de vest, în Banat, unde au acționat în rezerva Diviziei 14 infanterie întru stăruință la sud de Timișoara, în zona localităților Uliuș, Unip, Pădureni, blocînd căile de acces ale atacurilor inamice, apoi, succesiv, la Blajova, Nițchidor, Vucova, Ghilad, Banloc, cu misiunea de a apăra orice preț localitățile respective.

La 24 noiembrie 1944, în cadrul operațiunilor de organizare a armatei române, acest brav regiment s-a contopit cu Regimentul 26 infanterie Rovine.

Regimentul 13 dorobanți — Ștefan cel Mare

CARTEA ȘI REVISTA DE ISTORIE

ISTORIA MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN VOL. 1

Editura Militară,
București, 1984

Cunoașterea trecutului glorios al luptei poporului român a constituit și constituie o preocupare constantă în activitatea complexă de formare și dezvoltare a conștiinței patriotice a fiilor patriei. Istoria poporului român cuprinde minunate pagini consacrate luptei eroice pentru apărarea pământului strămoșesc, a unității, independenței și suveranității țării. Preocupările pentru elaborarea istoriei militare a românilor — evidențiate în scrierile lui Nicolae Bălcescu, A.D. Xenopol, Nicolae Iorga, iar mai recent într-o lucrare

anume de Radu Rosetti — au fost continuate în ultimele două decenii, pe un plan superior, prin cercetările întreprinse de colective complexe. Această muncă stăruitoare s-a materializat în ample studii, iar recent în apariția primului volum din **Istoria militară a poporului român**, dintr-un ciclu de 10 volume, în care este preconizată să apară întreaga lucrare.

Editată sub egida Comisiei Române de Istorie Militară, Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară în coordonarea unei comisii condusă de generalul-colonel dr. Constantin Olteanu și coordonator principal generalul-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, lucrarea prezintă în primul volum istoria militară din cele mai vechi timpuri până în secolul al XIV-lea. Autorii pornesc de la concepția că istoria militară multimilenară a poporului român constituie o parte integrantă și inseparabilă a istoriei generale a patriei. Totodată ei pun în evidență ideea că studierea îndelungatei evoluții a poporului român demonstrează că de la strămoșii noștri îndepărtați și până în contemporaneitatea pământului românesc a fost permanent un șantier de construcție și creație, dar de multe ori și un cîmp de aprige lupte de apărare duse împotriva a diferiți invadatori străini.

Istoria militară a poporului român redată în sinteza primului volum prezintă arta și strategia militară într-o concepție unitară, în contextul istoriei poporului român, pe una și ace-

eași vatră — spațiul carpato-danubiano-pontic; începuturile fenomenului militar; evoluția militară a neamurilor nord-trace; afirmarea geto-dacilor, istoria lor militară din secolul al VI-lea î.e.n. și confruntările militare pe care le-au avut cu armatele perșilor, grecilor, macedonenilor, celților și sciților; formarea statului dac centralizat și independent; politica militară a Daciei în epoca lui Burebista; confruntările militare dintre daci și romani în secolul I î.e.n.; războaiele purtate de Dacia, sub conducerea lui Decebal, pentru stăvilirea expansiunii romane; evoluția politico-militară a Daciei în secolele II—III e.n.; lupta de rezistență a poporului român împotriva invaziilor populațiilor migratoare; lupta formațiunilor politice românești pentru apărarea autonomiei lor în secolele VIII—XIII; constituirea statelor feudale independente.

Preluînd pe temeiuri științifice concluziile vechilor cercetări, îngemănîndu-le cu rezultatele recente ale arheologiei și istoriografiei, autorii pun în evidență, în contextul temei fundamentale — istoria militară —, originalitatea civilizației geto-dace, precum și etnogeneza poporului român, cu precizarea existenței acestuia în spațiul carpato-danubiano-pontic, începînd cu secolul al III-lea e.n. Deosebită din punct de vedere științific este prezentarea evoluției statului la români. Cu date certe se demonstrează faptul că poporul român, strămoșii săi au o viață statală de peste 2000 de ani. În același timp, folosindu-se izvoarele istorice, mărturiile oferite de arheologie, se prezintă evoluția fenomenului militar în vatra de locuire a strămoșilor poporului nostru, relevîndu-se continuitatea neîntreruptă a vieții materiale, spirituale, de organizare statală de-a lungul întregii perioade cercetate.

Istoria îndepărtată a strămoșilor poporului român, se arată în primul capitol, este strîns legată de evoluția neamurilor nord-trace a căror afirmare pe plan material și spiritual s-a integrat marilor procese transformatoare petrecute în epoca bronzului. Înțelegerea acestor procese impune examinarea unor fenomene de ordin economic, social, demografic și cultural deosebit de complexe care au marcat tranziția de la eneolitic la epoca bronzului.

Un spațiu larg se acordă trăirii istoriei militare a geto-daci-

ISTORIA MILITARĂ A POPORULUI ROMÂN

lor, începând din perioada individualizării grupului neamurilor nord-trace. „Plămădirea geto-dacilor — strămoșii poporului român — se arată în lucrare — s-a înfăptuit în vastul spațiu tragic, începând de la munții Haemus spre nord până la Carpații Păduroși, și a avut o însemnătate majoră în istoria întregii arii sud-estice a continentului european”. Rezistența cu armele a poporului geto-dac în fața numeroșilor invadatori și, în special, a unor mari state și imperii ale lumii antice — persan, macedonean, roman — constituie evenimente glorioase ale trecutului militar al poporului român și, totodată, pagini dense ale istoriei europene și universale. „Pentru geto-daci — se arată în tratat — stăvilirea expansiunii macedonene s-a înscris printre condițiile de bază ale conservării unității de teritoriu și etnice, într-o perioadă în care organizarea lor economică, social-politică și militară se afirma tot mai viguros și distinct, pe fondul unei civilizații ce își definise de acum cu claritate fizionomia în raport cu populațiile înconjurătoare și își probase în repetate rânduri capacitatea de rezistență în fața diverselor cuceritori”. În timpul acestor aprige și îndelungate confruntări s-au afirmat din plin vitejia devenită legendară a strămoșilor noștri geto-daci, eroismul și spiritul lor de sacrificiu în lupta dreaptă pentru apărarea pământului străbun, a libertății și independenței, virtuți care au constituit moșteniri de mare preț pentru toate generațiile care au urmat. Conviețuirea dacilor cu romanii și formarea poporului român ocupă, de asemenea, un loc important în economia volumului.

Timp de aproape un secol și jumătate de înfruntări între daci și romani, marcate de victorii și înfrângeri înregistrate cind de o tabără, cind de alta, o parte a Daciei a intrat sub stăpînire romană. Cu toate acestea, așa cum arată izvoarele literare și rezultatele descoperirilor arheologice, poporul dac nu a putut fi desființat, după cum nici continuitatea statală dacică în spațiul carpato-danubiano-pontic nu și-a încetat existența. Dacia nu a putut fi ștearsă de pe harta lumii antice. Cu argumente științifice, mărturii arheologice, autorii dovedesc forța și influența dacilor din teritoriul care nu a intrat sub ocupația imperiului roman.

În volum se arată că după retragerea armatei și administrarea romane de la

nord de Dunăre s-au creat condiții propice pentru restabilirea unității social-politice a străvechiului pămînt al Daciei.

De-a lungul a mai multor secole, poporul român a continuat să dezvolte propria sa civilizație materială și spirituală, formele tradiționale de organizare social-politică și a rezistat cu tenacitate valurilor populațiilor migratoare.

Lupta eroică directă cu migrații a fost, alături de alte forme ale rezistenței, un factor de prim ordin în conservarea ființei poporului nostru și în afirmarea lui distinctă pe plan social-economic și politic. Această luptă a fost incununată, în secolul al XIV-lea, de constituirea statelor feudale românești de sine stătătoare. Formarea celor trei principate românești: Muntenia, Moldova și Transilvania, deși cu o anumită întârziere, pentru trecerea la o organizare superioară, după cum este cunoscut, s-au dezvoltat în lupta împotriva dominației străine pentru unirea într-un stat puternic, în stare să facă față invaziilor străine, să-și asigure o dezvoltare de sine stătătoare și cu o puternică influență în sud-estul Europei.

În toate epocile prezentate, autorii lucrării au ținut seama de faptul că fenomenul militar s-a înscris în marile epoci ale istoriei patriei, purtînd decisiv amprenta formațiunilor social-economice.

Un material iconografic bogat — hărți, scheme, fotografii ale unor valoroase tezaure, mărturii și stațiuni arheologice — ilustrează textul, dar îl și întregesc cu unele date și aspecte care nu puteau fi altfel inserate în demersul științific.

În acest prim volum de mare valoare științifică și deschizător de drum nou în istoriografia română, autorii au răspuns aprecierii fundamentale dată de secretarul general al partidului, președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, potrivit căreia „cea mai înaltă îndatorire și răspundere a istoricilor este ca, studiînd dezvoltarea societății, evenimentele istorice, să desprindă din uriașă comoară de experiență acumulată de-a lungul mileniilor și să îmbogățească activitatea prezentă și viitoare cu învățăminte și concluzii pentru mersul înainte al popoarelor pe calea civilizației, pentru pacea și progresul întregii umanități”.

Lucrarea *Istoria militară a poporului român* se înscrie ca un început reușit în seria sintezelor

premergătoare tratatului de Istoria României, ca o lucrare de referință în istoriografia din țara noastră și care, indiscutabil, interesează deopotrivă pe specialiști, dar și un deosebit de larg public cititor, care, din variate motive, studiază, citește cartea de istorie.

■ Conf. univ. dr.
ION ARDELEANU

23 AUGUST 1944.
DOCUMENTE,
vol. I—II,
Editura Științifică
și Enciclopedică,
București,
1984

Ampla aniversare a celor patru decenii ce au trecut de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 a prilejuit apariția unui mare număr de lucrări dedicate gloriosului eveniment. Printre acestea, **23 August 1944. Documente**, apărută sub egida prestigioasei Edituri Științifice și Enciclopedice, deține un loc prominent.

Cele două volume — însumînd 1671 de pagini — au fost elaborate de un harnic și competent colectiv din cadrul Direcției Generale a Arhivelor Statului și al Centrului de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, colectiv coordonat de Ion Ardeleanu, Vasile Arimia și Mircea Mușat — ultimii doi fiind și autorii unei cuprinzătoare *Introduceri* (p. XXII—LVI). În plus, lucrarea beneficiază de un pătruzător *Cuvînt înainte* (p. XIII—XXI), semnat de general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu.

Cele 900 de documente selecționate sînt prezentate cronologic, redată în limba în care au fost redactate și în traducere.

Primul volum (463 documente) acoperă perioada ianuarie 1939—decembrie 1943, iar cel de-al doilea (537 documente), intervalul ianuarie—26 septembrie 1944. Cu toate că trierea izvoarelor a fost subsumată unei problematice complexe, lucrarea se caracterizează prin unitate tematică și cronologică, permițând cititorului înțelegerea justă și polivalentă a modului de desfășurare a evenimentelor, a semnificației și ecoului internațional al acestora. Faptul este cu totul remarcabil dacă avem în vedere caracterul eterogen al emitenților și varietatea fondurilor documentare cercetate.

Documentele din arhivele interne conțin decrete, legi, rapoarte, ordine, circulare, dări de seamă, note, buletine informative, rechizitorii, memorii, scrisori etc., provenind de la organele administrației de stat — centrale și locale —, judecătorești și militare, dar și de la personalități politice, științifice și culturale (inclusiv articole din presa timpului). Foarte importante sînt documentele provenind de la organele ale Partidului Comunist Român, de la organizațiile conduse sau influențate de acesta. Sînt reproduse fragmente din publicații și manifeste; instrucțiunile, directivele, hotărârile C.C. al P.C.R. către organele și organizațiile de partid ori debaterile și hotărârile diferitelor ședințe. Numeroase sînt documentele ce provin de la organele de siguranță și ale jandarmeriei, documente în care — pe lângă evidențierea situației grele a masei populare și a acțiunilor întreprinse de ele — se prezintă informații prețioase despre activitatea numeroaselor organizații ale Partidului Comunist Român și ale Uniunii Tineretului Comunist.

Documentele din arhivele străine — germane, americane, engleze, elvețiene, franceze, italiene, portugheze, spaniole, turcești, ungare — au un caracter oficial și oficios, provenind de la reprezentanți diplomatici străini — în România ori în alte țări —, atașați militari și personalități politice, instituții de stat — politice și militare —, organisme cu misiuni speciale de informații și contrainformații. De asemenea, este selecționat un număr mare de articole din ziare, comunicate ale agenților de presă și emisiuni de radio.

Coroborarea tuturor informațiilor conținute de aceste izvoare reliefează cu pregnanță rolul ju-

cat în epocă de Partidul Comunist Român, singurul partid politic din România care a avut în acele împrejurări o orientare clară și a acționat pe direcții de larg interes patriotic, național și popular. Pornind de la principiul luptei permanente împotriva fascismului, P.C.R. a organizat și susținut, începînd cu toamna anului 1940, o amplă și diversificată mișcare de rezistență împotriva mașinii de război hitleriste. În același timp, a pregătit, cu un acut simț politic, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. În acest scop a realizat unitatea de voință și acțiune a întregului popor, a atras — printr-o amplă activitate organizatorică și propagandistică — armata la pregătirea și desfășurarea revoluției, a elaborat documentele politice fundamentale necesare deplinei reușite a acțiunii. Beneficiind de premise interne și externe favorabile — în special de existența în țară a unei situații revoluționare deplin maturizată —, Partidul Comunist Român a declanșat revoluția în după-amiaza lui 23 August 1944. Ca urmare, dictatura militară a fost definitiv înlăturată din viața politică a țării, România pornind imediat războiul împotriva Germaniei hitleriste. Consecințele politice și militare imediate ale acestui act — expresie a suveranității și independenței românești — au avut o importanță majoră în grăbirea victoriei asupra fascismului. Toate canalele de informații din întreaga lume au reliefat această realitate, consemnînd valoarea politico-strategică a acțiunii României, subliniînd faptul că revoluția din august '44 a scurta-t cu cel puțin șase luni durata războiului. La chemarea partidului, întregul popor s-a angajat cu entuziasm și spirit de jertfă să lupte pînă la capăt pentru victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

Prin publicarea acestor două volume, autorii au adus un real serviciu istoriografiei noastre. Materialul documentar cuprins în ele permite o mai bună și mai profundă înțelegere a condițiilor economice, sociale, politice și militare care au făcut posibil actul de la 23 August 1944, moment epocal în întreaga istorie a României.

LA CHEMAREA PATRIEI

Povestesc veteranii

Editura Militară,

București, 1984

Volumul „La chemarea patriei”, al patrulea din ciclul „Povestesc veteranii”, reflectă statornică preocupare a Editurii Militare de a rememora și cinsti minunatele fapte de armă ale celor peste 500 000 de militari români care, timp de aproape 9 luni de zile, animați de un înălțător spirit de jertfă, au avut o contribuție de prim ordin la în-

frîngerea armatelor hitleriste, la obținerea victoriei finale.

Evocările reunite în volum, 34 la număr, semnate de generali, ofițeri, subofițeri și gradați, aparținînd diferitelor genuri de armă și specialități, precum și de membri ai formațiunilor de luptă patriotice, cu toții veterani de război, se constituie în tot atîtea jaloane ale glorioșului drum de luptă străbătut de armata română între 23 August 1944 și 12 mai 1945, itinerar delimitat de Marea Neagră și Podișul Boemiei. Indiferent dacă spațiul de desfășurare a acțiunilor se găsea la sediul Comandamentului Militar al Capitalei sau la Palatul Regal, pe Valea Prahovei sau pe străvechiul pămînt românesc al Dobrogei, la Turnu Severin, Arad, Timișoara, Cluj ori Carei, la Budapesta sau în Slovacia, indiferent dacă luptătorul era infanterist, cavalerist, artilerist, tanchist, aviator, marin-ar ori genist, însemnările memorialistice relevă cu tărie atașamentul militarilor români față de idealurile poporului, faptul că lupta lor era lupta întregului

popor pentru libertate, independență și o viață mai bună.

Pentru a oferi o imagine unitară și încheagată a efortului prestat 263 de zile de ostași noștri, volumul prezintă toate etapele participării lor la războiul antihitlerist, faptul că, mobilizată de apelul „**Totul pentru front, totul pentru victorie!**”, armata română a luptat cu eroism și vitejie și că în luptele duse pînă la victoria finală asupra celui de al III-lea Reich a dat un greu tribut cifrat la peste 170 000 morți, răniți și dispăruți. Din acest punct de vedere autorii au reușit, ceea ce de altfel și-au și propus, să deschidă o nouă poartă „spre cunoașterea unor inedite fapte de eroism din noianul de fapte înscrise de armata română în timpul războiului antihitlerist”.

Există, de asemenea, numeroase mărturii ce redau amploarea participării, alături de unitățile militare, a formațiunilor de luptă patriotice, conduse și organizate de Partidul Comunist Român, a maselor largi populare la împlinirea dezideratelor majore ale actului revoluționar săvîrșit la 23 August 1944. Semnificativă, în acest sens, este acțiunea spontană a muncitorilor de la Uzina „Rogifer” din Tohanu, participanți la luptele din zonă cu „Bateria albastră”, organizată de ei, și citați prin ordin de zi pe întreaga armată pentru „exemplul de îndeplinire a datoriei față de țară”.

Acum, în preafaa celei de a 40-a aniversări a Zilei Victoriei, lucrarea prezentată, pe lângă faptul că îmbogățește zestrea memorialistică a istoriografiei militare românești, constituie și un fierbinte omagiu adus zecilor de mii de eroi ai libertății, cunoscuți sau anonimi.

■ **Căpitan
EFTIMIE ARDELEANU**

cadrul tematicii abordate. Misiunea pe care și-a asumat-o a impus și compartimentarea monografiei în trei părți distincte: prima, intitulată „**Dezarmare, independență și progres**”, în care

este prezentat punctul de vedere al autorului privind politica externă și inițiativele întreprinse de România destinate să consolideze pacea și destinderea internațională; a doua, sub titlul „**Pentru cooperare și pace**”, cuprinzînd un tablou complet al realizărilor românești pe plan intern și internațional în acest domeniu; cea de a treia parte — sub genericul „**Documente: punctul de vedere românesc**” — cuprinde principalele documente românești privind propuneri sau măsuri întreprinse pentru întărirea păcii și colaborării între popoarele planetei, documente emise în intervalul 1 august 1975 — 5 decembrie 1981.

Încă din introducere, autorul își exprimă convingerea că „*cei care urmăresc cu atenție cuvîntările, avertismentele, analizele și rile, avertismentele politice ale guvernului român vor fi de acord că președintele Nicolae Ceaușescu, mai mult decît oricare om de stat sau conducător din lume, a fost primul care ne-a oferit un scenariu exact al consecințelor care ar decurge din refuzul miop al șefilor de state de a întreprinde negocieri serioase și cinstitute pentru dizolvarea blocurilor militare; dezarmare și încetarea cursului politic care primejduiește pacea mondială; în special nerespectarea suveranității altor națiuni și amestecul în treburile lor interne*” (p. 9—10).

Pe această convingere adîncă își motivează autorul și între-

prinderea sa științifică: „*Am scris această carte fiindcă sîni convins că nu poate fi o înțelegere adecvată a problemelor privind securitatea europeană fără studiarea analizelor întreprinse de experții români în politica externă asupra acestei chestiuni, analize docte, detaliate și cu un pronunțat caracter concret, experți care, mai mult decît majoritatea colegilor lor din Europa, nu au considerat conferințele de la Madrid și Helsinki sau dezbaterile de la O.N.U. ca pe episoade minore pe făgașul cuceririi păcii*” (p. 13).

R. Govender demonstrează o înțelegere adecvată a realităților românești, a motivațiilor permanente ale politicii de pace și destindere internațională promovată de partidul și statul nostru, a liniilor principale ale acesteia. El argumentează că, din punctul de vedere al României, condițiile sine qua non ale realizării destinderii sînt: acceptarea de către toate statele a principiilor deplinei egalități în drepturi; respectul independenței și suveranității naționale; neamestecul în treburile interne ale altor state; renunțarea la forță și la amenințarea cu forță; respectul dreptului fiecărui națiunii de a se dezvolta conform propriului drum ales. Întărirea climatului de încredere pe plan internațional presupune, de asemenea, conform poziției României, acțiuni concrete pentru dezangajare militară și dezarmare, retragerea trupelor străine de pe teritoriile altor state și lichidarea bazelor militare, reducerea gradată a cheltuielilor militare, „*dizolvarea simultană a pactelor militare N.A.T.O. și de la Varșovia* (care) *va fi o majoră contribuție la destindere*” (p. 20—21). Totodată, argumentează R. Govender, „*pacea este indivizibilă de dezvoltarea economică și socială*”, dirijarea vastelor cheltuieli de înarmare către lichidarea fenomenului subdezvoltării fiind posibilă doar în condițiile unei păci solid întemeiate și unanim acceptate.

Titlurile capitolelor părții a doua a cărții sînt ele însele ilustrative pentru conținut: „*Avantajele păcii*”, „*Ceaușescu despre pace, cultură și civilizație*”, „*România și libertatea presei*”. În ele sînt evidențiate largile schimburi de valori culturale și materiale, intensificarea contactelor cu cetățenii altor state, ampla extindere a colaborării economice cu țările semnatare ale Actului de la Helsinki pe care le-a promo-

**Robert Govender,
Detente
and Disarmament:
The Romanian View
(Destindere
și dezarmare:
punctul de vedere
românesc),
Unified Printers
and Publishers Ltd.,
London, 1982, 190 p.**

O lucrare în care autorul și-a propus și a reușit să documenteze fiecare afirmație făcută în

vat România în anii de după 1975. De asemenea, autorul reliefează larga deschidere culturală a României spre lume, respectul ferm al drepturilor omului sub toate aspectele, garanțarea unei depline libertăți a informării și presei. În perioada 1975—1980 în România s-au tradus și publicat lucrări din 28 de țări semnate ale Actului de la Helsinki, într-un număr total de 1 506 titluri (față de numai 446 de titluri de lucrări românești publicate în același număr de țări în aceeași perioadă).

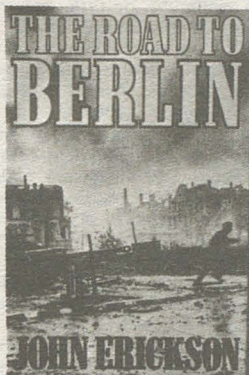
Ca de a treia parte a lucrării cuprinde documente de mare însemnătate privind definirea politicii externe a României: cuvîntarea președintelui Nicolae Ceaușescu la 1 august 1975 la Conferința de la Helsinki; propunerea României la Conferința de la Belgrad privind unele aspecte militare ale securității europene (24 octombrie 1977); propunerea privind înghețarea bugetelor militare la nivelul anului 1977 sau 1978 (Belgrad, 11 noiembrie 1977); propunerea românească privind stabilirea unui program de măsuri menite să instituie o nouă ordine economică internațională (Belgrad, 31 octombrie 1977); propunerea privind crearea unui centru european pentru cooperare industrială (11 noiembrie 1977, Belgrad); propunerea privind accesul la realizările științei și tehnologiei contemporane și la schimbul de informație științifică și tehnologică (Bonn, 26 iunie 1978); cuvîntarea țarului Nicolae Ceaușescu din 5 decembrie 1981, Apelul poporului român adresat popoarelor și forțelor democratice și progresiste din întreaga lume pentru dezarmare și pace, pentru securitate, independență și progres (5 decembrie 1981) etc., etc.

Cartea publicistului englez, cunoscut pentru studiul său aprofundat al realităților României socialiste, edifică imaginea adevărată a politicii partidului și statului nostru pe arena internațională actuală, consacră locul cuvenit personalității proeminente a țării noastre Nicolae Ceaușescu pe plan mondial, inițiativelor sale destinate să salveze pacea mondială, să întemeieze o lume mai bună și mai dreaptă pe Pământ.

■ **Maior dr.**
MIHAIL E. IONESCU

**John Erickson,
The Road to Berlin
(Drumul spre Berlin)
Weidenfeld and Nicolson,
Londra, 1983**

În istoriografia militară contemporană, John Erickson și-a câștigat o notorietate binemeritată. Profesor la Oxford și Cambridge, director al studiilor militare la Universitatea din Edinburgh, el este autorul unui șir de contribuții ce se disting prin am-

ploarea documentației și forța penetrantă a analizei. Ultima sa lucrare, *Drumul spre Berlin* (877 pag.), este continuarea directă a *Drumului spre Stalingrad*, ambele volume alcătuind împreună o vastă istorie a operațiunilor militare de pe frontul germano-sovietic, considerată drept studiul cel mai amplu și mai solid din istoriografia occidentală, dedicat celui mai important teatru de luptă al războiului antihitlerist.

Autoritatea dobîndită de cercetările lui John Erickson în istoriografia occidentală se explică nu numai prin minuțioasă reconstituirea desfășurării înțeleștirilor militare și prin riguroasa examinare a deciziilor de comandament, ci și prin utilizarea masivă a bibliografiei sovietice (în limba rusă, cunoscută de autor). Toate aceste calități se reîntînesc și în volumul prezentat aici, care urmărește operațiunile militare de pe frontul de est, de la dezastrul suferit de Wehrmacht la Stalingrad pînă la capitularea Germaniei naziste.

În cuprinsul lucrării există și numeroase referiri la armata română. John Erickson prezintă pe larg desfășurările militare și politice din România din august 1944 (el a utilizat și contribuții

ale istoricilor militari români). Istoricul britanic consideră 23 August 1944 „una din zilele decisive ale întregului război” (p. 360) și arată că acțiunea României „a transformat înfrîngerea militară a Germaniei într-o progresivă catastrofă care s-a resimțit cu mult peste limitele unui singur grup de armate” (ibidem). John Erickson enumeră consecințele actului de la 23 August 1944: „Tot sudul Basarabiei, Delta Dunării și trecătorile Carpaților se aflau larg deschise Armatei Roșii. Nici Dunărea, nici Carpații nu mai puteau interzice înaintarea rusă. În fața armatelor sovietice se aflau calea spre cîmpia ungară, porțile spre Cehoslovacia și Austria ca și drumul spre Bulgaria și Iugoslavia, prăbușirea întregului sistem defensiv german de pe teatrul din sud-est. Toate acestea au fost precipitate de lovitură de la București” (ibidem).

Autorul prezintă apoi luptele pentru eliberarea nord-vestului României, semnaleză prezența Corpului 7 român în luptele pentru eliberarea Budapestei și menționează, în repetate rânduri, acțiunile trupelor române în Cehoslovacia. Există în relatarea autorului unele erori (Ion și Mihai Antonescu, frați!), dar, dincolo de ele, se desprinde efortul istoricului britanic de a oferi o imagine atotcuprinzătoare și obiectivă a frontului unde s-a decis soarta celui de al treilea Reich.

O mențiune specială se cuvine bibliografiei (lucrări și izvoare), care este de fapt, după mărturia autorului însuși, „o a doua carte” (p. 641—842); ea nu este o simplă enumerare de titluri — oricum de elogiat pentru bogăția lor —, ci o foarte utilă introducere în documentația privind principalul teatru de operați la celui de al doilea război mondial. În totul, o carte pe cit de instructivă, pe atît de captivantă.

■ **Dr. FL. CONSTANTINIU**

**„Revista
internațională
de istorie militară”
Nr. 60 din 1984**

Spre sfîrșitul anului 1984 a apărut numărul 60 al prestigioasei publicații „Revue internationale d'histoire militaire”, organ științific aflat sub egida Comisiei Internaționale de Istorie Militară. Acest volum a fost editat

de Institutul de Istorie Militară din Sofia și reprezintă primul număr publicat de istoricii bulgari de la aderarea lor la forul internațional menționat mai sus. El este redactat în întregime în limba rusă.

În cele douăzeci de materiale care îl compun sînt abordate diferite aspecte ale istoriei militare moderne și contemporane bulgare (secolele XIX-XX), cu excepția primului articol care conține și referiri la epocile mai îndepărtate (secolele VII-XIV). În marea lor majoritate studiile publicate în acest volum scot în evidență lupta poporului bulgar pentru libertate, independență și unitate statală, din perioada renașterii naționale, lupta revoluționară a maselor populare împotriva fascismului, participarea armatei bulgare la războiul anti-hitlerist. În unele articole se fac referiri la sprijinul acordat de poporul român luptei de eliberare națională bulgare, amintindu-se, pe alocuri, de existența a numeroși emigranți bulgari în România în secolul al XIX-lea, de crearea unor societăți și comitete politice secrete bulgărești pe teritoriul țării noastre, ca și de cooperarea militară dintre cele două țări în timpul războiului antihitlerist.

O lectură atentă a materialelor cuprinse în acest volum provoacă justificate nedumeriri oricărui cititor obiectiv. Obişnuit din numerele anterioare ale revistei, editate de alte comisii naționale de istorie militară, cu texte de înaltă ținută științifică, scrise în spiritul respectului pentru adevărul istoric și călăuzite de dorința de a pune faptele trecutului în serviciul unor țeluri nobile de prietenie, colaborare și bună vecinătate între popoare, cel ce se apleacă cu luare aminte și fără idei preconcepute asupra prezentei culegeri încearcă un sentiment de profundă amărăciune.

Multe din textele istoricilor militari bulgari conțin flagrante neadevăruri, informații inexacte, interpretări vădit subiectiviste, omisiuni intenționate. Dacă unele exagerări în modul de prezentare a rolului istoric jucat de poporul bulgar în Peninsula Balcanică, paralel cu ignorarea sau diminuarea contribuției altor popoare la evoluția social-politică și culturală în această parte a Europei, pot fi trecute mai ușor cu vederea, nu putem rămâne indiferenți în fața acelor aserțiuni referitoare la „drepturile istorice” ale Bulgariei asupra

unor teritorii care aparțin în prezent statelor învecinate, inclusiv asupra Dobrogei românești. Frecventele ieremiade pe tema „nedreptăților” suferite de poporul bulgar din partea popoarelor vecine în epoca modernă și contemporană a istoriei noastre comune sînt pe alocuri însoțite de aluzii străvezii la necesitatea continuării eforturilor în direcția revizuirii actualelor frontiere de stat.

Pentru a ilustra, chiar și parțial, optica neștiințifică, deformată și chiar răuvoitoare în care au fost redactate unele din textele volumului de față, vom prezenta, în continuare, cîteva din tezele care se bucură de largă circulație în istoriografia bulgară contemporană. Astfel, în articolul inaugural „1300 de ani ai Bulgariei”, semnat de colonelul Mladenov și locotenent-colonelul Petrov, se afirmă că o dată cu dezvoltarea relațiilor capitaliste s-a format și consolidat „națiunea bulgară, cultura originală în principalele regiuni ale statului bulgar subjugat — Moesia (nordul Bulgariei), Dobrogea, Tracia și Macedonia”. De altfel, teza despre pretinsa apartenență a [teritoriului] Dobrogei la Bulgaria în cadrul Imperiului otoman apare și în alte articole ale acestui volum. Se cunoaște însă faptul că după anul 1396, timp de aproape cinci secole, pînă în 1878, nu a mai existat nici o formație politică statală bulgărească; teritoriul sud-dunărean forma o provincie în cadrul Imperiului otoman, din care făcea parte, începînd din 1417, și Dobrogea, străvechi pămînt românesc ce nu fusese încă eliberat de sub dominația străină.

Afirmații gratuite, lipsite de suporturi documentare serioase, pot fi înîlnite și în articolul colonelului Vilkov, doctor în științe istorice, intitulat „Participarea poporului bulgar la războiul de eliberare ruso-turc din 1877—1878”. Ignorînd aproape în totalitate contribuția armatei române la eliberarea Bulgariei de sub jugul otoman, amintind în treacă doar de „insuccesul ofensivei ruso-române de la Plevna”, autorul scrie în schimb despre „zeci de grupuri, cete și detașamente de voluntari, dintre care o parte au luptat în rîndurile armatei române aliate”. După opinia sa și a altor cercetători bulgari, numărul voluntarilor bulgari — soldați, ofițeri, medici — care au luat parte, în rîndul armatei române, la luptele de la Grivița, Smîrdan,

Lom, Rahova etc. s-ar ridica la 2 800. Dintre aceștia, afirmă autorul, au fost decorați 118 oameni, „unii dintre ei primind înalte funcții și onoruri, ajungînd comandanți de batalioane și regimente”, desigur, în armata română. Sub rezerva unor eventuale descoperiri ulterioare, facem precizarea că nici izvoarele documentare românești și nici cele rusești (arhive, memorii, monografii, studii etc.) nu conțin informații despre pretinsa existență a acestor 2 800 de voluntari bulgari în rîndurile armatei române. Chiar și în eventualitatea că în unitățile române din fața Plevnei s-ar fi aflat și militari din rîndul minorității bulgare care trăia în România, procedeul rămîne incorrect. Aceștia nu puteau fi „voluntari”, ci ostași recrutați în armata română în calitatea lor de cetățeni ai statului român.

Aceleași mistificări ale adevărului istoric, însoțite de referiri nedisimulate la preținsele „drepturi istorice” ale Bulgariei asupra unor teritorii românești, își găsesc locul și în articolul „Lupta poporului bulgar pentru unitate (1878—1918)”, semnat de Ivan Alexandrov și Dimităr Gonțev. Autorii declară că de-a lungul veacurilor și mai ales în cursul luptei din perioada renașterii, pentru dobîndirea independenței bisericii bulgare, „Poporul bulgar și-a stabilit el însuși granițele geografice și etnice în Peninsula Balcanică — Moesia (cu Dobrogea), Tracia și Macedonia —, un teritoriu de peste 200 000 km², cu o populație de aproape 6,5 milioane de locuitori, acceptat și recunoscut fără obiecții drept bulgar atît de vecini cît și de celelalte state ale lumii”. În continuare se aduc „mărturii” în sprijinul acestei false aserțiuni. Printre ele, firmanul din 12 martie 1870 prin care sultanul Abdul-Aziz aproba exarhatul bulgar. Acest document însemna, de fapt, acceptarea unei autonomii a bisericii bulgare față de patriarhatul ecumenic de la Constantinopol și exercitarea autorității mitropolitului Antim asupra creștinilor ortodocși din teritoriile locuite de bulgari, inclusiv din Dobrogea unde, alături de români, trăiau bulgari și alte naționalități. Așadar, firmanul din 1870 nu însemna cîtusi de

■ Dr. VASILE
ALEXANDRESCU

(continuare în pag. 64)

Din

activitatea

Comisiei Române

de Istorie Militară

Comunicările prezentate în fața unui numeros public — militari și civili — au fost susținute de generali, ofițeri superiori, veterani, cercetători științifici militari și civili, cadre cu munci de conducere din organele județene de partid, membri ai filialelor Comisiei Române de Istorie Militară. Formațiuni artistice militare, laureate ale Festivalului Național „Cîntarea României”, au întregit manifestările cu bogate programe artistice.

Într-o formulă asemănătoare au fost concepute și sesiunile de comunicări organizate cu ocazia împlinirii a 200 de ani de la marea ridicare populară condusă de Horea, Cloșca și Crișan.

Cu sprijinul filialelor comisiei au avut loc sesiuni științifice în localitățile unde s-a aprins flacăra revoluției de la 1784, în alte localități din țară.

Un numeros public, format din militari și civili, a audiat comunicările științifice susținute de profesori universitari, oameni de știință, istorici, cercetători științifici, generali și ofițeri, cadre cu munci de conducere din organele centrale și locale ale puterii de stat.

S-a subliniat modul în care sînt oglindite în opera tovarășului Nicolae Ceaușescu luptele de eliberare socială și națională desfășurate de poporul român de-a lungul secolelor, au fost analizate cauzele revoluției de la 1784 și programul acesteia, structurile oastei populare creată și condusă de Horea, Cloșca și Crișan, desfășurarea acțiunilor de luptă, ecoul intern și internațional al mării ridicări revoluționare a iobagilor din Transilvania, personalitatea conducătorilor mișcării. Au fost, de asemenea, organizate expoziții tematice de artă plastică, de cărți și documente referitoare la marele eveniment, la lupta poporului român pentru dreptate și libertate națională și socială.

În ultimele luni ale anului 1984 și începutul anului 1985, Comisia Română de Istorie Militară a acționat consecvent, sub îndrumarea permanentă și laborioasă a președintelui ei, pentru îndeplinirea sarcinilor ce și le-a propus.

Ample și numeroase manifestări cultural-științifice au fost organizate pentru omagierea unor evenimente de o deosebită importanță în istoria poporului român — a 40-a aniversare a Zilei Armatei Republicii Socialiste România, 200 de ani de la marea ridicare la luptă din anul 1784 condusă de Horea, Cloșca și Crișan și 160 de ani de la nașterea lui Avram Iancu.

În luna octombrie 1984, cu sprijinul filialelor sale, Comisia Română de Istorie Militară a organizat o suită de 14 sesiuni de comunicări dedicate aniversării Zilei Armatei Republicii Socialiste România.

Materialele prezentate au relevat concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu privind locul și rolul armatei Republicii Socialiste România în cadrul sistemului național de apărare, rolul Partidului Comunist Român ca forță mobilizatoare a întregului popor în lupta împotriva ocupațiilor hitleriste și horthysti; au scos în evidență faptul că armata română este păstrătoare a unei mult milenare tradiții de luptă pentru apărarea gliei străbune; au subliniat semnificația actului revoluționar de la 23 August 1944, importanța operației de acoperire din august—septembrie 1944, glorioasele lupte duse pentru eliberarea întregului teritoriu național și pentru zdrobirea Wehrmachtului, pînă la victoria finală asupra celui de-al III-lea Reich.

Omagierea a 160 de ani de la nașterea lui Avram Iancu, conducător de frunte al revoluției române de la 1848 din Transilvania, a fost marcată prin organizarea unui simpozion în localitatea Cîmpeni.

La manifestare au participat reprezentanți ai organelor de partid și de stat, cadre didactice, oameni ai muncii, militari. Comunicările prezentate au înfățișat viața marelui luptător pentru libertatea românilor — populația cea mai veche și majoritară din Transilvania — și au pus în lumină caracterul luptei pentru libertate, unitate și independență a țărilor române în condițiile revoluției de la 1848, însemnătatea acesteia pentru dezvoltarea ulterioară a poporului român; s-a relevat, totodată, realizarea de către revoluția română a instrumentului

militar capabil să-i apere cuceririle, organism creat pe baza principiului „națiunii armate”.

Un loc distinct în cadrul comunicărilor l-au ocupat caracteristicile oastei revoluționare făurite de Avram Iancu, în care regăsim elemente ale oștirilor revoluționare create de Horea sau Tudor Vladimirescu, precum și lupta eroică purtată de românii din Țara Moților împotriva trupelor contrarevoluționare, capacitatea remarcabilă de comandant a „Craiului munților”.

Prin conținutul său elevat și locul de desfășurare a lui, simpozionul a constituit un frumos moment de cinstire a trecutului glorios de luptă al poporului român pentru eliberare socială și națională.

De curînd a fost încheiată și acțiunea de constituire a filialelor Comisiei Române de Istorie Militară. Aceste organisme cuprind un număr de aproape 500 de membri, valoroși oameni de știință din domeniul istoriei, profesori universitari, cercetători, cadre militare și civile, generali și ofițeri de rezervă cu preocupări în domeniul istoriei militare, ferm hotărâți să își aducă contribuția la cunoașterea istoriei militare a poporului român.

Încă din anul care a trecut, filialele Comisiei Române de Istorie Militară și-au adus o contribuție substanțială la acțiunile politico-educative organizate de comisie pe plan național, pentru mai buna cunoaștere a istoriei poporului nostru și dezvoltarea sentimentului patriotic al tinerelor generații. Asemenea acțiuni vor continua și pe viitor, filialele constituind un prețios ajutor în activitatea de cercetare științifică și valorificare publicistică a rezultatului cercetărilor.

În perioada 23—25 septembrie 1984, s-a desfășurat Conferința cu tema „Război și societate în Europa centrală și de est, 1740—1920. Sinteză”, importantă manifestare științifică, cu participare internațională, organizată de Comisia Română de Istorie Militară în cooperare cu prestigiosul Colegiu Brooklyn din New York, despre care am informat cititorii în numărul precedent al revistei noastre.

Din scrisorile primite recent reținem cîteva dintre aprecierile participanților străini cu privire la nivelul științific ridicat al comunicărilor prezentate la conferință, al dezbaterilor, precum și la buna organizare a acesteia.

Într-o scrisoare de mulțumire adresată președintelui Comisiei Române de Istorie Militară în numele Colegiului Brooklyn, profesorul universitar Christoph M. Kimmich, decanul colegiului, arată: „Conferința „Război și societate în Europa centrală și de est, 1740—1920” s-a constituit într-un succes deosebit, de aceea doresc să vă mulțumesc dumneavoastră și tuturor organizatorilor pentru modul de organizare și desfășurare a lucrărilor conferinței. Ați reușit să reuniți la București un impresionant grup de participanți și să asigurați atmosfera necesară care a încurajat și stimulat dezbaterile științifice”.

Dr. Laszlo M. Alföldi, de la Institutul de istorie militară al Armatei de Uscat Americane, referindu-se la conferință, apreciază: „Pentru mine, personal, conferința a constituit un moment dintre cele mai plăcute, interesante și de o înaltă emulație științifică la care am participat în ultimii cinci ani”. La rîndul său, profesorul iugoslav Dragan Jivojinović întărește această opinie afirmînd: „Consider că întreaga conferință a fost un mare succes”. Profesorul universitar dr. Emanuel Halicz, de la Universitatea din Copenhaga, li se alătură atunci cînd spune

că „participanților la conferință li s-a oferit posibilitatea de a dezbate o multitudine de probleme de cea mai mare importanță istorică”.

Sub egida Comisiei Române de Istorie Militară s-a desfășurat, în același timp, și o bogată activitate editorială.

În Editura Militară au apărut, în acest sens, *Istoria militară a poporului român*, vol. I; lucrarea generalului-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, dr. Florin Constantiniu, dr. Mihail Ionescu — „200 de zile mai devreme”. Rolul României în scurtarea celui de-al doilea război mondial, cartea academicianului Ștefan Pascu „Revoluția populară de sub conducerea lui Horea”, precum și „File din istoria militară a poporului român” — vol. 12, coordonator general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, cu contribuția unor valoroși istorici militari străini ca: Edward N. Luttwak, Nicholas Talavera, Barbara Jelavich, Walter M. Bacon jr. și Radu Florescu (S.U.A.), colonelul I.I. Rostunov (U.R.S.S.), colonelul Gheorghe Iliev Lazarov (Bulgaria), dr. Vladimir Stojančević (Iugoslavia), Evangelos Kojos (Grecia), dr. Johann Christoph Allmayer-Beck (Austria), Trevor J. Hope (Anglia), dr. F.C. Stahl și Andreas Hillgruber (R.F.G.), Simone Pesquière-Courbier (Franța), C.M. Schulten (Olanda), Macid Güler (Turcia).

Un număr de lucrări sînt prevăzute să apară cu ocazia celei de-a 40-a aniversări a Victoriei asupra fascismului în care va fi reliefat, în continuare, rolul României ca a patra națiune ce prin valoarea efortului militar și economic depus și-a adus o prețioasă contribuție la încheierea victorioasă a războiului purtat de Națiunile Unite împotriva fascismului. Între acestea menționăm: *România și Marea Victorie* (O contribuție de seamă la înfrîngerea fascismului. 23 August 1944 — 12 mai 1945) — în limbile română, rusă și engleză; *File din istoria militară a poporului român, vol. 16; Bărbați ai datoriei. 23 August 1944 — 12 mai 1945. Mic dicționar. De la Marea Neagră pînă în Boemia*.

Și în acest an, Comisia Română de Istorie Militară își pune o paletă bogată de activități.

Cea de-a 40-a aniversare a Victoriei asupra Germaniei hitleriste va fi marcată printr-un număr important de sesiuni de comunicări și referate care vor fi organizate în diferite garnizoane din țară împreună cu filialele comisiei, cu care prilej va fi reliefată contribuția armatei române la înfrîngerea mașinii de război germane.

Un ciclu larg de activități se va desfășura cu ocazia împlinirii a două decenii de la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, activități care se vor constitui într-un omagiu adus realizărilor fără precedent înregistrate de România socialistă în *Epoca Ceaușescu*.

Comisia va acorda atenția cuvenită pregătirii, la un înalt nivel, a participării reprezentanților români la reuniunile din luna iunie 1985 din cadrul Programului „Societatea în schimbare”, care vor avea loc la Salonic (Grecia), Peș (Ungaria) și Baden (Austria), precum și la Conferința Comisiei Internaționale de Istorie Militară și la Congresul Internațional al Istoricilor care vor avea loc în luna august a.c. la Stuttgart (R.F. Germania).

Activitățile Comisiei Române de Istorie Militară vor constitui obiectul discutațiilor și aprobărilor Biroului comisiei și vor fi prezentate președinților și secretarilor filialelor comisiei cu ocazia întîlnirii preconizate în primăvara acestui an.

Apariția primelor numere din revista „Lupta întregului popor”, editată de Comisia Română de Istorie Militară sub competența coordonare a președintelui comisiei, generalul-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, s-a constituit într-un adevărat eveniment publicistic, așa cum reiese și din numeroasele scrisori și materiale trimise pe adresa redacției, din recenziile și prezentările inserate în paginile unor publicații de largă circulație. Acest fapt denotă interesul pe care opinia publică din întreaga țară îl arată față de cunoașterea tradițiilor glorioase ale luptei poporului român pentru libertate și progres, pentru apărarea unității și independenței patriei. În spiritul celor evidențiate, venind în întâmpinarea propunerilor sosite la redacție, conducerea Comisiei Române de Istorie Militară a luat hotărârea ca revista „Lupta întregului popor” să deschidă o rubrică permanentă menită a facilita stabilirea unui fertil dialog cu publicul cititor.

Așteptăm sugestiile și propunerile dv., opiniile asupra tratării unor probleme fundamentale din evoluția oștirii române, asupra unor momente de seamă din istoria luptei întregului popor pentru apărarea vetrei străbune. De asemenea, ne-ar interesa și alte materiale cu conținut istoric general.

● **Dr. Nuțiu Octavian-Paul:** Scrisoarea pe care o prezentăm mai jos ne-a prilejuit o întâlnire cu un pasionat al istoriei naționale. Permiteți-ne de aceea să extragem din ea câteva pasaje semnificative. „Cu multă bucurie și mândrie patriotică am citit primul număr al revistei „Lupta întregului popor”, publicație de specialitate a Comisiei Române de Istorie Militară. Apariția revistei, eveniment științific și editorial de mare importanță în istoriografia noastră, va ajuta la îmbogățirea culturii cadrelor noastre militare, va fi un îndrumar prețios în cadrul dezbaterilor de la învățământul politico-ideologic. Ampla dezvoltare a cercetării istorice impunea ca o necesitate imperioasă înființarea și a unei reviste cu profil de istorie militară, de felul celei care și-a semnat actul de naștere acum sub îndrumarea unui prestigios colectiv de redacție. (...) Apariția revistei „Lupta întregului popor” în anul în care întregul nostru popor a sărbătorit așa cum se cuvine mărețul act revoluționar de la 23 August 1944, în anul celui de-al XIII-lea Congres al P.C.R., este o cinstire adusă înaintașilor și un imbold pentru noi care trăim în epoca ce cu mândrie și demnitate patriotică o numim Epoca Ceaușescu (...) La început de drum, vă rog să-mi permiteți să urez din toată inima Comisiei Române de Istorie Militară, precum și

colectivului de redacție al revistei „Lupta întregului popor” succes în nobila misiune asumată!” Stimate tovarășe dr. Nuțiu Octavian-Paul, cuvintele de prețuire pe care le adresați conducerii Comisiei Române de Istorie Militară, aprecierile pe care le-ați făcut reprezintă pentru colectivul nostru un imbold în activitatea care o depunem în serviciul istoriei militare a românilor. Vă asigurăm că vom ține seamă de sugestiile dumneavoastră.

● **Marinel Dimitriu:** Vă mulțumim pentru aprecierile făcute la adresa conținutului revistei. Considerăm că ele ilustrează faptul că „Lupta întregului popor” își câștigă din zi în zi un loc aparte în peisajul publicisticii românești. Propunerile dv. sînt foarte interesante, mai ales cele care urmăresc să popularizeze tradițiile de luptă ale vinătorilor de munte. Vă adresăm, deci, rugămintea de a discuta cu redacția detaliile unei viitoare colaborări.

● **Prof. Ecaterina Hanganu și prof. Constantin Dobrescu:** Sintem recunoscători pentru aprecierile pe care le faceți la adresa conținutului revistei. Ne bucurăm în mod deosebit faptul că aceasta a fost primită cu „satisfacție și entuziasm” de cadrele didactice și specialiștii de pe meleagurile prahovene. Am luat act de propunerile pe care le-ați prezentat și vă asigurăm că le vom analiza cu toată seriozitatea. De altfel ne facem de pe acum datoria de a vă încunoștința că publicația „Lupta întregului popor” își va diversifica și mai mult problematica abordată; în acest cadru, se va reține un spațiu tipografic și pentru rubricile pe care ni le sugerați. Cît despre materialul semnat de dv. vom căuta, pe cît posibil, să-l valorificăm într-unul din numerele viitoare. Vă rugăm să ne trimiteți și alte contribuții centrate, îndeosebi, pe evenimente, fapte, acțiuni din istoria militară a românilor, pe cît posibil cu o consistentă documentație cu caracter de inedit.

● În ultimul timp au sosit la redacție o seamă de corespondențe din partea filialelor Comisiei Române de Istorie Militară conținând propuneri tematice pentru viitoarele numere ale „Luptei întregului popor”. Ele sînt în atenția comisiei și, în măsura includerii lor în planurile tematice, vă vom solicita, în timp util, articole pentru publicare. În situația realizării unor materiale deosebite, cu caracter inedit, vă rugăm să le trimiteți redacției fără o solicitare expresă. Așteptăm, totodată, fotografii, fotocopii după documente, publicații de epocă ce se înscriu în perimetrul nostru tematic.

■ REDACȚIA

La Ulmanka, pînă la ultimul cartuş

(urmăre din pag. 21)

grav răniți. Vom rezista pînă la ultimul om. Ajuțați-ne sau aprobați retragerea în cursul nopții de 27 spre 28 martie. Eu sint rănit la cap dar lupt și comand mai departe". Ordinul Corpului 6 armată a fost însă categoric: „rezistență pe loc fără gînd de retragere”³.

În ziua următoare înclăștarea de la Ulmanka a atins paroxismul. Către ora 14, după un puternic bombardament de artilerie și aruncătoare, inamicul a reușit să străpungă dispozitivul de apărare, să-l fărîmîțeze și să angajeze lupte de foc cu resturile subunităților române. Numărul morților și răniților era în continuă creștere. Mulți ostași au căzut împróscați de gloanțe în momentul cînd ieșeau din gropi și făceau saltul către groapa vecinului mort pentru a-i lua muniția. Cei care nu mai aveau cartușe continuau să se bată cu grenada, cu baioneta.

S-au consumat acolo, la Ulmanka, scene de un eroism și un dramatism greu de descris. Maiorul Zenovie, bandajat la cap, în pauzele de foc,

primea cu durere cum amuțeau pe rînd cuiburile de arme automate, cum cădeau vitejii ostași ai detașamentului și cum intensitatea focului românilor scădea cu fiecare clipă ce trecea. Către seară, văzînd că se sting încetul cu încetul rezistențele din cauza lipsei de muniție, că inamicul, tot mai numeros, domina cîmpul de luptă, șeful de stat major al diviziei a ordonat celor din apropiere: „Nu, vă predați. Trageți și retrageți-vă spre munți”. O încercare temerară a maiorului Vivoschi de a aduna supraviețuitoarii companiei 2 dorobanți și pe pionieri și a contraataca spre cota 1000 pentru a rupe cercul a eșuat. Despre soarta acestui brav ofițer, documentele de arhivă nu spun nimic. Se pare că el a luptat pînă la ultima picătură de energie, pînă la ultimul cartuş și a căzut în cele din urmă în mâinile dușmanului sau a fost ucis.

Pentru curajul, devotamentul și spiritul de sacrificiu de care a dat dovadă, maiorul Avram Zenovie a fost citat prin ordin de zi pe întreaga armată, decorat „post-mortem” cu or-

dinel „Mihai Viteazul” clasa a III-a și propus la gradul de locotenent-colonel⁴.

Modul cum militarii acestui detașament, dintre care doar 29, toți extenuați și răniți, au reușit să ajungă la punctul de comandă al diviziei, au știut să-și facă datoria, luptînd trei zile și trei nopți în încercuire, în condiții cu totul inegale, cu un inamic puternic și bine înarmat, care ataca din toate părțile, pe un timp ploios și rece, cu muniția și hrana limitate, fără posibilitatea de a fi ajutați de divizie sau de corpul de armată, constituie una dintre cele mai tragice, mai dure și mai cutremurătoare pagini din perioada participării trupelor române la luptele pentru zdrobirea celui de-al treilea Reich.

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

¹ Locotenent-colonel (r) Grațian Oprea, Detașamentul „Ulmanka”, Editura Militară, București, 1982, p. 114.

² Ibidem, p. 123.

³ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 517, dosar nr. 5, f. 112-113.

⁴ Ibidem, fond 948, dosar nr. 1260/379; Mesajul patriotic al unor ordine de zi, Editura Militară, București, 1980, p. 323-324.

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

Români în rezistența antifascistă din alte țări

(urmăre din pag. 24)

propunea să lupte împotriva ocupantului. O etapă superioară în organizarea patrioților români a reprezentat-o constituirea *Frontului Național Român* (toamna anului 1943) care „grupa pe toți compatrioții antifasciști din Franța”² și era condus de Traian Vuia.

Propaganda antifascistă românească din străinătate s-a materializat atît în apariția unui mare număr de publicații, care au avut o periodicitate variabilă, cît și în pregătirea și difuzarea unor emisiuni de diferite posturi de radio.³ Presa și emisiunile de radio aveau dublă destinație, ele adresîndu-se compatrioților din țară și emigranților, cît și publicului larg din statele unde activau. Între anii 1940—1944 au apărut *Romanian News Survey* (Marea Britanie), *Graiul liber*

(U.R.S.S.), *La Roumanie Libre* (Franța), *Free Romanian* și *The New Pioneer* (S.U.A.), *Rumania Libre* (Mexic) etc. Condițiile concrete de apariție le-au imprimat trăsături distincte și un program diferit, deși obiectivele erau identice. Astfel, *Graiul liber* se adresa prizonierilor români, *La Roumanie Libre* — unor oameni de multe ori hăituiți de ocupanți, iar cititorii celor din Marea Britanie sau de peste Oceanul Atlantic erau persoane libere. Ceea ce una pe toți aceștia era dorința de a acționa pentru eliberarea României de sub dominația fascistă.

Propaganda radiodifuzată, date fiind mijloacele specifice, a avut o mai largă răspîndire, fiind audiată în țară de aproximativ 2 milioane de ascultători. De-a lungul celor cinci ani de

război au emis pentru Români — B.B.C., Radio Moscova, Radio New York, Radio „România Liberă”, Radio „Glasul conștiinței românești”⁴, Radio Ankara, „Postul de eliberare Vlaicu”⁵.

Îndemnuri de întoarcere a armelor împotriva Axei s-au transmis, mai ales, de Radio „România Liberă”, instalat pe teritoriul U.R.S.S. În vara lui 1942, de pildă, ascultătorii din România puteau recepționa „noi avem de eliberat țara noastră, de salvat armata noastră, de apărut Transilvania, de salvat țara de la înfrîngere și de la mările înfrîngerii”⁶.

Deosebit de ascultate au fost emisiunile B.B.C. Buletinele și știri urmăreau să informeze opinia publică românească asupra situației de pe fronturi, succeselor coaliției Națiunilor Unite, stăruiau în executarea unor sabotage împotriva mașinii de război hitleriste, relevau pericolul continuării războiului alături de Germania nazistă. Astfel, într-o emisiune din 15 ianuarie 1943, Constantin Laptev, fost ministru român la Londra în anii 1915

evidențiază că „a colabora cu Germania înseamnă a împărtăși din înfrângerea ei. Iată de ce este esențial pentru România să iasă din război”. O temă larg dezbătută în transmisiile efectuate de la Londra a fost cea a părții de nord-vest a României, înglobată samavolnic în Ungaria horthystă.

Lupta cu arma în mână s-a situat în fruntea acțiunilor antifasciste românești. La desfășurările militare de la Oceanul Atlantic la Oceanul Pacific au participat la efortul general împotriva Axei mii de români, fie în tabăra Națiunilor Unite, fie înrolați în detașamentele de luptători din Europa ocupată.

Intense și eficiente au fost acțiunile declanșate împotriva Wehrmachtului pe teatrul de operații european. Istoria consemnează angajarea masivă a românilor în „frontul tăcut”. Aproape că nu există țară europeană în care rezistența să nu fi cuprins și români. De la Pirinei în Crimeea, de la Marea Nordului la Marea Mediterană, încadrați în detașamente de francitiori (Belgia, Franța) sau partizani (U.R.S.S., Iugoslavia, Cehoslovacia), ei au participat la sabotaje, raiduri etc. Se detașează implicarea plenară a românilor în mișcările de rezis-

tență din Franța și Slovacia; în Armata de eliberare iugoslavă s-au găsit și peste 1 000 luptători români care au provocat pierderi grele trupelor de ocupație.

Participarea patrioților antifasciști români cu rezultate remarcabile la rezistența armată împotriva Axei a fost recunoscută de diferite persoane oficiale, istorici sau luptători din rezistență cu funcții importante. Președintele Cehoslovaciei, Ludvík Svoboda, releva: „Dăm o înaltă apreciere participării luptătorilor români la insurecția armată din Slovacia și la eliberarea patriei noastre”⁷. Comandantul forțelor franceze în insurecția pariziană, Rol-Tanguy, evidențiază: „Alături de patrioții francezi și de alte naționalități a luptat în cadrul rezistenței antifasciste pe pământul Franței un mare număr de români /.../. Cunoșc și am apreciat în mod deosebit contribuția pe care ei au adus-o în cadrul detașamentelor de francitiori din regiunea pariziană, unde au luat parte în primele rînduri la insurecția Parisului”⁸.

Angajat cu toate forțele la lupta împotriva fascismului, poporul român a obținut succese de rezonanță în înfruntarea cu ocupantul, aducându-și o contribuție de seamă la obținerea victoriei finale din mai 1945.

¹ *Desigur, efortul principal în rezistența antifascistă românească a fost acela al componenței interne condusă de Partidul Comunist Român și celelalte forțe democratice care au organizat și declanșat Revoluția din August 1944. În acest context activitatea peste hotare a antifasciștilor români constituie o parte a efortului general întreprins de întregul popor român în vederea eliberării țării.*

² *România în rezistența franceză în anii celui de-al doilea război mondial, Editura Politică, București, 1969, p. 33.*

³ *Obiectivele acesteia au fost pe larg relevate și analizate în ultimul timp. Dintre autorii care s-au oprit asupra problematicei respective menționăm pe Mihail E. Ionescu, Puterea cuvintului. Propaganda mișcării de rezistență din România (1940—1944), Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.*

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Vezi pe larg, România în rezistența franceză în anii celui de-al doilea război mondial.*

⁶ *Georgehe Ung, România în rezistența popoarelor din Europa occidentală și nordică în timpul celui de-al doilea război mondial, în Rezistența europeană în anii celui de-al doilea război mondial, Editura Militară, București, 1976, p. 177.*

⁷ *„Scînteia” din 23 august 1969.*

⁸ *Ibidem.*

Înfrîngerea fascismului - o necesitate istorică obiectivă

(urmare din pag 31)

războiului mondial, înfrîngerea fascismului a devenit o necesitate istorică obiectivă. Cursul firesc al evoluției istorice a umanității, apărarea valorilor civilizației, salvarea independenței și existenței unui sir întreg de state și popoare, a democrației au impus în mod logic coalizarea tuturor forțelor progresiste și nefasciste din întreaga lume pentru a zdrobi fascismul. În rîndul statelor și popoarelor lumii care și-au adus o contribuție de seamă la obținerea victoriei finale asupra acestui odios dușman al omenirii și-au înscris, cu cinste și demnitate, numele România și poporul român. Așa cum se subliniază în „Hotărîrea Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. privind aniversarea a 40 de ani de la victoria asupra fascismului și sărbătorirea Zilei Independenței României”, din 15 februarie 1985: „La marcarea glorioșului jubi-

leu al victoriei asupra fascismului, poporul nostru se prezintă cu conștiința datoriei împlinite, cu sentimentul de legitimă mîndrie de a-și fi adus nemijlocit contribuția materială și umană la urlașă bătălie purtată de forțele coaliției antihitleriste pentru înfrîngerea celui mai periculos dușman al libertății și independenței popoarelor, al păcii și progresului întregii lumi — fascismul”.

Analiza științifică a modului în care fascismul a venit la putere în diverse state, precum și a declanșării de către acesta a celui de-al doilea război mondial scoate în relief cîteva învățăminte de mare preț pentru situația internațională actuală în care salvarea păcii reprezintă problema centrală.

S-a demonstrat istoricește că este de o însemnătate vitală ca partidele comuniste, socialiste, social-democrate, toate partidele și organizațiile muncitorești, democratice să întărească unitatea și colaborarea, să-și strîngă puternic rîndurile pentru a apăra valorile democratice ale popoarelor, pentru a salvagarda pacea mondială.

Totodată, a devenit evident că bararea ascensiunii forțelor reacționare ce urmăresc dezlanțuirea unui nou război mondial — care în condițiile erei nucleare poate să ducă la distrugerea vieții pe pămînt — nu se poate realiza decît prin unirea forțelor progresiste de pretutindeni, prin ridicarea hotărîta la luptă a popoarelor pentru apărarea independenței și libertății lor, prin promovarea unei

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

³ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 11, Editura Politică, București, 1977, p. 563.

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

Radio Brazzaville, 27 august 1944

(urmare din pag 46)

„La Prensa“, din 25 august 1944

Bariera dificilă a Carpaților dispare în mod practic, iar rușilor le este deschisă cîmpia vastă a Dunării care duce la Belgrad, Budapesta și Viena și chiar înspre Germania.

„Pravda“, din 27 august 1944

leşirea României din Axa fascistă are importanţă nu numai pentru poporul român. Presa străină arată pe bună dreptate că s-a prăbuşit întreaga apărare germană din Balcani.

Radio New York, 18 settembre 1944

Dezastrul german din România a pecetii soarta armatelor Reichului din Balcani. Prin trecerea României de partea aliaților, Germania este amenințată din sud-est, iar Ungaria se află în pericolul prăbușirii. Drumul din sud-est care duce la Budapesta, Praga și Viena este deschis, căci germanii nu mai au în aceste direcții nici o apărare și nu mai pot concentra noi trupe. Este deci legitim ca poporul român să aibă în momentul de față un sentiment de satisfacție căci România a făcut o contribuție însemnată la grăbirea sfârșitului războiului. Este o contribuție de care poporul român poate să se felicite.

(urmare din pag. 58)

puțin recunoașterea de către sultan a unui stat bulgăresc în hotarele Imperiului otoman, după cum se străduiesc să acrediteze ideea semnării articolului.

Încercarea istoricilor bulgari de a asimila autoritatea ecleziastică cu cea statală, așa cum reiese și din text și din hărțile aferente acestui articol (care includ în preambul „stat” bulgar din 1870 Dobrogea, Macedonia, nordul Greciei etc.), este completată de afirmația eronată conform căreia Tratatul de pace de la San Stefano (martie 1878) „a integrat statul bulgar aproape în aceleași granițe geografice și etnice stabilite prin firmanul sultanului din 1870”. Prin acest act „s-au realizat aproape toate programele și idealurile naționale ale militanților renașterii bulgare”.

Referindu-se în continuare la Tratatul de la Berlin (1878), care prevedea, printre altele, trecerea zonei Morava la Serbia și a Do-

brogei la România, autorii articolului declară fără nici un echivoc: „Prin aceste hotărâri nedrepte, diplomația puterilor occidentale a determinat poporul bulgar să-și aleagă o singură cale dreaptă — lupta pentru eliberarea teritoriilor bulgare subjugate și unificarea națională“. Oare ce-ar trebui să înțelegem noi românii din spusele tovarășilor noștri bulgari? Dar din fraza în care, amintind de vitejia armatei bulgare în primul război mondial, autorii scriu că în acei ani, „cu excepția Macedoniei și Dobrogei, trupele bulgare au intrat și în câteva teritorii străine din punct de vedere geografic și etnic“? Concluzia articolului nu mai lasă nici o urmă de dubiu: „A susține că participarea Bulgariei la războiul de alianță (războiul balcanic — n.n.) și la primul război mondial a avut un caracter de jaf și nedrept și că pe această cale ea lupta pentru dominație în Balcani ar însemna să se declare că Macedonia și Dobrogea, pământuri pentru care ea a luptat, nu sînt bulgărești și că au o componență etnică străină“. Această ar

însemna, după părerea autorilor bulgari, „nihilism național alunecarea pe poziția antiistoricului”.

O ultimă remarcă, în legătură cu cele șapte hărți istorice din finalul volumului. Pe toate, inclusiv cele referitoare la perioada 1878—1918, orașul românesc Constanța este indicat cu numele turcesc Kiustendja. Cu s-ar putea interpreta o astfel de consemnare pe hărți întocmit în zilele noastre a unui oraș românesc atât de bine cunoscut și numai în Balcani, pe continent și pe întregul mapamond?...

Ținînd seama de largă circulație internațională de care se bucură această revistă, a cărei misiune este nu doar să ofere în schimb de informații din sfera istoriei militare, dar și să contribuie la întărirea prieteniei dintre oamenii de știință de pretutindeni, și nu numai dintre ei, ne exprimăm regretul că nu putem saluta cu un sincer "bravo", cum am fi dorit-o, această primă prezentă a istoricilor militari bulgari la opera colectivă editată de reputeata publicație internațională.

● The XIIIth Congress of the Romanian Communist Party — a New Stage to the Communist Future of the Country ● The Fight For Independence and National Unity of the Romanians in the Comrade's Nicolae Ceausescu Work ● „The Flag... Is the Whole History of Romania“ ● The Fail of the Last Hitlerite Offensive Aiming At Stabilizing the Front On Carpathians Mountains ● Summary of Facts ● The Romanian Army During the Fights For the Liberation of Hungary ● Breaking Through the Fire Belts of Budapest ● Significant Memoir — A Categorical „No“ to the Rădescu's Policy ● At Ulmanka, up To the Last Bullet ● A Lasting Link Between the National Armed Forces and the Working People ● Significant Moments of the Romanian-Soviet Arms Cooperation in the Region of Zvolen ● Romanians — in the Antifascist Resistance In Other Countries ● From the Note-Book of a Former War Reporter ● The High Features of the Romanian Aircraft „IAR-80“ ● The Prisoner from Mirăslău ● Fundamental Truths of National History. The Defeat of Fascism — An Objective Historic Necessity ● Unbelievable... But Truth. Oppressed In Their Own Country ● There Were and Still Are Heroes... ● The Veterans Recall In Their Memory. First Day of Peace ● In Memoriam. Eulogy of Romanian Bravery ● Romanian Commanders an the Anti-Hitlerite Front ● Dictionary Cards ● Documents' Memory. The Contribution of Romania to the Defeat of Fascism ● Manifestations of Gratitude. „Welcome, Liberators!“ ● Museum Proofs. Romanian Orders and Medals Granted to Our Military During the Anti-Hitler War, Uniforms of the Romanian Army During the Anti-Hitler War ● Traditions. Romanian Military-Units with Secular Fighting Traditions ● The Book and the Review of History ● From the Activity of the Romanian Commission of Military History ● Dialogue with Readers.

● Le XIIIe Congrès du Parti Communiste Roumain — une nouvelle étape menant vers l'avenir communiste de la patrie ● La lutte pour l'indépendance et l'unité nationale des Roumains dans l'oeuvre du président Nicolae Ceausescu ● „Le drapeau... c'est l'histoire toute entière de la Roumanie“ ● L'échec de la dernière offensive hitlérienne concernant la stabilisation du front dans les Carpates ● Memento ● L'armée roumaine dans les combats menés pour la libération de la Hongrie ● En perçant les ceintures de feu de Budapest ● Un mémoire retentissant — Non, décidément, à la politique de Rădescu ● A Ulmanka, jusqu'à la dernière cartouche ● Un lien étroit entre l'armée du pays et les travailleurs ● Dans la région de Zvolen. Des moments significatifs concernant la coopération militaire roumaine-soviétique ● Des Roumains dans la Résistance antifasciste d'autres pays ● Quelques notes appartenant à un ancien reporter de guerre ● Les performances de l'avion roumain I.A.R.-80 ● Le prisonnier de Mirăslău ● Des vérités fondamentales de l'histoire nationale. La défaite du fascisme — une nécessité historique objective ● Incroyable... mai vrai. Opprimés dans leur propre pays ● Des héros il y a en a eu et il y a en aura encore... ● Les vétérans se souviennent. Le premier jour de paix ● A la mémoire de. Eloge de la bravoure roumaine ● Commandants roumains sur le front antihitlérien ● Fiches de dictionnaire ● La mémoire des documents. La contribution de la Roumanie à la défaite du fascisme ● Des preuves de la reconnaissance. „Soyez les bien venus, chers libérateurs!“ ● Témoignages de musée. Ordre et médailles roumaines accordés à nos militaires pendant la guerre antihitlérienne ● Traditions. Unités militaires roumaines à traditions séculaires ● Le livre et la revue d'histoire ● De l'activité de la Commission Roumaine d'Histoire Militaire ● Dialogue avec les lecteurs.

● XIII-ий Съезд РКП — новая ступень к коммунистическому будущему родины ● Борьба за независимость и национальное единство румынов в творчестве товарища Николае Чаушеску ● „Флаг... это целая история Румынии ● Неудача последнего гитлеровского нападения в целях стабилизации фронта на Карпатах ● Брeвиар ● Румынская армия в борьбы за освобождение Венгрии ● Прорывав в огневые поясы Будапешта ● Знаменитый меморандум — Решительный отказ политике Рădescu ● В Улманке, до последнего патрона ● Тесная связь между армией страны и трудящимися ● В районе Зволень. Знаменительные моменты румынско-советского боевого сотрудничества ● Румыны в антифашистском сопротивлении других стран ● Из блокнота бывшего военного репортера ● Достижения румынского самолета IAP-80 ● Пленник в Мирăslău ● Коренные правды национальной истории. Поражение фашизма — объективная историческая обязанность ● Невероятно, но верно. Угнетенны в собственной стране ● Героями были, герои и сегодня... ● Вспоминают ветераны. Первый день мира ● На память. Восхвал румынской отваге ● Румынские военачальники на антигитлеровском фронте ● Словарные карточки ● Память документов. Вклад Румынии в поражение фашизма ● Доказательства признательности. «Добро пожаловать, освободители!» ● Музейные свидетельства. Румынские военные ордена и медали присвоены нашим военнослужащим в антигитлеровской войне ● Традиции. Румынские военные части с вековыми боевыми традициями ● Историческая книга и исторический журнал ● Из деятельности Румынской Комиссии Военной Истории ● Диалог с читателями.

● Der XIII. Kongress der Rumänischen Kommunistischen Partei — ein neuer Schritt zur kommunistischen Zukunft des Vaterlandes ● Der Kampf für Unabhängigkeit und nationale Einheit der Rumänen im Werke des Genossen Nicolae Ceausescu ● „Unsere Fahne... bedeutet die ganze Geschichte Rumäniens“ ● Die Misserfolg der letzten hitleristischen Offensive zwecks einer Stabilisierung der Front an den Karpaten ● Kurze Übersicht ● Die rumänische Armee im Kampf für die Befreiung Ungarns ● Eine resonanzvolle Denkschrift. Im entschlossenen Gegensatz zu der Rădescu-Politik ● Bei Ulmanka. bis am letzten Kartusche ● Eine enge Verbindung zwischen dem Heer des Landes und den Werktätigen ● Im Raum Zvolen. Bedeutende Momente der rumänische-sowjetischen Waffenzusammenarbeit ● Rumänen in den Reihen der antifaschistischen Bewegung anderer Länder ● Aus dem Aufzeichnungen eines ehemaligen Kriegsreporter ● Die Leistungen des rumänischen Flugzeuges I.A.R.-80 ● Der Gefangene von Mirăslău ● Grundlegende Wahrheiten der nationalen Geschichte. Die Niederlage des Faschismus — eine objektive geschichtliche Notwendigkeit ● Unglaublich, aber wahr. In ihrem eigenen Land unterdrückte Menschen ● Es waren Helden, es sind noch Helden... ● Die Veteranen erinnern sich. Der erste Tag im Frieden ● In Memoriam. Lob des rumänischen Heldentums ● Kommandanten an der antihitleristischen Front ● Diktionsseiten ● Die Erinnerung der Dokumenten. Rumäniens Beitrag zur Niederlage des Faschismus ● Beweise der Dankbarkeit „Die Befreier sollen uns willkommen sein!“ ● Museischen Zeugen. Unseren Militären im Antihitlerkrieg verleihn rumänischen Orden und Medaillen. Uniformen der rumänischen Armee im Antihitlerkrieg ● Traditionen. Rumänische Militäreinheiten mit jahrhundertelangen Kampftraditionen ● Geschichtsbücher und-zeitschriften ● Aus der Tätigkeit der Rumänischen Kommission für Militärgeschichte ● Dialoge mit den Lesern.

● Apare sub egida Comisiei Române de Istorie Militară — supliment al revistei VIAȚA MILITARĂ
● ADRESA: Comisia Română de Istorie Militară, București, str. Drumul Taberei nr. 5—7, sector 6, cod 77302, tel. 130.44.

● ABONAMENTELE se fac prin oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții
● CITITORII DIN STRĂINĂȚATE pot face abonamente adresându-se la ROMPRESFILATELIA — Sectorul export-import esă, București, Calea Griviței nr. 64—66, sector 1, P.O. Box 12—201, telex 10376

Redactori :

- ALEXANDRU-DUȚU ● JEAN GHELIUC
- MIHAIL E. IONESCU ● ION JIANU
- IOAN TALPEȘ
- NECULAI MOGHIOR

Macheta și tehnoredactarea :

- DUMITRU ISPAS
- Coperta :
- GHEORGHE CĂLĂRAȘU

Ilustrația:

- IULIAN MARINOF ● VIRGIL ULIERIU

